

విద్యాప్రియులు

Lodhra Press, Madras.

పాటలవిలువ.

పాశ్చాత్యవిద్యావ్యామోహితులగు నవనాగరికులలోఁ బలువురు మన ప్రాచీన స్త్రీలకు విద్య, వికాసము లేకుండినవని చేయెత్తి చెప్పుటకు ఇంచుకంతయు జంకకున్నారు. వ్రాతమూలకమైన విద్య ప్రాచీన స్త్రీలకు లేనిమాట చాలవఱకు నిజమే. కాని అంతమాత్రమున వారికి విద్య, వికాసము లేవనుట నిజము పరికించి చెప్పినమాటకాదు.

ఏలన విద్యయనగా చదువుట, వ్రాయుట మాత్రమేకాదు. లేఖనమును, వాచకమును విద్యాసముపార్జనమునకు సాధనములు మాత్రమే. భావములకు ఔన్నత్యమును, హృదయమునకు వైశాల్యమును అలవఱచునదియే నిజమైన విద్య. జీవితపుష్పమునకు లౌకికజ్ఞానము, విశ్వభ్రాతృత్వము అను సుగంధముల హత్తించునదియే నిజమైన విద్య. అట్టి విద్యాగంధముగల వ్యక్తికి వికాసము కెలకులనున్న తంగేటిజున్ను. ప్రాచీనస్త్రీల కిట్టి విద్య, వికాసము ఉండినవి.

జాతీయతాముద్రాంకితులగు మన ప్రాచీనకవిపుంగవులు మన స్త్రీలకొఱకు అనంతమగు సారస్వతమును సృష్టించి యుండిరి. ఆర్యవిజ్ఞానమును, పురాణకథాసారమును క్రోడీకరించి వారు సులభసుందరశైలిలో పాటలు రచియించి స్త్రీజనముల కర్పించిరి. మన స్త్రీలాపాటల నాప్యాయముతో కంఠస్థమొనర్చుకొని ఇతరులకుఁ జెప్పి ఆర్యవిజ్ఞానమును పారంపర్యముగ నిలుపుకొని వచ్చిరి. వారు పుస్తకమును చూచి రెండు అక్షరములైనను కూడబలుక లేనివారే. కాని వారికి ఆర్య విజ్ఞానమును, పురాణకథలును పాటల

మూలమున వారి చీముసెత్తురులయందు జీర్ణించిపోయినవి. మన స్త్రీలకిట్టి జాతీయ విజ్ఞానము ఒప్పియున్నది కావుననే హిందూదేశము పలుమారులు విజాతీయుల దండయాత్రలవలన సంక్షుభితమైనను మన జాతీయత అనశ్వరముగ వెలయుచున్నది.

'గంగా పరిణయము', 'లక్ష్మణ మూర్ఛ', 'ఊర్మిళాదేవి నిద్ర', 'సుభద్రసారె', 'లంకాయాగము', 'కుచ్ఛలకథ'—మున్నగు పాటలు మన ప్రాచీనస్త్రీలకు అనంతమగు వికాసము నిచ్చినవి. వారి భావములకు ఔన్నత్యము నాపాదించినవి. హృదయమును విశాలపఱచినవి. నీతులకు నిధానములు, గృహమర్యాదలకు పుట్టినిండ్లు, లోకజ్ఞానమునకు నిక్షేపములు అయిన ఆ పాటలు మన స్త్రీల మనోవికాసమునకు సంస్కారము కల్గించినవి. కావుననే వారు గంటము పుచ్చుకొని రెండు అక్షరములు వ్రాయలేని వారయ్యు క్లిష్ట పరిస్థితులలోఁగూడ సంసారచక్రమును ఆహాపుట్టునట్లు నిర్వహించినారు. పాటలయందు నిక్షిప్తమైయున్న విజ్ఞానమును ఆ మూలాగ్రముగ గ్రోలి మన ప్రాచీనస్త్రీలు మగనికి 'మనసులో వర్తించు కులకాంతలై', చేరవచ్చిన వారికి చుట్టాలసురభులై, పుట్టింటికి పుణ్యశాలినులై, అత్తింటికి ఐశ్వర్యవంతురాండ్రై) విలసిల్లిరి.

అట్లు విలసిల్లిరి కావుననే పురోహితుని మంత్రవాక్యములకంటె పురంధ్రీమతల్లుల మంగళారాత్రికలు వివాహాది శుభకార్యములందు గౌరవనీయములై చెన్నారినవి. ముత్తైదువలు వచ్చి మంగళహారతి నిచ్చువఱకు వధూవరులు మంత్రబద్ధులైన వారివలె పెండ్లిపీటలపై కదలకుండ నుండవలసినదే. మన వారికి పాటల విలువ సమగ్రముగ తెలియును గావున వానికంత గౌరవము నిచ్చిరి.

అంత గౌరవము నిచ్చిరి. కాని నవ్యభారతదేశమున మన స్త్రీలకు జాతీయత వెల్లివిరియునట్టి పాటలపై ఆదరణము, అభిమానము సన్నగిల్లినవి. సన్నగిల్లుటేమి? పూర్తిగ పోయినవనియే చెప్పవచ్చును. కారణము వారు పాశ్చాత్యవిద్యావ్యామోహితులగుటయే. షేక్స్పియరు నాటకములు, షెల్లీపద్యమాలికలు మన వారికి తెలిసినట్లు త్యాగరాయుల కృతులుకాని అధ్యాత్మరామాయణ కీర్తనలు కాని పరిచితములు కావనుట మినహాయింపులేని సత్యము.

ప్రభుత్వోద్యోగియగు తండ్రి ప్రోద్బలముననేమి, హూణవిద్యాధికుడగు భర్త ప్రోత్సాహముననేమి మన స్త్రీలు—అందు ముఖ్యముగా పట్టణములందు నివసించెడు వారు—ఆంగ్ల విద్యాసంపర్కమును బొందుచున్నారు. దానివలన వారి దృష్టి ఎల్ల వేళల పశ్చిమాభిముఖమై యుండుచున్నది.

ఆంగ్లపాఠశాలయందు ప్రవేశించిన కన్యకు గృహకార్యనిర్వహణమున తల్లికి చేదోడు వాదోడు అగుటకే తీరికలేకయుండ ఆమె తల్లి పాదములచెంత కూర్చుండి శాంత చిత్తముతో పూర్వకాలపు పాటల నేర్చుకొనుటకు మాత్రము సావకాశ మెక్కడ? ఇక పాఠశాలలో గఱుపబడు విద్యయెట్టిదో గమనింపుడు. 'కాకి, నక్క' మొదలగు పాఠములతో నిండారు వాచకపుస్తకములు వారి హస్తముల నలంకరించుచున్నవి. జాతీయత పెంపొందించు వాఙ్మయముతో చిన్నపిల్లలకు పరిచయముచేయు ప్రయత్నము మన ప్రస్తుత స్త్రీవిద్యావిధానములో శూన్యము. అగుటచే జాతీయత అననేమో సంపూర్ణముగ మఱచిపోయిన కన్యలు కాలక్రమమున గృహయజమానురాండ్రై హిందూగృహములను పాశ్చాత్యవాతావరణములో కెరలాడించుచున్నారు.

ఇది మిక్కిలి దుర్భరమగు స్థితి. ఇట్టి మార్గమున మఱియొక శతాబ్దము సాగిపోయితిమేని హైందవ కుటుంబములయందు ఆర్యతాముద్ర మందునకైన గానరాదనుట అతిశయోక్తిగాదు. ఇట్టి అరిష్టమును పాఱద్రోలుటకు మంచిమార్గము మన పడతులకు తిరిగి పాటలయందు రుచివిశేషమును పుట్టించుటయే అయి ఉన్నది. స్త్రీజనాభ్యుదయమును ఆకాంక్షించు విద్యాధికు లెల్లరును ఏతద్విషయమై వలసిన కృషిసల్పి దేశ సౌభాగ్యమును పెంపొందింతురు గాక!

పి చ్చు కా

శ్రీమతి పి. రుక్మిణీబాయిగారు

పిచ్చుకా యిటులెందు కోసమె
పిచ్చివై తిరిగెదు నాపై
పచ్చగా యున్నట్టి పైరుల
మెచ్చుచున్ వడిదిరుగకా?

మెడను నిగిడించుచును యిటునటు
చిట్టికన్నుల వింతచూపుల
కినకిచలతో పల్కుపలుకుచు
వెఱ్ఱిగా యిటులెందుకే—

ముక్కుతో యిటునటును పొడుచుచు
మిక్కుటముగా కలవరించుచు
నిక్కుచును నీల్గుచు నిజేటికి
ఎక్కడికో నే పోగదే?

నీదు భావం బేమొ కానిక
నీదుచూపులం దెలుపుచున్నవి
నీదు స్వేచ్ఛను నిక్కముగ నే
వాదు లేదని యందునే?

నీదుమనమున నేమియున్నదొ
దీనభావము గ్రక్కుచున్నవి
నీదుచూపులు నీదుపలుకులు
ఏది కష్టం బొచ్చెనే?

ఏదొ పైరున కూడుగుడుచుచు,
ఏదొ చెట్టున గూడుకట్టుక,
ఏదొ మూలను సంచరించెద,
నీదొ దైన్యం బేలనే?

మ ధు ర వా ణి.

ఆంధ్ర శేషగిరిరావుగారు, బి. యె. (సారస్వత సమాజము.)

మధురవాణి వేశ్యాంగన. రఘునాథాభ్యుదయ కావ్యకర్త్రియగు రామభద్రాంబకు ఈమె సమకాలికురాలు. ఆమెవలె నీమెకూడ విద్యావినోదియగు తంజావూరి రఘునాథరాయుల సంసద్భవన మలంకరించిన విదుషీమణి.

సరసకృతులు రచియించుటయందును, ధీవిశేషమునందును మధురవాణి ఆ రాజాస్థానమందలి విదుషీరత్నముల యందఱికంటె అధికురాలై యుండెను. విద్యారసికుఁడగు రఘునాథనాయకుఁడు ఆమె వాఙ్మాధుర్యమునకు మెచ్చి ఆమెకు 'మధురవాణి'యని బిరుద మొసఁగెను. క్రింది శ్లోక మావిషయమును తెలుపుచున్నది.

శ్లో॥ "చతురమధురవాణీం సమ్యగాకర్ణ్య యస్యా
స్సదసిమధురవాణీ నామదత్తం త్వయైవ
సరసకృతివిధాయాం సాధుమేధావిశేషా
స్వధికపటురశేషాస్వంబుజాక్షీషు సైషా."

మధురవాణి సంస్కృతాంధ్ర భాషలయందు అంచితపాండిత్య మలవఱచుకొన్న విదుషి; ఆ భాషలరెండింటియందును సరసకవిత చెప్పనేర్చిన చతుర; సంగీతవిద్యయందు అనంతకౌశలము గడించిన కోవిదురాలు. "చతుర్విధ కవిత్వములందును చాతుర్యము కలది. వీణావాదమున ఆరితేరినది. పాణినీయవ్యాకరణమునందు మంచి ప్రజ్ఞ కలది. అనేకవిధములైన అవధానములను చేసి తన బుద్ధివైభవమును ప్రకటించినది" అని క్రింది శ్లోకము మధురవాణి వైదుష్యమును, చాతుర్యమును గీర్తించుచున్నది.

శ్లో॥ "చాతుర్య మేతి కవితాసు చతుర్విధాసు
వీణాకలాప్రకటనే భవతిప్రవీణా
ప్రజ్ఞామియం నిపుణమంచతిపాణినీయే
మేధాంవ్యనక్తి బహుధావివిధావధానే."

మధురవాణి పదియిరువది నిముసములలో నూఱు శ్లోకములను రచియింపఁ గలిగి యుండెను. ఆమెను పరీక్షించుటకై ఆస్థానకవీశ్వరులు ఆమె వీణాగానవినోదములందు

పర్యాప్తమై యుండినప్పుడు నూఱేసి సమస్యలిచ్చుచుండెడివారు. అప్పు డామె ఇనుమం తయు గజిబిజిగొందక సమయస్ఫూర్తికలిగి వాని నన్నిటిని పూరించుచుండెడిది. ఈ విష యము లామె అద్వితీయకవితాధారకును, అసదృశసమయస్ఫూర్తికిని చక్కని నిదర్శనములు.

మధురవాణి సంస్కృతమున రామాయణ కావ్యమును రచియించెను. ఏతత్కావ్య రచనాసందర్భమును గూర్చి జనులొక కథ చెప్పెదరు. ఆ కథ నిచ్చట నివేదించు చున్నాను.

"ఒకనాఁడు రఘునాథరాయలు కొలువుతీరి విద్యావినోదములఁ దేలుచుండెను. అప్పుడా సభయందలి విదుషీమణులలోఁ గొందఱు భక్తి కీర్తనములఁ బాడఁదొడఁగిరి; మఱికొందఱు రామచరిత్రము గానము చేయఁ జొచ్చిరి. రఘునాథరాయలు అఖండ రామభక్తాగ్రేసరుఁడు. మహారాజునకు శ్రీరామచంద్రునియందుండు గాఢభక్తిని వివరించి వర్ణింపుచు తానురచియించిన కావ్యమును ఒక విదుషీరత్న మప్పుడు గానముచేయఁదొడఁ గెను. ఆకావ్యమునందలి రామస్తోత్రము, శ్రీరామగుణవర్ణనము అత్యంత మనోహరముగ నుండెను. అఘట్టములను వినుచు సభికులును, రామభక్తుఁడగు మహారాజును ఆనంద తన్మయులైరి.

ఆకావ్యమును సమగ్రముగ నాలించి సంతసించి రఘునాథమహారాజు సభయందలి పండితబృందమును తిలకించి యిట్లు వచియించెను. "శ్రీరామచంద్రమూర్తి పవిత్ర చరిత్రమును అనేకులు అనేకపర్యాయములు అనేకరీతులగానము చేయఁగా వినియున్నాను. కాని వానియందన్నిటను ఇట్టి దట్టిదని చెప్పరాని దేదియో యొకలోపము చూపట్టు చున్నది. అట్టి లోపములేకుండ శ్రీరామచంద్రమూర్తి సుగుణపుంజములను గీర్తించుచు మీ రెవ్వరైన రామాయణమును రచింపఁగలరా?"

రాజిట్లువైచిన ప్రశ్నమునకు అచ్చటి పండితులును, పండితురాండ్రును బదులాడ రైరి. 'సరససాహిత్యకళాభోజుఁ'డగు రఘునాథ భూపాలుని మనసున కెక్కునట్లు రామాయణమును రచియింపఁగలమని చెప్పుటకు ఆ సభాస్థాన మందలి విద్వాంసులును, విద్వాంసురాండ్రును సాహసింపలేకపోయిరి. అగుటచే నారాజ చంద్రుఁడు విచారఖిన్నుఁ డయ్యెను; వెంటనే సభచాలించి యంతఃపురమునకుఁబోయెను.

ఆనాఁటి రాత్రి ఈ విషయమునుగూర్చి తీవ్రముగ నాలోచించుచు రఘునాథ రాయలు నిద్రించెను. అప్పుడాతనికి శ్రీరామచంద్రమూర్తి స్వప్నమునఁగానుపించి యిట్లు వచియించెను. "భక్తాగ్రణీ! విచారింపకుము. విద్యాపర దేవతయని చెప్పఁదగిన మధుర వాణి నీయాస్థానముననుండగా నీవీవిషయమై యేలచింతించెదవు? ఆకవయిత్రీమణి కవితా గానమునకు నేను మిక్కిలి ప్రీతుమందితిని. కావున రామాయణరచనాభారమును ఆ యపరసరస్వతి తలపై నిడుము. ఈ కార్యమును నిర్వహించి నీ మనోవైకల్యమును పాఱద్రోలుటకు ఆమెయే తగినది." ఇట్లు చెప్పి శ్రీరామచంద్రమూర్తి పొడగానరాక చనియెను.

మఱునాఁడు వేగుటతోడనే ఆ రాజచంద్రుఁడు కబురుచేసి మధురవాణిని తన వద్దకు రప్పించెను. రప్పించి గతరాత్రి తనకుఁగలిగిన స్వప్నవృత్తాంతము సమస్తము ఆ మహా రాజు ఆ విదుషీమణికి వివరించెను. అదివిని మధురవాణి యిట్లుపలికెను. "ప్రభువర్యా! శ్రీరామచంద్రమూర్తి యాదేశమును, మీ ఆజ్ఞప్తిని మంత్రాక్షతలవలె శిరమునఁ దాల్చు చున్నాను. సర్వసమర్థుఁడగు శ్రీరామచంద్రమూర్తి ఆశీర్వాదబలమును, సాహిత్యసము ద్రులగు తమ సహాయసంపత్తియు నుండ నే నీకార్యమును నిర్వహించెదను."

పిమ్మట మధురవాణి రామాయణమును రచియించి తన యేలికయగు రఘునాథ రాయల మన్ననలఁబొందెను."

ఈ కథ కల్పిత మగుటలో సందేహములేదు. రఘునాథరాయలు తన యిష్టదైవత మగు శ్రీరామచంద్రమూర్తి దివ్యచారిత్రమును ఆంధ్రభాషయందు రచియించెను. ఆకావ్యము నాతఁడు తన ఆస్థానమండలి విద్వాంసురాండ్రలో విసుతికెక్కిన మధురవాణి చేత సంస్కృతభాషలోనికిఁ బరివర్తింపించెను. ఇట్లని గ్రంథదృష్టాంతముగలదు. అగుటచేఁబైని వివరింపఁబడిన కథ కల్పితమగుట నిశ్చయమగుచున్నది.

మధురవాణి రచియించిన రామాయణములోఁ గొంతభాగ మిప్పుడు మంగుళూరు మల్లేశ్వర వేదవేదాంత మందిరమందలి గ్రంథాలయమున భద్రము చేయఁబడియున్నది. ఉన్నంతవఱకు ఆపుస్తకమునందు పదునాలుగు సర్గలుగలవు. ఆ పదునాలుగు సర్గలయందును వివిధఛందములకుఁ జెందిన సహస్రశ్లోకములున్నవి.

తన యేలికయగు రఘునాథరాయల సభనుగూర్చి మధురవాణి రామాయణము నందలి ప్రథమసర్గలోఁగొంత ప్రస్తావించినది. విపంచి మీటుటలో నిపుణురాండ్రను,

శాస్త్రములను కూలంకషముగ నేర్చినవారును, సరసప్రబంధములు రచియింపసామర్థ్యము కలవారును—అయిన స్త్రీరత్నములు వచ్చి రఘునాథరాయల సభలోఁ దమ తమ నైపుణ్యమును చూపుచుండెడివారనియును, రసవత్తరములైన కావ్యములను వ్రాయుటలో పండబారిన తమ కీర్తిని ప్రకాశింపఁ జేయుచు వేలకొలఁది విదుషీరత్నములు ఆ ప్రభువు కొలువుకూటమున నుండెడివారనియు మధురవాణి క్రిందిశ్లోకములలో వర్ణించినది.

శ్లో॥ "విపంచికాయాంచతురాః ప్రగల్భా
శాస్త్రేత్రి అవధానస్సరసప్రబంధే
సమీపమేతస్య సమేత్య తే పి
సుభ్రూజనాస్స్వ స్వకలావ్యవృణ్వాన్

సర్వోత్తరస్వాదిమ సంస్కృతాంధ్ర
ప్రబంధనిర్మాణపటేళమాని
యశాంసి భూయాంస్యవతారయంత్య
స్సహస్రశస్సంతిసరోజనేత్రాః"

మధురవాణి ఈ రామాయణమునే కాక 'నైషధము, కుమారసంభవము' అను కావ్యములనుకూడ వ్రాసెనని చెప్పుదురు.

—"ఆంధ్రవిదుషీమణుల" నుండి.

ప తి మా ట

చిలారు. గంగాధరకవి

పతిమాటఁ జేసిన బరమును గలదు
పతిమాటఁ జేసిన బరగు సత్కీర్తి
పతిమాటఁ జేసినఁ బావనం బొదవుఁ
బతిమాటఁ మీరినఁ బాపహేతువగు.

మాధవస్తుతి.

శ్రీమతి వేమూరి. శారదాంబగారు

ఉ॥ శ్రీరమణీమనోహర! సుశీల! నిజాశ్రిత కష్టభంజనా!
మారసమానదేహ! యను మానములేకముదంబుచే నినుం
గోరిభజించినందులకు గూరిమిబ్రోవగరాదె నన్నిలన్
సారసనేత్ర! నాదగు విచారములెల్లనుదీర్చి మాధవా!

ఉ॥ ద్రౌపదిగావలేదె భవతాపనివారక! దైత్యసంహరా!
నాపయి జాలిలేదు కద నాతిగ జేయవె తాలి నోహరీ!
గోపవధూప్రియా! దురితకుంజరసింహా! ప్రపంచపోషకా!
నీపదయుగ్మ మున్గొలిచి నేనిక ధన్యతగందుమాధవా!

ఉ॥ నిన్నుమదిందలంచి యిటు నిచ్చలు వేడు టదేలయన్న స
త్సన్నుత! స్త్రీలదుస్థితిని సత్వరితంబుగ బాపియిభ్భువిన్
బన్నుగ సద్బుధుల్ తగినపట్టున విద్యను ముద్దరాండ్రకున్
గ్రన్ననసేరిపించి మరి జ్ఞానముబుట్టగజేయు మాధవా!

ఉ॥ మునుపటివారలెల్లతమ ముద్దియలం జదివించలేదొకో?
వినయపతివ్రతాత్వసువివేకములం జరియించినట్టి యా
జనకజ జూడరే? మఱియు జంద్రమతిం గనరే? యికెందఱో
యనుపమబుద్ధిగీర్తిలత లందిరి విద్యలవల్ల మాధవా!

చ॥ వినగ మహేశుడెప్పుడును వీడక గంగ శిరంబునందు నుం
చెనుగద బ్రహ్మతానుతన జిహ్వను బెట్టెనుగాసరస్వతిన్
అనవరతంబునీహృదయ మందున నిల్పితినీదుకోమలిన్
గననదియేలొకో? జనులు కారలవైతురు స్త్రీలమాధవా!

ఉ॥ నీరజనేత్ర! నామనవి నెమ్మదితోడుతనాలకించి నా
కోరికయట్ల చేడియలగూరిమిగాచియు వారిదుస్థితిన్
సారెకుబాపుమా యిలను జక్కనిమార్గములంజరించునా
చారముగల్గునట్టులుగ సత్పురుషుల్ పనిపూనమాధవా!

సహజ సౌందర్యము

పెన్మరాజు రాజగోపాలముగారు (సారస్వతసమాజము)

సరస్వతికిప్పుడు పదమూడో యేడు. అమ్మాయికి సమర్త యీడు వచ్చుచున్నదేమిరా గతియని శరభరాజు నిరంతర మదేధ్యానముగా నాలోచించుచున్నాడు. రమణమ్మకు మనసు మనసుననే లేదు. పాప మాతల్లితండ్రులు పేదవారగుటచేగదా యిట్లాకులపడవలసివచ్చినది?

శరభరాజునకు తాత్కాలికముగా బీదతనము వచ్చినది కాని స్వతహా ఆయన చాలగొప్ప కుటుంబములోనివాడు. ఆతనికి పూర్వార్జిత మొకవందెకరముల భూమి యుండెడిది. దానకర్ణుడనియు నపరభాస్కరుడనియు, నాతని తండ్రికి భట్రాజులిచ్చిన బిరుదునామము లెన్నియో కలవు. అవసరము కలిగినపుడెల్ల భట్టుకవిపుంగవులట్టివియే మన శరభరాజు దగ్గరకూడ నుపయోగించుచుండెడివారు.

అట్టి స్తుతిపాఠములు తన్నుగూర్చినవి కాని, తనతండ్రి తాతలను గూర్చినవి కాని, వినినపుడెల్ల శరభరాజు నాగస్వరము విన్నపామువలె నాడిపోవుచుండెడివాడు. ఆలాటి వేళలయందాయన యీవి చూడవలసినదే కాని చెప్ప నలవికాదు. బ్రాహ్మణోత్తముల కాయనయిల్లు రహదారి. వారు రెండు శ్లోకములు తన పూర్వికులమీద ఉవ్విమూడు తనమీద విసరగనే ఆనియోగిప్రభువుదగ్గర నుండి ధనవర్షము గురియవలసినదే.

కాలమొక్కరీతిగా సాగునా? మనశరభరాజు గుణించుటే కాని గణించుటేది? హాయిగ వినుచువినుచు నుండగా నాగిపోయిన సంగీతమువలె నాయనధనమంతయు దానములు చేయుచుండగనే అంతరించినది. మీ యార్వేలవారికి లౌకికత్వమిచ్చుట లేదని చెప్పిన భట్టువాని వాక్యప్రభావముచే నాయనకున్న స్థిరచరరూపమైన ధనమంతయు జెల్లిపోయినది. మనకథాకాలము నాటికి శరభరాజు దరిద్రస్థితిచెప్ప నలవికానంత దుర్భరముగా నున్నది. ఒక్కపూటకైన సరిగానున్నదో లేదో? పాపమైశ్వర్యమంతయు నూడినను అభిమానము మాత్రము విశ్వాసము జూపుచు నిల్చియున్నది. పట్టుబట్టలతో తులతూగుచుండెడి భార్యాదుహితలు బట్టపేలికలతో నల్లాడునపుడు శరభరాజు కన్నీరుమున్నీరుగా ప్రవహించుచుండును. మానవజీవితములో సధమవిధమగు

నట్టి నీచపరిణామమునకు లోనైనను, ఆయన సతీసుతల సహజసౌందర్యాభిజాత్యములు బాయలేదు. అవియే వాని దుర్దినములలో సంతసము గొల్పు మెఱుపుతళుకులు.

ఇప్పుడు పులిమీద పుట్రగా నాయజమానికి తనయాన్వై వాహికాతరుణ మొక్కటి దాపురమైనది. అల్లారుముద్దుగా పెఱిగి సహజసౌందర్యవిద్యాసంశోభితయైయున్న సరస్వతి నేమూర్ఖునకో కట్టిపెట్టుటకు నాతని కోమలహృదయము సమ్మతింపకున్నది. చింతలో జివికిన కొలదిని కన్నియకు వయసు ముదురుటయే ఫలితమగుచున్నది.

పోనిమ్మెప్పటికైనను శుభసందర్భము రాకుండునా? కాలనటకుడు గౌరవపరిధానధారియై యదృష్టవేష మభినయింపకుండునా? అని యతడు వేచి యుండదలచినను నిరంకుశమగు నాంధ్రదేశీయసంఘ మూరకొనునా? పానిని చేయుదురా అని ఒకరును, పెద్దపోకడ లేటికనికొందరును, అంతకు తగిన బొంతనే చూచుకొనవలెనని మఱియొకరును, సమర్తాడినదేమో యని యింకొకరు నిట్లనేకవిధముల నమ్మలక్కలాడిపోయ జొచ్చిరి.

శాస్త్రములనైన సమర్థించుకొనవచ్చును, పరమేశ్వరానుగ్రహమైన బడయ వచ్చును కాని, యోచనావిహీనమగు హైందవసంఘము సందుముఖ్యముగా నాంధ్రదేశీయఛాందసుల నొప్పించుట దుష్కరము. అందుచే శరభరాజున కిక్కడ వెలివేయుదురో అనుభయ మొకటి మిక్కుటముగా ప్రారంభమైనది.

ఆహేతువుచే మరింత వికలచిత్తుడై వరుల కొఱకు వెదుక నారంభించెను. దరిద్రునకు మోక్షమైనను కరతలామలక మగునుగాని తగిన అల్లుడు దొరుకుట కష్టము.

కావలసిన సంబంధములకు బోవ కటికి దరిద్రుడగుటచే నతనితో సరిగా ప్రసంగించుటయేలేదు. దరిద్రుడైనను సరియే విద్యారూపయుతుడగు కులీనున కీయనూహించెను. ఎంత గాలించినను ఆమూడు నొక్కచోట సందర్భపడలేదు. సందర్భపడినచో నేమిచ్చెదవను ప్రశ్నయే. భాగ్యవంతుల జేఱుటకే యాతని కలవికాదు. చేరెనా, భీకరవరకట్నసర్పవిషజ్వాలా ఫూత్కారములు ముందంజ వేయునీయవు. అవియటుండ శరభరాజున కింటనుంట మరింత వేదనా కారణముగానున్నది. దినదిన ప్రవర్ధమానయగు కుమారి సుకుమారసుందరవదనము వాని మృదులహృదయమునకు ఆంపపుకోత వెట్టుచున్నట్లుండెను. దానికి తోడిల్లాలి దైన్యభాషణము లిసుకరేణువులవలె మెదలప నారంభించెను. ఆకారణముచే మరల నెట్టులైన వరాన్వేషణమునకై శరభరా జిల్లు వెడలిపోయెను. అసువు తప్పినచో సంసారముకన్న బాధాకరమైనది లేదు.

౨

వసంతము ముదిరి క్రమక్రమముగా ప్రబలమగు వేసవియాయెను. ఎండ వేడిమి దుస్సహముగానున్నది. అప్పటికి శరభరాజు వరాన్వేషణకుపోయి వారముపదిరోజులయినది.

రమణమ్మ సంసారము జాగ్రత్తగనే దిద్దుకొనుచున్నది. ఎంతజాగరూకత వహించిన నేమిచేయగలదు? ఇంటిలోని సంభారము లొక్కటొక్కటిగా నింకుకొనుచున్నవి.

రాత్రి పదిగంటలు గడచినవి. ఒకవంక వినీలగగనభాగముమీద సుధాకరుడు తారకాపరివృతుడై, కుళాయిత్రిప్పినట్లు, చంద్రికాప్రవాహ మొలయించుచునేయుండెను. మఱొకవంకనుండి జీవసమితి శోషింపజేయగలిగిన వడగాడ్పు వీచుచునేయున్నది. జగమంతయు నిశ్శబ్దమై వెచ్చనూర్పుచున్నది.

ఒక నులకమంచముపై సరస్వతియొడలు మఱచి నిద్రించుచున్నది. పసిడినిగ్గులు దేరుచున్న దామె శరీరచ్ఛాయ. ముకుళితములగు నాబాలిక సోగకన్నులందవ్యక్త మాధుర్య మొలుకుచుండెను. ఆమె మొగమునం దేమి శక్తియున్నదో కాని విలాసరసము విరియ జేయుచు నెంతజూచినను చూడవలెననియే యుండెను. ఇంకను బాలికయగుటచే జడ బందువైచికొన్నది. అది సౌందర్యదేవత శాసనదండమువలె క్రిందికి వ్రేలాడుచున్నది. అందమన నేమియో విప్పి చెప్పజాలను కాని, అది మాత్ర మామె సర్వాంగకములందు బూయబడి యుండవలెను.

పాపము సరస్వతికి పరికిణీలు రెండును జాకెట్లు రెండును మాత్రమేకలవు. అందొక జత యెప్పుడును పెట్టెలో దాచికొని, పేరంటములకు వెళ్లునప్పుడు కట్టుకొనును. రెండవది పగలు కట్టుకొనును. రాత్రులం దేపాతగుడ్డనైన ధరించి పండుకొనును. నాడు తన తండ్రి చినిగిపోయిన పంచెకట్టుకొని నిద్రించినది. సహజసౌందర్య మెట్లును ప్రకాశించును.

అంతలో సరస్వతితల్లి మంచినీరు త్రాగుటకు లేచి జలము గ్రోలిమరల శయనించుచు పిల్లవంకజూచెను. చూడగనే ఘొల్లి ఘొల్లి దుఃఖము వచ్చెను. ఆమె దగ్గఱకుపోయి ముద్దుపెట్టికొని కంటనీరిడసాగెను.

నిద్రాముద్రలోనున్న సరస్వతికి తన తల్లి గర్భగోళములో నగ్నిపర్వతము పగిలిన దనికాని, ఆమె హృదయకోశము ద్రవీభూతమై రుధిరబిందువుల చిందుచున్నదనికాని, ఆయమ నేత్రకోణములనుండి సంతతాశ్రువారి వఱదకట్టుచున్నదనికాని, ఆసతీమతల్లి యుదారముఖబింబముపై మలినవిషాదము స్థానమేర్పఱచు కొన్నదనికాని, యించుకయు దెలియదు. అదే నిద్ర. ఎప్పటివలె ముద్దునెమ్మొగముపై చిరునగవు లేతవెన్నెలలు, కుంచితసరోజనీపత్రప్రతిమాన నేత్రనిమీలనములు. ఆమెయొక చిన్న బాలిక.

అప్పటికి మూఁడురోజులనుండి సరిగా రమణమ్మ కాహారములేదు. తొలిరోజున తానొక పూటనే తిని రెండవపూట మానివైచెను. "అమ్మా! నీ కాఁకలి లేదటే? బియ్యము పొయ్యలేదటే? రేపు నాకు చద్దియన్నమువద్దులే. నువ్వుతిను." అని యమాయికయగు సరస్వతి బ్రతిమాలగా నాపుణ్యగేహిని గుట్టుచెప్పక "నాకాఁకలిలేదు. కడుపు నొప్పిగావుం" దని యెట్లో ఆమెను సమాధాన పఱచెను. రెండవనాడు సరిగా తవ్వెఁడు బియ్యమున్నవి. తానుకూడ భుజించినచో సరస్వతి కొక్కపూట తిండియగును. అదిముందు వేసవి. పిల్ల తూలిపోవును. అట్టి సమయములో నామె యేమిచేయఁగలదు? ఎక్కడనైన బదులు తెచ్చుట కావారము రోజులనుండి యూరివారి నందరి విసిగించివేయున్నది. పైగా నభిమానవతి. ఇట్టి దీన స్థితిలో నాయాగర్భశ్రీమంతురా లిదివఱకెప్పుడు పడియుండలేదు. ఆయిల్లా లింకొకరి కింత పెట్టినదికాని ఒకరిని దేహియని యడిగి యెఱుగదు. శరభరాజంత త్వరలోవచ్చునని మాత్రమేమి నిర్ధారణము? అంతవఱకు మాడియుండవలసినదేనా? తల్లి తన బిడ్డకోసమెట్టి త్యాగమునైన చేయఁగలదు. అందుచే వ్రతమనిమిష పెట్టి, యామె నాడుకూడ నుపవాసముండెను.

ఇక తెల్లవారగనే మూఁడవరోజు. కొంచెము చలిదియన్నము మిగులగా సరస్వతికి పెట్టి రమణమ్మ తర్వాతగతి యేమని యోచించుచుండెను. తానెట్లైనను తాళగలదు. కాని పిల్ల మాటయెట్లు?

ముందునుగూర్చి యోచించిన కొలదిని, ఆమెకు నిరాశ మరింత బలముకాఁజొచ్చెను. కన్నులార జూచుచుండగనే తిండిలేక నాకలిచే తనముద్దు బిడ్డ చచ్చిపోవలసినదేనా? అయ్యో! యింక దిక్కులేదా? ఇట్లు తలపోయుచు నామె నూతిదగ్గర కూర్చుండి సరస్వతి చూడకుండ భోరున చంటిపిల్లవలె నేడ్చెను.

అంతలో నెవ్వరో పొరుగువారు వచ్చి తమ యింట జరుగబోవు విందునకు వారిని బిల్చిరి. రమణమ్మయు, సరస్వతియు కూడ వెళ్లి భుజించిరి. కాని రమణమ్మ కాతిండి తిన్నట్లేలేదు. తనయింట నేమియు లేకుండుటయు, పిల్చినది తడవుగా తాముబోయి పరుల యింట తినవలసి వచ్చిన నాటి యీ హైన్యత మిక్కిలి యామెను బాధించెను. ఇకనాటి రాత్రిగడపవలసియున్నది. సరస్వతి ఆకలిగాలేదని నిద్రపోయినది. తిందుమన్నను రమణమ్మ కన్నములేదు.

అట్టి దుర్భరావస్థలో నుండి యారాత్రి రమణమ్మ భర్తకొఱ కెదురుచూచుచున్నది. అంతలో శరభరాజు ప్రత్యక్షమయ్యెను. మార్గాయాసఖిన్నుడగు నాయన కామె కాళ్లుకడిగికొనుటకు నీళ్లిచ్చి దాహమొసగెను.

శరభరాజు దీనవదనయైయున్న భార్యవంకజూచి మాటలాడలేకపోయెను. కన్నులలోనుండి చివ్వున నీరుగాఱినది. గంభీరహృదయుడగు నతడే యట్లయినపుడు రమణమ్మ సంగతి చెప్పవలెనా? అట్లు కొంతసేపటిదాక వారు మాట్లాడుకొనలేని స్థితిలో నడలజొచ్చిరి.

మరికొంతసేపటికి వారి దుఃఖోద్రేకము తగ్గినది. చివరకువారి వైఖరి యొక విధమగు బండతనము లోనికి దిగినది. అప్పుడు రమణమ్మ తనభర్త విఫలమనోరథుడై వచ్చుట గ్రహించి, అప్పటివఱకు తాననుభవించిన అవస్థనంతయు నెఱిగించి, ముందు గతియేమని యడిగెను. క్షణము శరభరాజు హృదయములో నుండి యొక్క దుఃఖ తరంగము దూసికొనిపోయి, శరీరమంతయు నూగించివైచినది. మరల నెట్లో స్థిమితుడై "నేను దేశమంతా గాలించి వెదికాను. మన దురదృష్టముచేత ఎక్కడా సంబంధం కుదరలేదు. నే నింత అన్నంతిని రెన్నాళ్లయింది. ఇట్టి సంకటావస్థలోపడి కుళ్లిపోవడం కంటె, ఒక్కమారే విషమో తిని కుటుంబమరణం పొందడంమేలని నిశ్చయించుకొని వచ్చా" నని చెప్పి వికృతముగా చూడసాగెను. రమణమ్మ దృక్కులు పిల్లవైపు మరలినవి. తోడనే అచేతనయయి పడిపోయినది. శరభరాజు ప్రతిమవలె యుండియున్నాడు. ఎట్టి భయంకరపరిణామము రానున్నదో కాని, యాచంద్రికామయవినిర్మలాకాశము కూడ భయానకహాసినియై పోయినది.

3

ఏదియెట్లున్నను కాలచక్రమూగదు. తెల్లగా తెల్లవారినది. సూర్యోదయము కూడనయినది. సరస్వతి యొకచిన్న బిందెబూని కొలని యొద్దనకు వచ్చినది.

ఆ కొలనియొద్దున నొకయువకుడు ఇటునటు పచారుచేయుచుండెను. అత డంద మైనవాడు. సౌమ్యునిగా నాతని చూచినంతనే తెలిసికొన వచ్చును. కాని మనస్సులో నేదియో యోచించుకొనుచున్న ట్లగపడుచున్నాడు.

సరస్వతి కొలనులోదిగి ఫుక్కిలించుచు నిటునటు చూచుచుండెను. విచ్చిన తామరలతోను, నీళ్లపై మెఱయుచున్న సూర్యకిరణములతోను, ఆచెఱువు సొగసుగా నున్నది.

వాని కేమి బుద్ధిపుట్టెనో కాని, సరస్వతి సమీపముగా పోయి నిలువబడెను. ఆమె యాక్రొత్తవానివంక బెదురుచూపులు ప్రసరించెను. అప్పుడా యువకుడు "నువ్వెవరమ్మాయి" వని ప్రశ్నించెను.

సర—శరభరాజుగారి అమ్మాయిని.

యువ—నీపేరేమి ?

సర—(చిఱుసిగ్గుతో) సరస్వతి.

ఆయువకున కానామాక్షరము లమృతసేచన మొనరించినవి కాబోలు నానందపర వశుడైనట్లుండి మరల "నువ్వు చదువుకొన్నావా?" అనియడిగెను. దానికి సరస్వతి "మానాన్నగారికి ప్రతిరోజు భాగవతము చదివి వినిపించడము నేనే" అని బదులుచెప్పినది.

ముద్దులు మూటగట్టుచున్న ఆస్వర్ణాంగిని యతడు కౌతుకముతో చూచు చున్నాడు. అతడు తన్నంతగా చూచుచుంటచే కాబోలు మనసరస్వతి యించుక తెల్లబోవుచు నీళ్లుముంచుకొని వెళ్లిపోవుచున్నది. తేలిపోవుచున్న మధురస్వప్నమువలె, నలలు వేయుచు నేగుచున్న స్వర్గీయసౌందర్యస్రవంతివలె భుజముమీద బిందెనెత్తుకొని పోవుచున్న సరస్వతి నతడట్లే చూచుచున్నాడు. ఆమె యచ్చోటు వాసినది.

అయువకుడు కూడ నచ్చోటువదలి పోవుచు మధ్యమధ్య నస్పష్టముగా "మన యూహలు వేఱు దైవసంకల్పము వేఱు. సహజసౌందర్యములో నెట్టి ప్రభావమున్నది" అనుకొనుచు వెడలిపోయెను.

౪

మధ్యాహ్నమైనది. అప్పటికి శరభరాజెట్లో తేగలిగిన బియ్యముతో వంటచేసి రమణమ్మ తాము ముప్వురొకేసారి తినవలయునని కాబోలు మూడు విస్తళ్లలోను వడ్డించినది.

ఆపుణ్యదంపతు లిరువురియందు నొకవిధమగు పైశాచికలక్షణ మావేశించినది. వైవర్ణ్యమునొందిన వారిమొగములును, వెఱ్ఱిచూపులును ఏదిరో యుత్పాతమును సూచించుచున్నవి.

శరభరాజు పరిషించుటకు సిద్ధముగానున్నాడు. అంతలోనిరువురు క్రొత్తవారు తల వని తలంపుగా లోనికి వచ్చిరి. రమణమ్మయు, సరస్వతియు నావలకి వెళ్లిరి. శరభరాజు కొంచెము ఖంగారుపడి లేచి, "ఏమండోయి సోమసుందరంగారు, రండి దయచెయ్యండి. ఇదే నారావడ"మనెను.

ఆ వచ్చిన వారిలో రెండవవానిని మన మింధాక కొలనిరేవొద్దున జూచియున్నాము.

అప్పుడు శరభరాజు సోమసుందరము వైపుతిరిగి "మీ అబ్బాయి కేశవరావుకూడా వచ్చాడు. వెంకటాచలంగారింటికా? కాబోవు వియ్యాలవారు." అని సంభాషణ మారంభించెను.

సోమ—అక్కడికి కాదు. ఇప్పుడే కానున్న వియ్యంకుడుగారగు శరభరాజు బావగారింటికి.

శర—(కష్టముగా) ఆ అదృష్టము నాకుంటే, నేను క్రిందటి మారు మీయింటికి వరాన్వేషణకై వచ్చినప్పుడే ఒప్పుకొనేవారు. మీరు వేలకివేలు గ్రుమ్మరించే వారితో సంబంధము చేస్తారు కాని, మాబోంట్లతో చేస్తారా?

సోమ—మీరల్లా భావించవద్దు, జరిగిన విషయము చెపుతాను. అసలు మీరన్నట్లు వెంకటాచలంగారి కుమార్తెను చూచుకోవడానికే వచ్చాను. ఉదయం చెరువుకి వచ్చిన మీఅమ్మాయిని సరస్వతిని మావాడు చూచేడు. వెంటనే అతని అభిప్రాయాలు మారి పోయినవి కాబోలు. నాదగ్గరకువచ్చి "నాకు వెంకటాచలంగారి పిల్లవద్దు. శరభరాజుగారి పుత్రికయయిన సరస్వతే కావా"లని నిష్కర్షగా చెప్పేడు.

శర—అల్లా అయితే మీబోటివారితో సంబంధం చేయుటకంటె కావలసినదే ముంది. కాని ఒకటి మాత్రము పీడిస్తోంది. మీరు వెంకటాచలంగారి సంబంధం కోసము వచ్చేరు. ఆయన నామీద నిష్ఠురములు వేస్తాడేమో?

కే—అది నాయిష్టముమీదే వున్నదికాదా?

సోమ—శరభరాజుగారూ! మన మేమి చేయగలము. వాని యిష్టమెట్లో అట్లే కానిమ్మని చెప్పేను. తల్లిలేని పిల్లవాడు. వాడిఃమనస్సు నేనెందుకు కష్టపెట్టాలి? అందు చేత అవశ్యము మన మిద్దరమూ వియ్యమందాలి.

కే—సహజసౌందర్యము, తగిన విద్యాకులశీలాదులు, అభిజాత్యముగల, బాలా రత్నముకన్న పెన్నిధానము లేదు. అట్టివి కలలక్ష్మి కాబట్టియే నేను సరస్వతిని గృహలక్ష్మిగా వరించాను. ఈపాడుకట్నాలు రాగానే సత్కులప్రసూతలయిన యిట్టి కన్యారత్నములెందరు మాటుపడియున్నారో? కన్యాప్రదాతయిచ్చు కన్యనా కాక వానిధన మునా చూడవలసినది?" అని అతడా వడ్డించినవిస్తళ్లవైపుజూచి, యాయన్నము వివర్ణముగా నున్నదేమనెను. దానికి సత్యసంధుడగు శరభరాజు "ఇంకొకగడియదాక మీసంబంధము రాకున్నచో కుటుంబమరణ మొందెడివార" మని బదులుచెప్పెను. "అది విషాన్నమేనా?" యని వారిరువురు చకితులైపోయిరి.

"మాతృదేవోభవ"

శ్రీనాథమహాకవి

సీ॥ సవదరించుట యెట్లు జఠరగోళమునందు
నవమమాసావసానంబుదాక
ప్రేకనైన ప్రసూతివేళాసముద్భూత
సంకటం బోర్వంగఁజాలు టెట్లు
కుత్సింపకుంటెట్టు లుత్సర్గవిణ్మూత్ర
లాలాద్రవ శ్లేష్మజాలమునకు
పంచకరపాట్లు వడి తన్ను పెంచివిసికి
యాపదల బాచి రక్షించినట్టి తల్లి
సేవతాబుద్ధి భావించి తెలియవలయు
గొడుకు వంశాబ్ధి సంవృద్ధిఁ గొనలుసాగ.

క॥ చేపాడి గొడుకు జననీ
శ్రీపాదములకు నమస్కరింపగదగు త
చ్ఛ్రీపాదక్షాళన సలి
లాపోశన మెపుడు సుతుల కాయుష్యమగున్.

గీ॥ సర్వ తీర్థాంబువుల కంటె సమధికంబు
పావనంబైన జనయిత్రి పాదజలము
వరతనూజుల కఖిల దేవతలకంటె
జనని యెక్కుడు సన్నుతాచార నిరతి.

అహింస

శ్రీమతి. డి. రాజరాజేశ్వరమ్మగారు (ఆంధ్రకవితామండలి)

'అహింసా పరమోధర్మః' అను నీతివాక్యపరిపాలన మనుజుని జీవనావ కవశ్య మగు నుపకరణము. తరించుమనుజున కహింసాపరత్వ మొక యూత. ప్రపంచమున నించుమిం చన్నిమతములవారు నహింసాపరత్వముచే మోక్షపథమును బడయునగునని ప్రతిపాదించి చెప్పుచుండుట మనకందరకు విశదమే. రామాయణము, మహాభారతము మొదలగు హిందూపురాణములు కూడ నట్లే ఘోషించుచున్నవి. అహింసను సత్యముగాచును, మరియు, సత్యమును నహింసగాచును. అహింసను పరిపాలించువాడు సమస్తధర్మములను నెరవేర్చినవాడని హిందూమతసాంప్రదాయము. బౌద్ధులు, జైనులు, మొదలగు ప్రసిద్ధినొందిన మతములవారు కూడ 'అహింసా పరమోధర్మః' అను నీతిని పురస్కరించుకొని తమతమ మతములను నిష్ఠతో బరిపాలించుచున్నారు. జననీజనకారాధన, గురుభక్తి, శాంతము, ఇంద్రియనిగ్రహము, సత్యము, లోకమునకు సంబంధించిన మంచినడవడిక, నహింసాపరత్వమునకు ఎడతెగని సహాకారులు. 'జంతుపదములెల్ల దంతి పదములో నడగు' విధమున, అన్ని ధర్మములు అహింసయం దడగి యుండుననియు, పురాణములందు తీర్మానింపబడియున్నది.

హింస జ్ఞానకృతహింసయనియు, యజ్ఞానకృత హింసయనియు రెండువిధములుగ ప్రతిపాదింపబడియున్నది. హింసల నన్నివిధములని తీర్మానించుట మనకసాధ్యము. అహింసాపరత్వమున భూతదయ ప్రాథమికసోపానము. మన హిందూపౌరాణికపరతంత్రత అహింసాపరత్వ మందించుకంత వ్యతిరేకించుచున్నది. అజ్ఞానకృతహింసయు, సముచిత హింసయు, హింసలుగావని పౌరాణిక తీర్మానమును కొంతవరకు మన మంగీకరించవలసియున్నది. గాని సముచితహింస నంగీకరించుట సమంజసము. మాంసభక్షణము సముచితమా?

మాంసాహారమును నిషేధించిన మరిబ్రతుకజాలమా? పరమాత్ముడు సమస్తప్రాణికోటిని సమానదయాదృష్టిని జూచునుగదా? అతడు మనల నందరి నొక్కరీతిగనే గదా

యిలపైఁ బుట్టించెను? అట్టిచో మత్స్యము, మేషము మొదలుగాఁగల సోదరజీవజంతువుల జంపి భుజించుటకు మనము రాక్షసులమా? ఆహా! మాంసాహారమం దిచ్ఛ గలిగి నిష్కళంకులగు దేవతలను నెపమిడియా, వాయిలేని జంతుజాలములను జంపి పాపమున కొడిగట్టుట! ఉజ్వలపుణ్యలక్ష్మి యని పేరువడసిన భారతసామ్రాజ్యలక్ష్మికి బుట్టి రాక్షసులవలె మాంసాహార మందాసక్తిచే దయారహితులై సోదరజంతుజాలమును హింసజేసి కళంకమాపాదించుట భావ్యమా?......ప్రస్తుతపు దేశస్థితిని బట్టి జూడ, క్రమమున కొన్నాళ్లకు మనుష్యమాంసమును కూడ తినుటయందా సక్తిగల వారగుదురని యనుమానము కలుగుచున్నది.

క॥ సముదర్శులై యఖిలభూ
తములను దనయట్లు గాఁగ దలచుచు సర్వం
దమల న్యాయపరుండగు
నమరు లతని వందనీయుఁ డండ్రు నరేంద్రా!

—మహాభారతము

అనుటచే భూతదయ న్యాయమార్గదర్శకమైయ్యు, మోక్షమార్గదర్శినైయ్యు, మనుజుని కుపకారి యగుచున్నది. అహింసాపరిపాలనమునకు భూతదయయే మొదటి సోపానము. కావున—భారతదేశమందలి సోదరసోదరీమణు లించుకంతనా యీ గమనికను గ్రహించి మాంసాహారము మొదలుగా గల జీవహింసకృత్యములను త్యజించి భూతదయాపరత్వము నూతగాఁగొని మోక్షమార్గమును గనుగొందురుగాక!

ప్రౌఢ వివాహము

ఉభయభాషాప్రవీణ. బులుసు. నరసింహశాస్త్రిగారు.

ఉ॥ చిన్నతనాన నుంచి యిది చెడ్డది యంచు వచింపలేని యా
కన్నెను బెండ్లియాడ నెడి కౌతుక మెంతయు పండడింప నా
చిన్నతనాలగున్నను నిసీ! తలిదండ్రులు భావిఁగాన కే
వన్నెయు వాసిలేని యొకవానికిఁ గట్టుదు రట్టులొప్పునే?

చ॥ వినుఁడొక చిన్నమాట పృథివీతలమాన్యచరిత్రులార! మీ
తనయులు ప్రౌఢలై తమయుదారప్రభావము పల్లవింపఁగా
ననుగుణులైన భర్తలఁ దమంతటఁ దాము వరింపఁజేయఁ ద
న్మనములు సంతసిల్లు ననుమానము లేదిఁక వేదమెప్పెడిన్.

వీరమాత రాణూబాయి

శ్రీ శేషాద్రి రమణకవులు.

మహారాష్ట్రదేశమునందలి జాంబు అను గ్రామమునందు సూర్యాజీపంతు అను నొక పరమభక్తుఁడు గలఁడు. అతని కనురూపపత్నియే మన కథానాయికయగు రాణూబాయి. ఈ పుణ్యదంపతులు బ్రాహ్మణులు. పవిత్రవర్తనులు. శాంతశమదమాదిగుణాలంకృతులు. పురోహితవృత్తివలన వచ్చు నాదాయమె వీరికి జీవనాధారము. రాణుబాయి యెంద అతిథులేవేళ తనయింటి కరుదెంచినను లేదనక యిష్టమృష్టాన్నములు వండిపెట్టి యుపచరించుచుండును. ఈ పుణ్యదంపతు లాదిమదంపతులవలె నాకాలమున సమస్తజనమాననీయులై పేరొందిరి. రాణుబాయి గృహకృత్యములఁ దీర్చి భర్తృసన్నిధిలో వేదాంతగ్రంథపఠనము గావించుచు జీవితమంతయు నితర కార్యముల వంకకుఁబోనీయక యాధ్యాత్మిక చింతయందే గడుపుచుండెను.

ఆ కాలమున భగవదవతారముగ భావింపబడుచున్న యేకనాథస్వామి యన్న రాణుబాయి కెంతయో భక్తి. సంవత్సరమున కొక్కమారైన యాసాధుపురుషుని చెంతకు రాణుబాయి భర్తతోఁ బయనమై నమస్కరించివచ్చుట కలదు. నిస్పృహుఁడు త్యాగమూర్తియు నవతారపురుషుఁడునగు ఏకనాథస్వామి రాణుబాయి నాదరముగఁ జూచి ప్రసాదము నొసంగి యనుగ్రహించువాఁడు. రాను రాను సూర్యాజీపంతునకు ఏకనాథస్వామియెడ భక్తిప్రపత్తులు మెండయ్యెను. బోధామృతము చవిజూడఁదలఁచినపుడు తప్పక తన గృహిణియగు రాణుబాయిని ఏకనాథస్వామి సన్నిధికిఁ గొంపోయి యుపచర్య జేయించుచుండును. పుత్రికావాత్సల్యముతో ఏకనాథస్వామి రాణుబాయి పరిచర్యలను బరిగ్రహించి యాశీర్వదించుచుండువాఁడు. అచిర కాలమున కాదంపతులకొక తనయుఁడుద్భవించెను. వానికి శ్రేష్ఠరాముఁడని నామకరణమొనరించి సంవత్సరాంతమునఁ దనయునితో నీపుణ్యదంపతులు సాధుపురుషుని సన్నిధికరిగిరి. ఏకనాథస్వామి రాణుబాయిని జూచిపరమానందభరితుఁడై "తల్లీ! నీ వదృష్టవంతురాలవు. వీరమాతవు కానున్నావు. భరతఖండమునుద్ధరింపఁగల యొక కర్మయోగి కొలఁదికాలములో నొక శుభముహూర్తమున జనింపఁగలఁడు. ఆబాలుని జూచుటయే తడవు నే నవతారముచాలించెదను. లోకోద్ధరణ కార్యమునఁ బాటుపడి నేనుముదుసలినైతిని. కార్యభారము నీతనయుండు నిర్వహింపఁగలఁడు. నీజ్యేష్ఠకుమారుఁడు కుటుంబధర్మములు నిర్వహించుచు మీ కుపకరింపఁగలఁడు. జనింపబోవు పుత్రుఁడు ప్రపంచోద్ధారకుఁడు. అతనికై మీరాశపడవలదు." అని పలికెను. శ్రీజనములోఁబలికి యెఱుంగని సాధుస్వామి యిట్లుభాషించుటవిని యచటమూగియున్న ప్రజలందఱు పరమాశ్చర్యభరితులై రాణుబాయిని నాదరించిరి. రాణుబాయి స్వామి చరణారవిందములకు సాగిలిమ్రొక్కి యనుగ్రహింపఁబడితినని పల్కి ప్రసాదమును స్వీకరించి తనభర్తతోఁ గలసి పరమానందభరితురాలై గృహముచేరెను. శా. శ. 1530 (క్రీ. శ 1608 ఏప్రిలు) కీలకనామసంవత్సర చైత్రశుద్ధనవమి పట్టపగలు పన్నెండు గంటలకు (సరిగ శ్రీరామజన్మసమయమున) రాణుబాయికిఁ బుత్రరత్నము జనించెను. సమాజతేజోరాశియు

శుభముహూర్తసంభవుండగు నగు నాతనయునిగాంచి రాణుబాయి యొందిన సంతోషమునకు మేరలేదు. సుపుత్రోత్పత్తికంటె మాతృదేవతకుఁ గావలసినదే మున్నది? సూర్యాజీపంతు కుమారునకు యథాశాస్త్రీయముగా జాతకర్మలొనరించి నారాయణుఁడని నామకరణముగావించెను. కొన్నిదినములు గడచినపిదప నీ పుణ్యదంపతులిరువురు శిశువులతో ఏకనాథస్వామి సన్నిధికిఁబోయిరి. ఏకనాథస్వామి వారి పెద్దకుమారునిజూచి యీతఁడు భక్తుఁడు, జ్ఞానికాఁగలఁడని చెప్పి రెండవకుమారుఁడు నారాయణు నెత్తుకొని "కుమారా! నీ తల్లి కృతార్థరాలు. ఆయమను వీరమాతను గావింపవలసిన భారమెగాక భరతవర్షమునంతయు నుద్ధరింపవలసిన భారముగూడ నీకుయున్నది. ఇఁక నీవె కార్యభారవహుఁడవుకానుంటివిగావున నేను దేహయాత్రచాలింప నుంటి" యని పలికెను. కుమారుని యభ్యుదయము నాలించుటకతన ఆనందబాష్పములు స్వామి నిర్యాణవార్త వినుటవలన విచారబాష్పములు రాణుబాయి కనుగొనలనుండి రాలెను. కొన్నిదినములా యాశ్రమముననే యీదంపతులు గడిపిరి. ఒకానొక దినమున రాణుబాయి చూచుచుండఁగనే యొకదివ్యతేజము ఏకనాథస్వామి ముఖమునుండి బయలువెడలి బాలుఁడగు నారాయణునియందు లీనమయ్యెను. ఏకనాథునకు ఊర్ధ్వదేహ క్రియలాచరించి దంపతులు గృహముజేరిరి. అనంతరము కొలఁదికాలమునకె సూర్యాజీ పంతు పరలోకగతుఁడాయెను. రాణుబాయి సహగమనముగావింపఁబోవు తఱికిఁ గొందఱు సాధువులువచ్చి వారించి "తల్లీ! ఏకనాథస్వామియనుజ్ఞనుల్లంఘింపకుము. కుమారుల సంరక్షణము నీ విధి" యని పలుతెఱంగుల బతిమాలిరి. లోకోత్తరుఁడగు తన ద్వితీయకుమారుని యభ్యున్నతిఁ జూడ నెంచియు విజ్ఞానమాతనికిఁ బ్రసాదింప నెంచియు సహగమనవ్రతము మానుకొనెను. పుత్రులిరువుర కామె చదువుసందెలు పురాణకథలు వీరలీలలు వినిపించుచుఁ గాలము గడుపుచుండెను.

శ్రేష్ఠరాముఁడు నారాయణునికంటె మూఁడు సంవత్సరములు మాత్రమె పెద్ద. రాణుబాయి పెద్ద కుమారునకుఁ బెండ్లిపేరంటములు గడపెను. కొలఁదిదినములు గడిచినపిదప నారాయణునకుఁ బెండ్లిచేయఁదలంచెను. ఎన్నివిధములఁ జూచినను పెండ్లియనిన నేవగించుచు నారాయణుఁడు విరక్తివాక్యములు దెలుపుచుండెను. నారాయణుఁడు సహజజ్ఞాని. వినికిడివలననే సమస్తశాస్త్రముల సారము నెఱింగెను. లోకోద్ధారకులగు బ్రహ్మచారుల కథలన్నింటిని సాదృశ్యముగఁ దెల్పి తల్లిని తన వివాహము చేయుయత్నము మానుకొమ్మని చెప్పెను. శ్రీరామసేవకంటె తనకితరము హితవుగాదనియు నన్ను శ్రీరాముని పరిచర్యకై విడిచిపెట్టుమనియుఁ దల్లిని బతిమాలెను. సంసారసుఖము చవిజూడమిచే నిట్లు పలుకుచుండెనని తల్లి నారాయణునకుఁ బెండ్లి జరుప నిశ్చయింప నారాయణుఁడెట్లో వివాహవేదిక యెక్కువఱకు ఓపికబట్టి వెంటనే మహారణ్యములకుఁ బారిపోయెను. లోకోద్ధారకుఁడగు కుమారుని కుటుంబజంబాలమునఁ ద్రోయనెంచిన మహాపాతకమునకు ఫలము పుత్రవియోగదుఃఖము ననుభవించుటయే యని రాణుబాయి విచారపడెను. నారాయణుఁడు వందలకొలఁది ఆమడలదూరము పోయి గోదావరీతీరమున ఆశ్రమము ఏర్పఱచికొని పండ్రెండు సంవత్సరములు ఘోరతపము గావించుచు భిక్షాహారముతో గాలముగడిపి సమర్థరామదాసస్వామి యను బిరుదనామమొంది పండ్రెండు సంవత్సరములు ఆర్యావర్తమంతయుఁ దిరిగి ముప్పదియాఱవయేట తన మాతృదేవియగు రాణుబాయి సన్నిధిఁ జేరెను. రాణుబాయి తన కుమారుని గాఢముగాఁ గౌఁగిలించుకొని చిరకాలవియోగదుఃఖము దీఱునట్లు ఆనందబాష్పములతోఁ గుమారుని దేహము తడిపి "తండ్రీ! నాఁడు నీవు మమ్ము విడిచి యెందేగితివి? నీవు లోకోత్తరపురుషుఁడవు కాఁగలవని ఏకనాథస్వామి యాజ్ఞయొసంగెను. లోకోద్ధరణమున కేమికార్యములొనరించితివి? నాకు వీరమాతయను నామమే విధమునఁ బ్రసాదింప నెంచితివి?" యని ప్రశ్నించెను. రామదాస

స్వామి ఇరువదినాలుగు సంవత్సరములలోఁ దానొనరించిన తపస్సు, చేసిన దేశపర్యటనము నివేదించి తాను సంకల్పించిన కార్యముల నీవిధముగా భ్రాతృసమక్షమున మాతృదేవితో నివేదించెను. "తల్లీ! ఆర్యావర్తము నంతయు యవను లాక్రమించియున్నారు. ఆర్యధర్మములు చాలవఱకు నశించుచున్నవి. సాధ్వీమతల్లులు మాన ప్రాణము లఱచేతులలోఁ బెట్టుకొని దినమొక యుగముగా గడుపుచున్నారు. గోబ్రాహ్మణ ఘోషచూడఁ జాలకున్నాఁడను. తపస్వులగు బ్రాహ్మణులు మహమ్మదీయ వేషముతోఁ గర్మభ్రష్టులగుచున్నారు. ఆర్యావర్తమును కృతయుగముగఁ జేయు శ్రీరామునివంటి యొక భారతీయచక్రవర్తికి ఆర్యావర్తమును బట్టాభిషేకము గావించి నేను దేహయాత్రచాలింప నిశ్చయించితిని. ఇదియే నాదృఢసంకల్పము. మాతృదేవి యాశీర్వాదము బడసినంతన యీ మహోద్యమమునకుఁ బూనుకొందును." కుమారుఁ డీవిధముగాఁ జెప్పినంతన రాణుబాయి దేహమున హర్ష పులకలు జనించెను. దేహ ముప్పొంగిపోయెను. "ఇప్పటికి నేను ధన్యురాలనైతిని. ఏకనాథ స్వామి యనుగ్రహమిట్లు ఫలించినది. అయ్యయ్యో! విరాగమూర్తియగు నాతనయుని కుటుంబమునఁ గూల ద్రోయనెంచి యెంతటి ద్రోహముగావించితిని" అని పరిపరివిధములఁ బలికి కుమారుని కౌఁగిలించికొని "తండ్రీ! నీవు సిద్ధసంకల్పుఁడవు. శ్రీరామభగవానుఁడు నిన్నే కార్యమున నియోగించెనో అందు నీజీవితము ధారపోయుము. నా జీవికకు జ్యేష్ఠరాముఁ డాధారము కాఁగలఁడు. కాని నా కోర్కె యొకటి. ఎక్కడనున్నను అంత్యకాలమున వచ్చి నన్ను గడతేర్చుము." అని పల్కెను. రామదాసస్వామి యుప్పొంగి తల్లి చెంతఁగొన్నిదినములు వసించెను. రాత్రులెల్ల అన్నతో వేదాంత చర్చలొనరించుచుఁ బగలెల్ల దేశోద్ధరణధర్మములను మాతృ దేవి చెంతనభ్యసించుచుఁ గాలముగడిపెను. రాణుబాయి రామదాసస్వామికి అనేకవిధములుగ ఆర్యావర్తపరిస్థితులు యవనులవలన హిందువు లొందు బాధలు స్వతంత్రసామ్రాజ్యమువలని యావశ్యకము, స్వధర్మస్థాపన విధము కర్తవ్యము కుమారునకు బోధించెను. రామదాసస్వామి లోకోద్ధరణ ప్రణాళిక మాతృదేవి సన్నిధిలోఁ గల్పించుకొని కొన్నిదినము లింటనుండి కాషాయవస్త్రద్వితీయుఁడై లోకోద్ధరణమునకు బయలు వెడలెను. శ్రేష్ఠరాముఁడు తమ్ముని విడువలేక విడచెను. జ్ఞానవతియగు రాణుబాయి దుర్భరమగు పుత్రవియోగమున బొరువజాలక వావిడిచి యేడ్చెను. "తల్లీ! నీవు ఎఱుంగనిధర్మములు లేవు. విన విను" మని భాగవతములో దేవహూతికిఁగపిలుఁడు చెప్పిన ధర్మములు తెలిపి విరక్తిమార్గమునఁ దల్లిని ప్రవేశపెట్టి రామదాసస్వామి లోకోద్ధరణమునకై బయలువెడలెను.

రాణుబాయికిఁ గొంతకాలమున కవసానకాలము సమీపించెను. "నారామదాసస్వామి కనఁబడఁడు కాఁబోలు"నని ఆమె కన్నీరు విడచెను. కన్నీటి తేమయారకమున్నె రామదాసస్వామివచ్చి తల్లి పాదములపై వ్రాలి "అమ్మా! శివాజీమహారాజా ధర్మసంస్థాపనము కవతరించి హిందూసామ్రాజ్యమును స్థాపింపనున్నాఁడు. భవిష్యత్సామ్రాజ్యమున కాదర్శముగ నేను "దాసబోధ"యను గ్రంథమును రచించితి"నని రామదాసు పలికెను. రాణుబాయి దాసబోధనుగైకొని కనుల కద్దుకొని "కుమారా! యశస్విని కమ్ము" అని దేహయాత్ర చాలించెను. రాణుబాయి వీరమాతృరత్నముగదా! *

* (దాసబోధను తెలుగులో ననువదింపించి వరంగల్లులోని కాకతీయగ్రంథమాలవారు 800 పుటల గ్రంథముగఁ బ్రచురించిరి. ప్రకృతాంశము కొంత నందుండి గ్రహించితిమి.)

ఋష్యాశ్రమము

శ్రీమతి టి. యన్. భ్రమరాంబగారు (యువతీకవితామండలి)

(సత్యవంతుడు సావిత్రితో)

సీ. కొదమసింగములతోఁ గదిసి మేలములాడఁ గోరుచు నున్మత్తవారణములు,
వాడిమెకంబులఁ గూడి వేడుకతోడఁ గ్రీడించుఁ బ్రోడలై లేడిగములు,
ప్రేముడితో బావురుబిల్లులతో మెల్ల సయ్యాటలాడు మూషకచయంబు,
గారవం బలరారఁ గాఱెనుబోతులఁ జేరి లీలలనుండు వారువములు,

గీ. చిలువలును ముంగిసలు చాలఁ జెలిమి సేయఁ
దగరు లెప్పుడు తోఁడేళ్లఁ దగిలియుండఁ
బగ లోకింతయు నెఱుఁగ కీయాశ్రమమునఁ
దుహినకరశేఖరుని మహామహిమఁ జేసి.

మ. కమనీయామలతోయసంయుతములౌ కాసారరాజంబు లం
దముమీఱ న్విలసిల్లు చుండె బొగడొందన్నాప్రదేశంబునం
గుముదేందీవరపద్మహల్లకలసత్కూర్మాండజగ్రాహన
క్రమహావ్యాళకులీరహంసబకకోకస్తోమధామంబులై.

చ. ఘనమగు పోఁకమ్రాఁకులును గాంతినిఁ జెన్నగు పొన్నగున్నలుం
బనసలు నారికేళములు పాటలము ల్వకుళామ్రసాలచం
దనములు పారిజాతములు దాడిమముల్సురపొన్న లాదిగాఁ
దనరు ననేకభూజసముదాయము చూడు సమీపభూములన్.

చ. సలలితపత్రము ల్ప్రకటజాలకచంచువుల న్వసింప నిం
చుక శుకనామ మబ్బుటనె సొంపునమారు సమంబె? తాళకిం
శుకములటంచు నెంతయును జూడఁగ నోర్వక తమ్ముఁ బల్మరున్
శుకములు పల్క నిందతుల శోభలఁ గేరు పలాశజాలముల్.

చ. సకలసుమంబులం దుఱుము శంభున కగ్గొనరించి వాని పూ
జకు వెలిదైన గేదఁగిని సమ్మతినుండుమటంచు ఫుల్లచం
పకములు పూన్కితోడ మధుపమ్ములఁ బాఱఁగఁ దోలుఁ జేరనీ
యక, యటుగానిచో మధుకరావళి సేసినదేమి వానికిన్?

తే. గీ. మెండుకొని గండుతుమ్మెదపిండు నిండి
యుండఁ గన్నులపండువై బొండుమల్లె
పొద లలరునిందు హరిరత్నములు ఘటించి
నెఱినిడిన ముత్తియంపుఁ బందిరు లనంగ.

చ. సురుచిరపల్లవప్రకటచూతలతాస్థితకోకిలావళుల్
వరుసఁ జెలంగు మాధవుఁడు వావిరి నవ్యనలక్ష్మికెంతయున్
గుఱుతుగఁ బ్రేమతోడుతను గూర్చి యొసంగిన శోణనీరజ
స్ఫురదసితోత్పలౌఘములఁ బొల్పగు మాలికలో యనం గడున్.

సీ. గొనకొని 'సశివ ఏకోదేవ' యంచును సరవితోఁ బల్కెడు శారికలును,
దత్వరీతిని 'శివాత్పరతరంనాస్తి' యం చాడెడు మదమరాళావళియును,
'హరవామదేవ మహాదేవ' యనిభక్తిఁ గీర్తించు ఘనరాజకీరములును,
'భర్గ శంకర పరబ్రహ్మ త్రినేత్ర' యం చారయఁ గేరు మయూరతతులు.

తే. గీ. 'సభవ భూతేశ హరివిరించ్యర్చితాంఘ్రి
పంకరుహయుగ్మ'యని కేరు పరభృతములు
గలిగి యభినవశృంగార గరిమఁ దనరి
మహితగతినొప్పు యాశ్రమభూమి గంటె?

మ. అదె కన్గొంటివె? యస్మదాశ్రమము; నందానాడు వేర్నాటిన
ట్టిదెసువర్ణ్ణ, వటభూజ మిడ్డు పరిపాటిన్ దీర్ఘశాఖాళిసం
పద జెన్నొంది సమస్తజీవతతి మన్నం గల్పవృక్షంబునాఁ
బొదలున్ లోకహితార్థముల్ దరుగణమ్ముల్ పూర్ణబింబాననా!

స్త్రీలు—తలకట్టు

ఆకుండి. వేంకటశాస్త్రిగారు.

స్త్రీలకు సహజ సౌందర్యమిచ్చు వస్తువులలో శిరోజములు ఎన్నదగినవి. వానిని దువ్వుకొనుటలో అవలంబింపదగిన కొన్ని సలహాలను వినీత భావముతో నాసోదరీమణులకు నివేదించుచున్నాను.

శిరోజముల చిక్కుదీర్చు దువ్వెనలు పదునైన మొనలుగలిగి యుండరాదు. తీగల బ్రష్షులతో తల దువ్వుకొనుట తగదు. బిరుసు వెంట్రుకలతో చేయబడిన బ్రష్షుల నుపయోగించుటకూడ తలకట్టునకు చెఱుపే. మాడపట్టున కెదురుగా దువ్వెనను నొక్కి దువ్వరాదు. సగము మృదువుగను సగము బిరుసుగను నుండెడు దువ్వెనలను వాడరాదు. లోహపుదువ్వెననుగాని బ్రష్షునుగాని వినియోగించుట తగదు. పండ్లవరుసలో ఎగుడు దిగుడుకల దువ్వెనను వాడుట ప్రమాదకరము.

కురులు దువ్వుకొను బ్రష్షును దువ్వెనను అమోనియా (Ammonia) కలిపిన గోరువెచ్చని నీటిలో తఱచు శుభ్రపఱచుట గమనింపదగిన విషయము. సూర్యరశ్మిలో తలకట్టు తఱచుగా ఆర్చుకొనుట మంచిది. సూర్యరశ్మి శిరోజములను దీర్ఘకాలము ఆరోగ్యస్థితిలో నుంచుటకు దివ్యమైన యౌషధరాజము. శిరోజముల నారబెట్టుటలో సూర్యాభిముఖముగా గూర్చుండరాదు. వీపు సూర్యుని వైపుంచి అప్పుడప్పుడు తలనిటు నటు త్రిప్పుచుండవలెను.

శిరోజములను ముందు దువ్వెనతో దువ్వి పిమ్మట బ్రష్షును ఉపయోగించుట నాగరికపు స్త్రీ లవలంబించు మంచిమార్గములలో నొకటి; అగుటచే నది స్త్రీజనముచే నవశ్యముగా నవలంబింపదగినది. శిరోజములకు గూడ విశ్రాంతి యుండవలయును గావున తరచుగా దువ్వుట—అనగా రోజునకు అయిదారుసారులు అనుట—ఆరోగ్యకరమగు పద్ధతికాదు. బ్రష్షు నుపయోగించుటవలని యుపయోగములలో నొకటి తలనుండి వచ్చు నొకవిధమగు నూనెను అన్ని వెంట్రుకలకు సమానముగ సర్దుబాటు చేయుటయే యనువిషయము తల దువ్వుకొనునపుడెల్ల స్త్రీలు జ్ఞప్తియందుంచుకొనవలయును.

స్త్రీస్వాతంత్ర్యము.

శ్రీమతి పురిటి సూర్యనారాయణమ్మాళ్ గారు.

భగవంతునిచే సృష్టింపబడిన స్త్రీయు, పురుషుడును జీవనావయొక్క నావికులు. వారిరువురును సంసారాంబుధి నుత్తరించి మోక్షమును బడయుదురు. సుఖాసక్తిని బుద్ధి వైభవమునను కరచరణాదియవయవములందును, నించుమించుగ స్త్రీపురుషులిరువురును సమానులని చెప్పకతప్పదు. అనుకూలకులసతి గలవాడగు గృహస్థుడే క్రియావంతుడును, దాంతుడును పుత్రవంతుడును, నగునని పురాణములు ఘోషించుచున్నవి. మరియు, స్త్రీ ధర్మార్థకామసాధనముల కుపకరమగుటచే పురుషుడు భార్యసహాయము లేక మోక్షమును బడయలేడని స్పష్టమగుచున్నది. కావుననే గాబోలు, పురుషుని చేతల కూతయగు స్త్రీ మన దేశమున కేవలము జ్ఞానశూన్యయైనజ్ఞానాంబుధిఁబడి కొట్టుకొనుచున్నది. దేశము బాగుపడవలయునన్న, నందున్న ప్రజలు కొంచముగనో గొప్పగనో జ్ఞానపరిచయము గలిగియుండవలయుననుట నిస్సందేహము. జ్ఞానపరిచయము, అనురాగము అనునీ రెండును, నైకమత్యమునకు ముఖ్యసూత్రములు. మన దేశమున పురుషులే పెక్కండ్రు జ్ఞానవిద్యాపరిచయులైయున్నారను సంగతి అందరికిని తెలిసిన విషయమే. పాశ్చాత్యులలో స్త్రీపురుషులిరువురును నించుమించుగ సమానవిద్యావంతులు. అందువలననే వారు సమత్వమందును తెలివితేటలందును నితర దేశములతో సరిపోల్చ నించుకైనను దీసిపోరు.

మన దేశమందన్ననో—స్త్రీ పురుషు లిరువుర కనురాగమే పొసగదు. ఇరువురలో సాధారణముగ స్త్రీ విద్యాపరిచయము లేమిచే జ్ఞానమున కపరిచితయనుట నిర్వివాదము. ఇరువురును జ్ఞానపరిచయము గలవారై యుండుట చాలయరుదు. త్రాసుయొక్క తక్కెడ వలె నిరువురును సమానముగ నుండినయెడల జ్ఞానాభివృద్ధికి లోటేమి? పురుషుడు పండితుడై స్త్రీ జ్ఞానశూన్యయైనను, స్త్రీ సకలశాస్త్రవేత్త్రియై, పురుషుడు విద్య కపరిచితుడైనను, సరితూనికకు భంగముకలుగును. ప్రస్తుతము నారీలోకమంతయు నొక్కసారిగ

మ్రింగ దలచిన వరశుల్క-వ్యాఘ్రములను మాత్రము ముందు వేటాడి చంప ప్రయత్నింపవలెను. స్త్రీల పతితస్థితికి వరశుల్క మొక కారణమని చెప్పక తప్పదు. ఇన్ని యేల? స్త్రీల పతితస్థితికి వారి వారి తల్లి దండ్రులే కారకులు! స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము అని శీర్షికను వ్రాయుటలో స్త్రీకి సర్వస్వాతంత్ర్య మొసగవలెనని కాదు నాయూహ. హైందవమహిళామండలి నించుకంత జ్ఞానప్రభచే యున్నతపదవిని బొందువరకు మాత్రమే మనము చేయూతనొసగి సహకారులుగ నుండుట సమంజసము. కావున జాతీయనాయకులు, సంఘసంస్కర్తలు, విద్యాధికులును, పూర్వాచార పరాయణుల ప్రతిబంధకములు ప్రబలముగ నున్నవనియు, మతాచారముల వ్యతిరేకించ రాదనియు, నూరకొనక, నజ్ఞానాంధకారముననున్న హైందవ నారీలోకమునకు విద్యావిద్యుచ్ఛక్తియొక్క-కాంతిని నెలకొల్పి, ఇంచుక చేయూతనొసగిన, మిక్కిలి ప్రశంసనీయులని పొగడ్తనుగాంచుటకు సందేహమేమి?... పూర్వమునుండియు స్త్రీస్వాతంత్ర్యమన్న మన దేశమందలి నాయకులు విముఖతను, తిరస్కారభావమును జూపుచుండిరి. స్త్రీ బాల్యమున తల్లిదండ్రులచెంతను, యౌవనమున భర్తయాధీనముననను, వార్థక్యమున పుత్రులవశముననను, నుండునని విధింపబడియున్నది. స్త్రీలు విద్యార్హులుకారనియు, బాల్యవివాహమున మంజసముకాదనియు, పూర్వాచార పరాయణులవాదన. కాలముమారుచుండ ప్రజలుకూడ మారుచుందురు. అందుచే కఠిన మగు మతాచారములను, విధులను, నించుకంత దిద్దుబాటుచేయుట మిగుల శ్రేయస్కరము. మతాచారము లెన్నియడ్డువచ్చినను వాటి ననుసరించుట మిగుల కష్టమని దోచిన యెడల మన పూర్వాచార పరాయణులు కఠినమగు కట్టుబాట్లకు కొంచ మంతరాయమును గల్పించి, వాటిని దిద్దుబాటుగావింపలేదా? ఎట్లైనను—మతాచారములుకూడ స్త్రీల పతితస్థితికి కారణమని చెప్పటవసరము. స్త్రీలకు స్వాతంత్ర్యమొసగిన వ్యభిచారమందాసక్తలగుదురని కొందరి యభిప్రాయము. ఇట్లనుకొనుట కేవలము తెలివితక్కువయని భావింపనగును. జాతీయసమత్వమునకై పాటుపడుచున్న నాయకులు నారీలోక ప్రస్తుతపు పతితస్థితిని జూచి ఇంచుకైనను జాలినొందకుండుట మిగుల విచారకరము. సంపూర్ణ స్వతంత్రత నివ్వలేకపోయినను, సంఘాచారమున కొంచమంతరాయమును గల్పించి, సంఘసంస్కర్తలును, జాతీయనాయకులును, స్త్రీకి విద్యాభ్యాస లాభ మొనరింప పాటుపడుట మిగుల శ్లాఘనీయము.

క్రొత్తకోడండ్లు—అత్తలమూఢత్వము.

శ్రీమతి రాళ్లభండి శీతాలక్ష్మమ్మగారు

పూర్వకాలపు స్త్రీలకు విద్యావసతులు లేకయుండెను. విద్యాభ్యాసముపై శ్రద్ధయు లేకుండెనను విషయము వింతగాదు. అయినను "చదివినవారికన్న చాకలిమేలు" అన్నట్లు విద్యగల్గిన ప్రకృతపు స్త్రీలకన్న విద్య లేని పురాతనస్త్రీలు యెంతయో మేలనిపించుచున్నారు. పూర్వపుస్త్రీలకు చదువను, వ్రాయను తెలియకున్నను, వారికిగృహము నలంకరించి శుభ్రముగానుంచుకొనుట, గృహవైద్యము, పాకశుద్ధి, దైవభక్తి, భూతదయ మొదలుగా గల గృహకృత్యములయందు పరిచయముగలిగి యుండెడిది. అప్పటిస్థితులు మారి స్త్రీవిద్య ప్రబలినందుకు సంతసింపదగినదే కాని పైచెప్పఁబడిన యంశములన్నియు గలిగినవారిప్పుడరుదు. ఇవి పెద్దవారలు తమకూతుండ్రకును, కోడండ్లకును తామాచరింపుచు నేర్పగల యంశములు. సాధారణముగా బాలికలు 6 సంవత్సరములవయస్సు వచ్చునప్పటికి పాఠశాలలకు పనుపబడుదురు. విశ్రాంతిసమయములలో ఫిడేలు హార్మోనియం మొదలగు సంగీతవాద్యముల తమకు వివాహమగునంతవరకు సాధనపరచుట యిప్పటియలవాటు. ఏదైనను సావకాశమున్నట్లు, కుట్టుపనులు, నూలుపనులు, తమకన్న చిన్నవారలగు బిడ్డలనాడించి తమ తల్లికి సహాయమొనర్చుట మొదలగు విషయములను ఆమోదింపదగినవే. అయితే వారు భవిష్యత్తున కనువగు వంట మొదలగు గృహకృత్యముల నేర్చుకొనుటకవకాశ మెక్కడ? తలిదండ్రులచే గారాబమున స్వైరీతిగా పెంచబడుటచే "ముందున్నది ముసళ్లపండుగ" యన్నట్లు...మూఢులగు అత్తలచే చాలకష్టములకు లోనగుటయు జూచుచున్నారము. తలిదండ్రులు తమయాడుబిడ్డల నెక్కుడు గారాబమున పెంచుట యంతసమంజసము కాదని యిప్పటిస్థితుల ననుసరించి తోచుచున్నది. పుట్టింట జూపబడు గారాబము అత్తవారింట కష్టముల దెచ్చి పెట్టునని యెరుంగవలెను. తలిదండ్రులు తమ బాలికలకు గృహకృత్యములయందు తగినంత తరిబీదునొసంగుట యవసరము. పేదకుటుంబములలోని బాలికల కీవిషయమును గురించి యంతగా జెప్పవలసినదిలేదు. ఏలయనగా వారి తలిదండ్రులార్జించు వేతనము తమపిల్లలకు సంగీతము మొదలగు విద్యలపై వ్యయపరచుటకు చాలియుండదు. కాన నట్టి బాలికలు జేయుటకు వేరుపనులు లేక గృహకృత్యములయందే పరిచయులగుదురు. ధనికులు తమ బిడ్డలచే ఇంటిపనుల జేయింప నిష్టపడకుండుట సహజమే. అట్టిపిల్లలు వేళకింత యన్నముదిని చదువులోను, కుట్టుమొదలగు పనులలోను కాలము గడుపుదురు. 12 సంవత్సరములలోపుననే వివాహము జరుగును. పిదప కడుశీఘ్రములోనే యత్తవారింటికేగవలసి యుండును. అచట పోగానే గృహకృత్యములయందు చురుకుతనముగల్గి వర్తించుటెట్లు? తలిదండ్రులు తమ బాలికల గారాబమున బెంచక విద్య సంగీతము నొసంగకుండుటయా? లేక అత్తలు తమయింటికి క్రొత్తగా వచ్చిన కోడండ్లకు మంచితనముతో గృహకృత్యములను నేర్పి తరిబీదు నొసంగవలెనా? యనున దొకసమస్య. మూఢులగు అత్తలపంచ పుట్టింటమురిపెమున పెరిగిన బాలికలు గృహకృత్యముల నతిసులభముగా నేర్చుకొన జాలక పలుకష్టములకు లోనగుచున్నారు. అత్తింటియందును వారి యిరుగుపొరుగు స్త్రీలయొక్కయు దెప్పులకు పాత్రలగుచున్నారు. క్రొత్తకోడలు వివాహసమయమందో లేక యేపండుగలప్పుడో తప్ప తన భర్తనుగాని మిగత బంధుగులనుగాని జూచియుండదు. మొదటిసారి కాపురమునకు పోగానే యచటి వారందరు క్రొత్త. ఎవరెవరి మనసు యెట్లుండునో తెలియజాలక కొంతకష్టపడును. కొందరత్తలు తమ కోడండ్లముఖము జూడగనే సోమరులగుదురు. కోడండ్లు

తమ భర్తయింట సుఖపడుటకు వచ్చిరను యభిప్రాయమే వారికి లేదు. తమకు దాసీలనియే వారిభావము. కోడలి ముఖముచూచి తామేమిపనులు చేయకున్నను, పనిపాటలనేర్పి వారివద్ద చేయించుకొను ఓర్పువారికి కానరాదు. "అత్తమంచి—అల్లిపచ్చికే" దనులోకోక్తి స్థిరపరచెదరు. క్రొత్తకోడలు పుట్టినింటనేర్చుకొన్న విద్యతో అత్తవారింట భారతభాగవతాదిసద్గ్రంథముల జదువ వహతి లేదు. పుట్టింట ధనము వ్యయముచేసి నేర్చుకొన్న సంగీతము అత్తింట యరణ్యరోదనమే! క్రొత్తకోడలుచేయు చేతకానివంట ఉప్పచప్పనిదిగనే యుండునుగదా? అత్తగారునేర్పి చేయించని దోసమటుండనిచ్చి కోడలిని చీవాట్లు పెట్టుట—కోడలితల్లిని దూరుట—కొడుకుతో లేనిపోని తంటాలుచెప్పుట—ఇట్టి తరుణములో ఆడుబిడ్డవచ్చి "అమ్మా—నిన్న నేను చేసిన వంటలో ఉప్పుతక్కువయని మాయన్న యాక్షేపణజేసెగదా. ఈ రోజు, వదినెచేసిన వంట వల్లకాదుగా మన్నను పలుకక కుక్కవలె తిన్నాడు" అని ఎక్కబోడుచుట—క్రొత్తకోడండ్లు యిట్టిదూషణలకు దుఃఖములకు లోనగుచున్నారు.

ఈ సందర్భమున నొక చిన్నకథ జ్ఞాపకమునకు వచ్చుచున్నది. ఒకానొక యూర భార్యాభర్త లిద్దరు సుఖముగా కాపురముచేయుచుండిరి. వారి కొక్కతెయే కుమార్తె. బిడ్డకు 8-వ సంవత్సరమునందే తల్లి గతించెను. తల్లి లేని బిడ్డయను ప్రేమచే తండ్రి యాబిడ్డను గారాబముతో పెంచి శక్త్యానుసారము అదేయూర నొక చిన్నవాని కిచ్చి వివాహముచేసెను. యుక్తవయస్సు రాగానే ఆ చిన్నది కాపురమునకేగి సాధ్యమగు వరకు పనిపాటలు చేయుచుండెను. కాని పాపము! ఆమెకు వేకువ నిద్రలేచి తలవాకిట కసవుజిమ్మి పేడనీళ్లు చల్లుట యలవాటు లేదు. ఈ పనిని కోడలిచేతనే చేయించవలెనని అత్త కోడలిని జూచి "ఏమే, వాకిట పేడనీళ్లు రెవరు చల్లెదరు? నేనే చల్లవలెనా? నీవు చల్లగూడదా? నీవు చల్లకుంటే నీ యబ్బ చల్లుతాడా"? యనెను. ఎట్టులో యీవార్త ఆ యూరియందే యుండు ఆబిడ్డ తండ్రి చెవులలో బడినది. యోచించి వాడాయన. అహో! తల్లి లేని బిడ్డ యీ స్వల్పపుపనికెన్ని పాడుపుమాటల బడుచున్నది యని చింతించి, ఆ మరునాడు మొదలు తూర్పు తెల్లవారక మునుపే యితరుల కంటబడక తన కొమార్తె వాకిటతానే స్వయముగా కసవు చిమ్మి కళ్లాపునీళ్లను జల్లి పోవుచుండెను. అత్తచూచినది ప్రతిరోజీమాదిరి జరుగుట. ఈ పని రెవరు చేసి యుండురు? కోడలినడిగినది. ఆమెకును తెలియదు. ఆశ్చర్యపడినది. ఈ చిత్రమును కనిపెట్టవలెనని ఒకనాడు వాకిట నొకమూల దాగియుండినది. మామూలుప్రకారం మాతడు పేడనీళ్లుజల్లుచుండెను. చూచినది ముఖమును! ఆశ్చర్యము, కంపముగలిగెను. అప్పుడాయన—"నా కుమార్తె గారాబమున పెరిగెను. ఈ పని యామెచేత గాలేదు. నీవు చల్లకపోతే నీ యబ్బ చల్లుతాడా యని యనబడిన నీ భావమును నెరవేర్చుచున్నా"ననెను. మూఢురాలగు ఆ అత్తకు బుద్ధివచ్చినది. ఆ రోజు మొదలా అత్తకోడండ్లు యన్యోన్యమైత్రితో గృహకృత్యముల నెరవేర్చుకొనుచుండిరి.

అత్తల మూఢత్వముచేత క్రొత్తకోడండ్లనేకులు ప్రాణాపదలకు పాలగుచున్నారు. అలవాటు లేక క్రొత్తగా వంటచేయునపుడు చెడిగంజిని కాళ్లపైపోసికొనువారు—పొయ్యిమంటచేత పైటకొంగు, కుచ్చెళ్లు కాల్చుకొనువారు తద్వారా ప్రాణాపాయమునకు లోనగువారి నెందరనో జూచుచున్నాము. కాన పుట్టినింటి యందే తల్లిదండ్రులు తమ యాడుబిడ్డలకు విద్యతోపాటు గృహకృత్యములను నేర్పవలెను. అత్తలు తమ మూఢత్వమును వదలి తాముగన్నకూతుండ్లవలెనే తమ కోడండ్లను భావించి వారికి పనిపాటలు తమ యిష్టానుసారము మంచితనముతో గరపి తాము సుఖపడి తమ కోడండ్లను సుఖపెట్టుదురుగాక!

"అత్తయు నొక యింటి కోడలే" యనులోకోక్తి మరువదగదు.

లలిత

(బాలికల కొఱకు ఒక చిన్నకథ)

ప్రాస్వంతినగరం రాజుకు ఒక్కడే కుమారుడు. అతను చాలా పట్టుదలమనిషి. అతను ఒకనాటిసాయంకాలం షికారుకు పోయేడు. అక్కడ ఒక నువ్వు చేనుకు కాపలా కాస్తూఉన్న బాలికను చూచి అతను "కాయఏర్పడిన తరవాత పువ్వు ఎక్కడ?" అని నవ్వుచు అడిగెను.

దానికి లలిత—అది ఆమె పేరు—జవాబుగా "మీతల్లి బాలికగా ఉన్నప్పుడు నీవెక్కడ?" అని ప్రశ్నించెను. ఇట్టి నిర్భయప్రతివచనానికి రాజకుమారుడు కావున అతను అలవాటుపడి ఉండలేదు. అందుచేత అతనికి లలితమీద నిండాకోపంవచ్చింది. "నీకు తగిన శాస్తిచేస్తాచూసుకో. నిన్ను నేను పెళ్లాడి నీకు పశ్చాత్తాపం కలిగేదాకా నిర్బంధంలోఉంచుతాను" అని రాజకుమారుడు అన్నాడు.

అందుమీద లలిత తిరిగి నిర్భయంగా ఇట్లా చెప్పింది. "అట్లా అయితే నీ కుమారునిచేత నిన్ను చెప్పుతో కొట్టిస్తాను." ఇంటికివెళ్లి రాజకుమారుడు తల్లితో తాను లలితను పెళ్లిచేసుకొన తలచినసంగతి చెప్పేడు. "ఏమిట్రా! నాయనా! తోటకారి కూతుర్ని పెళ్లిచేసుకోవడం రాజకుమారుడవైన నీకు తగునా? "అని తల్లిపలికింది. "మంచో, చెడ్డో లలితను నేను పెళ్లాడితీరతాను. నీకు కోరికవుంటే నాకు తగిన రాజకుమారినితెచ్చి తరవాత మళ్లి పెళ్లిచేద్దువుగాని లలితను మాత్రం నేను వివాహం చేసుకోక మానను." అని అతను చెప్పేడు.

కుమారుని మంకుపట్టుచూచి తల్లి లలితతండ్రియైన తోటకారి కొఱకు కబురు చేసింది. ఈసంగతి అంతా యింతకుముందే లలిత తండ్రికి చెప్పిఉంది. కావున అతను రాణీగారి దగ్గరకు పోయినప్పుడు తనకు చాలాధనం ఇస్తేగాని లలితకు పెళ్లిచేయడానికి వీలు లేదని చెప్పేడు. రాణీగారు తలస్తే ధనానికి లోపం ఉంటుంది కనకనా? వాడు కోరిన

ధనం ఇచ్చి లలితను తనకొమారుడికి రాణి పెళ్లిచేసింది. పెళ్లిఅయిన మఱునాటినుంచే లలితను ఒకకోటలో నిర్బంధించారు. ఒక్క సేవకురాలుతప్ప మఱియెవ్వరూ ఆమెచెంతకు పోవడానికే వీలులేదు.

చిన్నతనంనుంచి లలిత ఒక ముంగిసను పెంచుతూవుండేది. కోటలోకి పోయే సమయంలో ఆముంగిసను తనబట్టల చాటునదాచి ఆమె తీసికొనిపోయింది. అచ్చటముంగిస లలితకు చాలా సహకారి అయింది. ఆకోటలోనుంచి ఆమెతల్లితండ్రుల యింటిదాకా అది ఒక సొరంగం తవ్వింది. ఆసొరంగంగుండా లలిత సర్కసుఆటలు ఆడగల కన్యలను రప్పించింది. వారందఱకూ తానే నాయకత్వం వహించి పట్టణంలో సర్కసు ఆటలు మొదలుపెట్టింది. చూచి ప్రజలు చాలామెచ్చుకున్నారు. రాజకుమారుడు ప్రజలు మెచ్చేసర్కసు ఆట చూడడానికి కుతూహలపడి ప్రత్యేకంగా తనకొఱకు ఒక ప్రదర్శనం ఏర్పాటు చేయించేడు.

నాయకురాలుచేసే సర్కసు ఫీట్లకు రాజకుమారుడు పరవశుడై పోయేడు. ఆమె మీద అతనికి మనస్సుపోయింది. సర్కసు మేనేజరుతో సంప్రతించి ఆటకత్తెతో మాట కలిపేడు. ఆమె అతని వేలిఉంగరము అడిగిపుచ్చుకుంది. ఇద్దరికీ అనుకూలం అయింది. ప్రేమాధిక్యతచేత నాయకురాలు లలితయే అని రాజకుమారుడు గ్రహించలేకపోయేడు. కొన్నివారాలు జరిగిన తరవాత ఆమెతిరిగి వస్తానని చెప్పి వెళ్లిపోయింది. వెళ్లిపోయి లలిత యథాప్రకారంగా కోటలో ప్రవేశించింది. అక్కడ ఆమెకు ఒక మగపిల్లవాడు కలిగి దినాల వయసను పెరుగుచూ ఉండెను.

ఇల్లా కొన్నిసంవత్సరాలు గడిచిపోయినాయి. వెనక లలిత తనతో అన్నమాటలు ఒకమాటు అతనికి జ్ఞాపకంవచ్చాయి. అందుచేత అతను లలితకు పశ్చాత్తాపం కలిగిందేమో చూద్దామని కోటలోకి పోయేడు.

తలుపు తెరచి లోపల కాలుపెట్టే అంతలో చటాలున ఒక అందమైన బాలుడు చెప్పుతో అతని చెంపమీద కొట్టేడు. రాజకుమారుడు తేరిపారి చూసేడు. పిల్లవాడు, వేలిని తన ఉంగరం పెట్టుకునిఉన్న లలిత—అతనికి కనిపించేరు. దానితో అతనికి కథ అంతా తెలిసింది. బీదకుటుంబంలో పుట్టినప్పటికిన్నీ లలిత తనకు తగిన భార్య అని రాజకుమారుడు నిజం గ్రహించేడు.

తల్లియనగా నేమి?

శ్రీమతి వావిలికొలను. పద్మాసనమ్మగారు.

తల్లి దైవమునకు సమానము. నూతన జీవుల సత్సృష్టిస్థానము గనుక దేవుని వంటిది. ఈతత్వము, నిజస్థితి, ఎందరెరుగుదురు? ఎందరు పురుషులు తమ స్త్రీలకీ తత్వ మెఱుకపరచియున్నారు? బహుస్వల్పము. ఎందరు శిశువులు అల్పవయస్సులోనే మరణించుచున్నారు. ఎందరు తల్లులు బాలింతలుగా చనిపోవుచున్నారు. కారణమేమి? అజ్ఞానము. తల్లికి అజ్ఞానము; తండ్రికి అజ్ఞానము; సంఘమునకే అజ్ఞానము. దీనికికారణము ప్రసవించిన వారము లోపుగనే ప్రతి ముగ్గురు శిశువులలో ఒక శిశువు చనిపోవుచున్నదని మీ రెఱుగుదురా? తప్పి బ్రతికిన శిశువులలో అయిదుగురిలో ఒక శిశువు మొదటి సంవత్సరములోనే చనిపోవుచున్నదని గుర్తెరుగుదురా? మన దేశములో శిశువుల మరణము చాలా హెచ్చు. వెయ్యింటికి ఇన్నూర్గురు చనిపోవుచున్నారు. ఈ మదరాసు కోస్తాలో తక్కిన ఏనాగరికత దేశములోకన్నా రెట్టింపు మరణములు జరుగుచున్నవి: ఇది ఎందుకు? శిశువుల జీవితకాలము పుట్టినది మొదలు కాదనిన్ని గర్భారంభములోనే తల్లి యుదరములో పిండము పడినదాదిగ శిశువుకు జీవము ఆరంభమగుచున్నదనిన్ని తెలియకపోవడమే దీనికి కారణము. నూతనజీవుడు తల్లి కడుపులో నుద్భవిల్లి తల్లి ప్రాణముతో పాటు మఱియొక ప్రాణిగా వృద్ధియగుచుండును. గర్భ స్త్రీ యీరీతి రెండు ప్రాణములుగలదని యెవరు తెలిసి నడచుకొనెదరు? ఇట్లు రెండు ప్రాణముల కాపాడు బాధ్యత గర్భిణీస్త్రీకి కలదనియు అలాగు రెండు ప్రాణముల పోషించుశక్తి కలుగుటకు అస్త్రీకి ప్రత్యేకపోషణ కావలయుననియు ఎవరైనను తెలిసి నడుచుకొనుచున్నారా? ఇంటిలోని యావు చూలైన యెడల ఎంతయో అక్కరతీసుకొనెదరు. ఏలననగా ఆవు వెలయిచ్చి కొనిన ధనము. దానిని కాపాడుట ఆవశ్యకమని తోచినట్లు చూలాలిని కాపాడవలయునని తోచుటలేదు. గర్భములోని పిండము దైవాధీనముగ పూర్ణకాలము వృద్ధియై భూపతనము కావలయునే గాని వేఱే యేజాగ్రతయు తీసికొనరు. అందువలన చాలా పుట్టుకు గర్భస్రావములు, చనిపోయినశిశుప్రసవములు కూడా జరుగుచున్నవి. ఇట్టి దుఃఖకరమైన స్థితికిపైన చెప్పినట్లు అజ్ఞానము కారణము. గర్భిణీస్త్రీల ఆరోగ్యవిషయమైన శాస్త్రము, మనుష్యదేహశాస్త్రము, వీనిజ్ఞానము ప్రతి యొకరు తెలుసుకొనవలెను. గనుక యీజ్ఞానము నందరికి బోధపరచి యీ అజ్ఞానము తొలగింపుడు.

మన సంఘాచారములు కూడా మాతృత్వము, అనగా తల్లియగుట, యెంత గొప్పవిషయమో యనుట మరపించుచున్నవి. పెద్దవాడుకాక పూర్వమే బాల్యదశలోనే మొగపిల్లవాడు తండ్రియగుచున్నాడు. జీవమిట్టిదని తెలియక మునుపే ఆడపిల్ల తల్లియై కష్టములను పాలగుచున్నది. శాస్త్రము లిందుకు సమ్మతించు

చున్నవారి లేదు. ఏలనన "ఊన షోడశ వర్షాయా మప్రాప్తః పంచవింశతిం। యద్యాధత్తే పుమాన్ గర్భం కుక్షిస్థస్స విపద్యతే। జాతో వా నచిరంజీవేత్ జీవేద్వా దుర్బలేంద్రియః। తస్మాదత్యంత బాలాయాం గర్భాధానం నకారయేత్". పదునారు సంవత్సరములకు లోబడిన స్త్రీయందు ఇరువదియైదు సంవత్సరములకు లోబడిన పురుషుడు గర్భమును కలుగజేసినయెడల అట్టి గర్భమునందలి శిశువు గర్భమునందే నశించును. ఒకవేళ కుక్షినుంచి జనించినను చిరకాలము జీవించుట కష్టము. ఒకవేళ జీవించినను బలహీనమై దుర్బలమైన యింద్రియములతో కూడి యుండును. కనుక మిక్కిలి చిన్నవయస్సునందు గర్భాధానము చేయరాదని సుశ్రుతాచార్యులు వ్రాసియున్నారు.

తల్లి దైవసమానను సూక్తి జ్ఞాపకపర్చుకొనుడు. తల్లియగుట స్త్రీకి పూజ్యమైన విధిగా భగవంతుడు నియమించియున్నాడని జ్ఞాపకమునందుంచుకొనుడు. స్త్రీకి యేర్పడియుండు యీ పవిత్రమైన విధిని మలినపరచకుడు. స్త్రీ యెట్టిదైనను గర్భము ధరించ తగునని తలవకుడు. పురుషు డెట్టివాడైనను తండ్రి యగుటకు యోగ్యత కలవాడు కాడు. నూతన జీవుణ్ణి సృష్టించుటకు యోగ్యత కలిగియుండిన గాని తలిదండ్రులగుటకు యోగ్యత కలుగదు. శారీరకమైన వ్యాధులు గాని మానసికమైన వ్యాధులు గాని కలవారు తలిదండ్రులగుటకు యోగ్యులు కారు. ఆరోగ్యవంతులగు బిడ్డలనుకని వారి ముద్దుమాటలచే ఆనందమనుభవింప గోరువారు తమ జీవితము పవిత్రముగను పరిశుద్ధముగను మనోవాక్కాయ కర్మలయందు నటుల నడచుకొనవలెను. అట్లన్న గాని వర్ణహీనము కాకుండదు. కాబట్టి ప్రతియొకడు వివాహమాడ యిష్టపడునెడల తానున్ను తాను వివాహమాడు స్త్రీయున్ను తమ కుటుంబమును చేసినవారును, వ్యాధిరహితముగను దుర్గుణరాహిత్యముగ నుండవలయును. అట్టి వ్యాధియు, దుర్గుణములును, సంతతిని బాధించును. మన హిందూదేశమునకు దేహబలమున్ను, మనోబలమున్ను కలసంతతి అత్యావశ్యకమయి యున్నది. అట్టి స్థితి లభించిన గాని మనదేశ మితర దేశములకు సమానము కాదు.

కులసతీసుఖము.

లింగనమఖి కామేశ్వరకవి.

సీ. దాక్షిణ్యములగీము లక్షణంబులదీము వ్రతములయొరగల్లు రహికినిల్లు
నెఱతనమ్ములతావు నిక్కువమ్ములప్రోవు కలిమికిదావు భాగ్యములవైవు
వినుతికి విడిపట్టు వినయమ్ములకుగుట్టు కలఁకకుఁగెళవు కీర్తులకు నెలవు,
పతిభక్తికి విడారు సుతరత్నపుఁగొటారు ధర్మంబులకు మూట దయకుఁగోట

యనఁచునందఱుఁగొనియాడ నతిశయించు
కులసతినిజేరి యన్నిఁటఁగొంకు దీరి
యాత్మసుఖయించు నేధన్యుఁడట్టివాని
కడఁక చెలువొందు నెందు నీపుడమియందు.

గుహుని ముచ్చటలు.

కీ. శే. బులుసు సీతారామ శాస్త్రిగారు.

(మనోహరమగుచిన్న గేయము, దండాలు దండాలు భారతమాత అనువరుస)

రామయ తండ్రీ! ఓరామయ తండ్రీ! నా
నోములెల్ల పండినాయి రామయ తండ్రీ! అనుపల్లవి.

తల్లి నమ్మ సీతమ్మ రామయ తండ్రీ! నీవు
మెల్లగాను తీసికెల్లు రామయ తండ్రీ! రామ.

మునులబాబు లడవిగలరు రామయ తండ్రీ! నీవు
మొక్కి దీవెనలు గొనుము రామయ తండ్రీ! రామ.

రాకాసి నాకొడుకులు రామయ తండ్రీ! నీకు
వీకాకు సేస్తారు రామయ తండ్రీ! రామ.

వదలకుండ చెంతనుండి లచుమయ బాబూ! నీ
వదినన్న గాయాల లచుమయ బాబూ!

మెల్ల మెల్ల గెల్లు మమ్మ! సీతమ తల్లీ! నీవు
ముల్లు ముట్రనూసుకుంటు సీతమ తల్లీ! రామ.

ఎల్లినాడ వెలతావు రామయ తండ్రీ! వేగి
సల్లగిల్లు సేరాల రామయ తండ్రీ! రామ.

సంగీతము.

తాళలక్షణము

శర్మ సోదరులు

"తలప్రతిష్ఠాయామ్" తాళమ్ అని తాళశబ్దమేర్పడుచున్నది. ప్రత్యయమువలన గీతవాద్య నృత్యములు నెలకొల్పబడియున్నవి. శివపార్వతీ స్వరూప సమాగమమే తా, ల, అను అక్షరములయందు అర్థస్ఫురణమగుచున్నది. మరియు పాణిద్వయ సంయోగ వియోగ ములచే తాళ మేర్పడుచున్నది.

శాస్త్రవేత్తలు ఈ తాళమునకు ప్రాణదశకము నిచ్చి పెంపు చేసినారు. అవియేవన, 1 కాలము, 2 మార్గము, 3 క్రియ, 4 అంగము, 5 గ్రహము, 6 జాతి, 7 కళ, 8 లయ, 9 యతి, 10 ప్రస్తారము.

(1) కాలప్రాణ లక్షణము:—నూఱు తామర రేకులను నొకటిమీద నొకటిగనుంచి వానిని సూదితో పొడుచునపుడు అందు ఒక తామరరేకు తెగునంత కాలము క్షణమన బడును.

అట్టి	8	క్షణములు	లవమనబడును.
,,	8	లవములు	కాష్ఠయనబడును.
,,	8	కాష్ఠలు	నిమిషమగును (అనగా రెప్పపాటు).
,,	8	నిమిషములు	కళయనబడును.
,,	2	కళలు	చతుర్భాగము అనబడును.
,,	2	చతుర్భాగములు	అనుధృతమగును.
,,	2	అనుధృతములు	ధృతమగును.
,,	2	ధృతములు	చతురశ్రలఘువగును.
,,	2	లఘువులు	గురువు అగును.
,,	3	,,	ప్లుతమనబడును.
,,	4	,,	కాకపాదమనబడును.

(2) మార్గప్రాణ లక్షణము:—పూర్వ గ్రంథకర్తలు మూడు మార్గములను చెప్పియున్నారు. అవి దక్షిణము, వార్తికము, చిత్రము, అనునవి. ఇవియే ఇప్పుడు త్రికాలములని చెప్పబడుచున్నవి. పై జెప్పిన త్రిమార్గములలో ప్రతియొక్క మార్గమునకు 3 భేదములు గలవు. వెరశి 9 భేదములయినవి. అవియేవన 1 ధృతేధృతః (ధృతమార్గమునందు ధృతకాల

మును) 2 ధృతేమధ్యమః (ధృతమార్గమునందు మధ్యమకాలమును) 3 ధృతేవిలంబితః (ధృతమార్గమునందు విలంబకాలమును) 4 మధ్యే ధృతః (మధ్యమ మార్గమునందు ధృత కాలమును) 5 మధ్యే మధ్యః, 6 మధ్యేవిలంబితః, 7 విలంబితే ధృతః, 8 విలంబితే మధ్యమః, 9 విలంబితే విలంబితః. ఇట్లని నిశ్శంకబిరుదాంకితుడగు శార్ఙదేవునిచే రచియింపబడ్డ సంగీతరత్నాకరమునకు వ్రాసిన తల్లినాథవ్యాఖ్యానమునందు చెప్పబడియున్నది.

మరి కొన్ని గ్రంథములయందు షడ్విధమార్గములు చెప్పబడియున్నవి. వాటినే షట్కాలములని వ్యవహరించుచున్నారు.

1. దక్షిణము :—ఉదా:—స... ... ...రి ....
... ...గ... ... ...
... ... etc.

2. వార్తికము:— స... ... ...రి... ... ... గ .. ...
... . etc.

3. చిత్రము:— స . . . . రి . . . . గ . . . . మ . . . . . .
మ . . . . ప . . . . ధ . . . . etc.

4. చిత్రతరము:—స . . . రి . . . గ . . . మ . . . ప . . . ద . . . ని . . .
స . . . స . . . ని . . . etc.

5. అర్ధచిత్రము:—స, రి, గ, మ, ప, ద, ని, స, స, ని, ద, ప, మ, etc.

6. అతిచిత్రము:—స–రి–గ–మ–ప–ద–ని–స–స–ని–ద–ప–మ–గ–రి–స–etc.

మరియు జయమునిచే 12 విధములయిన మార్గము లేర్పడినవి.

1 దక్షిణము:—	8	మాత్రల	ప్రమాణము.
2 వార్తికము:...	4	,,	,,
3 చిత్రము :—	2	,,	,,
4 చిత్రతర:—	1	,,	,,
5 చిత్రతమము:—	1/2	,,	,,
6 అతి చిత్రతమము:—	1/4	,,	,,
7 ఛతుర్భాగము:—	1/8	,,	,,
8 తృటి:—	1/16	,,	,,
9 అనుతృటి:—	1/32	,,	,,
10 ఘర్షణి	1/64	,,	,,
11 అనుఘర్షణి:—	1/128	,,	,,
12 స్వరము:—	1/256	,,	,,

(3) క్రియా ప్రాణలక్షణము:—క్రియలు సశబ్దక్రియలనియు, నిశ్శబ్దక్రియలనియు రెండు విధములు. అనగా శబ్దముతో కూడు కొన్న క్రియలు, శబ్దములేని క్రియలు. ఆవాపము, నిష్క్రామము, విక్షేపము, ప్రవేశము అను నాలుగువిధములగు నిశ్శబ్దక్రియలుగలవు. "ఆవాపము"నగా ఊర్ధ్వముఖముగ నెత్తబడిన పతాకహస్తముయొక్క తర్జనీ మొదలుగ నాలుగు వ్రేళ్లను ముడుచుట. "నిష్క్రామము" అనగా అట్లుముడిచిన వ్రేళ్లను క్రమముగ విప్పుట. "విక్షేపము"నగా ఆహస్తమును వెలుపలకు పార్శ్వమునకు విదలించుట. ప్రవేశ శము"నగా ఆహస్తము అప్రదక్షిణముగా క్రిందుగా ముందరికిరానిచ్చుట.

ధృవము, శమ్యము, తాళము, సన్నిపాతము అను నాలుగువిధములగు సశబ్దక్రియలు గలవు. "ధృవము"ననది శబ్దపూర్వకమయిన చిటికె, "శమ్యము" అనగా కుడి హస్తము నందు యెడమచేతితో ఘాతవేయుట. "తాళము" అనగా ఎడమచేతియందు కుడిచేతితో ఘాతవేయుట. "సన్నిపాతము" అనగా అభిముఖముగా నిలుపబడిన రెండుహస్తములచే సమముగా ఘాతవేయుట.

మరియు ధృవక, సర్పిణి, కృష్ణ, పద్మిని, విసర్జిత, విక్షిప్త, పతాక, పతిత అనియెడు 8 విధములగు దేశ్యక్రియలు గలవు. "ధృవక":— సశబ్దముతో గూడిన కుడి హస్తము యొక్క ఘాత ధృవకమనబడును. "సర్పిణి":—కుడిచేతి పతాకహస్తమును ఎడమవంకకు చాచుట, "కృష్ణ".—అట్లు చాచిన హస్తమును కుడిప్రక్కకు తెచ్చుట. "పద్మిని":— అరచేయి క్రిందుగజేసి అధోముఖముగ చేయిచాచుట. "విసర్జిత".—పైనిజెప్పిన అధోముఖహస్తమును వెలుపల విసరుట. "విక్షిప్త":—హస్తము యొక్క వ్రేళ్లనుముడుచుట. "పతాక":—పతాక హస్తముగ బట్టినచేతిని మీదికి ఎత్తుట. "పతిత":—ఆమీదికి యెత్తిన హస్తమును దిగువకుదించుట. ఈ యెనిమిది దేశ్యక్రియలలోను ధృవకయనునది మాత్రము సశబ్దక్రియ, మిగిలినయేడును నిశ్శబ్దక్రియలు.

(4) అంగప్రాణలక్షణము:—తాళసంఖ్యను తెలియుటకు సాధనంబగు సంజ్ఞావిశేషము అంగమనబడును. అది అనుధృతము, ధృతము, లఘువు, గురువు, ప్లుతము, కాకపాదము అని 6 విధములు.

అనుధృతము	గురుతు.	◡
ధృతము	,,	○
లఘువు	,,	|
గురువు	,,	S
ప్లుతము	,,	§
కాకపాదము	,,	+

షోడశాంగ వివరణము.

అంగముల పేర్లు	అంగసంజ్ఞలు.	అక్షరకాలము.
అనుధృతము	◡	1
ధృతము	○	2
ధృతవిరామము	◡○	3
లఘువు	।	4
లఘువిరామము	◡।	5
లఘుధృతము	○।	6
లఘుధృతవిరామము	◡○।	7
గురువు	ऽ	8
గురువిరామము	◡ऽ	9
గురుధృతము	○ऽ	10
గురుధృతవిరామము	◡○ऽ	11
ప్లుతము	§	12
ప్లుతవిరామము	◡§	13
ప్లుతధృతము	○§	14
ప్లుతధృతవిరామము	◡○	15
కాకపాదము	+	16

షడంగములను వాడుటకైన క్రియలు.

1 అనుధృతము:—ఇది ధృవక అను సశబ్దక్రియచే వాడదగినది.

2 ధృతము:—ధృవక అను సశబ్దక్రియచేతను, విసర్జిత అను నిశ్శబ్ద క్రియచేతను వాడదగినది.

3 లఘువు :—ఇది ధృవక, విక్షిప్తయను సశబ్ద, నిశబ్దక్రియలచే వాడదగినది. ఇందు విక్షిప్త అనుక్రియను ఉపయోగించునపుడు వ్రేళ్లను చతురశ్రాది జాత్యానుసారముగ ఘాతకువెనుక 2,3, 4, 6, 8, ఇట్లు వ్రేళ్లుముడుచవలయును.

4 గురువు:—ఇది ధృవక, విక్షిప్త, పతిత అనుక్రియలచే వాడదగినది.

5 ప్లుతము:—ఇది ధృవక, విక్షిప్త, సర్పిణి, కృష్ణ అను 4 క్రియలచే వాడదగినది.

6 కాకపాదము :—ఇది సర్పిణి, కృష్ణ, పతాక, పతిత అను 4 నిశ్శబ్ద క్రియలచే వాడదగినది.

ప్రియంవద

శ్రీమతి బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మగారు

సకలకలుషాపహారిణియగు గోదావరీ పుణ్యస్రవంతినీ తీరమున రాజమహేంద్రవరమను నొకపురంబుకలదు కదా! అప్పురవరంబున పూర్వము మృత్యుంజయుఁడను నొక బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠుఁడుండెడివాఁడు. ఆతఁడు సకలకళాకోవిదుఁడును, వేదాధ్యయన తత్పరుడును. ఆతని సత్ప్రవర్తనను బురజనులు వేనోళ్లఁ బొగడుచుండెడి వారు. దైవానుగ్రహమువలన నావిప్రుఁడు సిరిసంపదలకుఁ దానకంబై యిహలోక సుఖముల ననుభవించుటయే గాక పారమార్థిక చింతతోఁ గాలక్షేపము చేయుచుండెడివాఁడు. ఆతనికి ననుకూలవతియును బరమ పతివ్రతయునునగు కామాక్షియను ధర్మపత్నితోఁడు నీడయైయుండెడిది.

ఇట్లుండ నా విప్రునికిఁ దీర్థయాత్రలు చేయుదమను దలంపుకలిగెను. అప్పుడు తన యిల్లాలిని ముగ్గురు పుత్రులను బిలిచి తన యావదాస్తియును నాలుగు భాగములు చేసి నలుగురికి పంచిపెట్టి తన మనోరథమును వారలతోఁ జెప్పెను. పూర్వము ధూమశకటాది సౌకర్యములు లేకుండుటచే దూరదేశమయినను నడిచిపోవుచుండుటయే గాక తిరిగివచ్చుటకు ధైర్యములేక తమ యాస్తుల నెల్లే తమ పుత్రాదులకు నిచ్చివేయుట యాచారమై యుండెడిది.

అప్పుడు కామాక్షి "నాథా! నీతోడిద నాసుఖము. నీతోలేనిసిరిసంపదలు నాకెంత మాత్రము ననుభవింపఁదగినవి కావు. అర్ధాంగినగు నేను సుఖముగాని దుఃఖముగాని నీతో సమానముగా ననుభవించియే తీరవలయును. "పతిగలుగుకంటె సౌఖ్యము సతులకు నొండొండుకలదె చర్చింపంగాఁ పతిలేమి సర్వశూన్యము పతిగలిగిన సతికి నింద్రపదవి యదేలా?" అని పెద్దలు చెప్పెదరుకదా? నీతో తీర్థయాత్ర లనుభవింపలేని యీతుచ్ఛ శరీరమును గోదావరి కర్పించెదను." అని చెప్పుధర్మపత్ని వాక్యములు విని యనిష్టమయ్యును నాసన్నప్రసవవేదనయగు తన భార్యను దోడ్కొని కాశీక్షేత్రమునకు

బ్రయాణము సాగించెను. ఇట్లు చని చని కతిపయ ప్రయాణంబులకు నొక మహారణ్యమును జేరుకొనిరి. అచ్చట కామాక్షికిఁ బ్రసవవేదన కలిగి యొక సుపుత్రుఁడు రాజలక్షణములతో బుట్టెను. అప్పుడు మృత్యుంజయుఁడు శాస్త్రదృష్టితో నాబాలకుని బఱికించి భార్యతో నిట్లు వక్కాణించెను. "ప్రేయసీ! యీబాలకుఁడు మన యొద్దనున్నచో ప్రమాదము వాటిల్లును. ఇచ్చటనేయుంచి పోయినచో గొప్పచక్రవర్తి కాగలఁడ"నిచెప్పి కామాక్షిని సమాధానపరచెను. "యోమే గర్భగతస్యాపివృత్తిం కల్పితవాన్ ప్రభుః।" అనునర్ధ శ్లోకమొక తాటాకుపైవ్రాసి యాయర్భకుని కంఠమునఁగట్టి పల్లవశయనము కల్పించి యాబాలుని దానిపై బరుండఁబెట్టి యెట్టకేలకు నాదంపతులు పయనము సాగించి కాశినిఁ జేరుకొనిరి. అట్లు కాశ్యాది దివ్యక్షేత్రములు తీర్థములు క్రమమున సేవించుచుండిరి.

౨

ఇచ్చట నాయర్భకుని నొక మహాసర్పము చుట్టుకొని తన ఫణములచే నాబాలకునకు నెట్టి బాధ కలుగకుండ కాపాడుచుండెను. ఆశిశువు వట వృక్షముక్రింద పరుండుటచే నాచెట్టుపైనున్న తేనెపట్టునుండి మధుబిందువు లాబాలకుని నోటఁబడుచుండెను. అట్లు మధుబిందువులు గ్రోలుచు ఫణీంద్రవేష్టుఁడయి నిర్భయముగాను సుఖముగాను శుక్లపక్ష చంద్రునిరీతి నా బాలకుఁడు వృద్ధినొందుచుండెను. దిక్కులేని వానికి దేవుడేదిక్కుకదా? ఇట్లుకొంతకాలము చనిన పిదప నాప్రాంత దేశములను పాలించుచున్న ప్రభావసుఁడను నొక రాజన్యుడు మృగయార్థమై నాప్రాంతమునకువచ్చి ఫణీంద్రవేష్టుఁడై ముద్దులుముంగారుచున్న నాబాలకునిచూచెను. అంతలో నాపాము నెందేని చనియెను. రాజు అప్పుడా బాలకుని శిరము మూర్కొని తన రథముపై నిడికొని నిజనివాసమునకు జనియెను. వానికంఠమున తాటాకుపైనున్న యర్ధశ్లోకము పరికించి యర్థము గ్రహించెను. వెంటనే కొందఱు సేవకులను బిలిచి యామహారణ్యమున నొక సత్రము కట్టించుఁడని యాజ్ఞాపించెను. అట్లేవారుచేసిరి. అప్పుడు రాజాసత్రమున నాయర్ధశ్లోకము నొకబల్లపై వ్రాయించి యాసత్రద్వారమున కట్టించెను. మఱియు నచ్చటనుండు సేవకులతో "నీఅర్ధశ్లోకముపూర్తి చేయువానిని నాయొద్దకు దీసికొని రమ్మని యాజ్ఞాపించెను.

ఇట్లుండ నొకనాఁడు నామృత్యుంజయుఁడు తీర్థయాత్రను సేవించి యాయరణ్యమార్గమున భార్యతోవచ్చుచు సత్రమును దిలకించెను. క్రొత్తగాఁ గల్పించిన యాసత్రమునుగాంచి యాశ్చర్యము నొంది యా యర్ధశ్లోకము పూర్తిచేయునంతలో నాబ్రాహ్మణుని

చారులు రాజునొద్దకుఁ గొంపోయిరి. వీరలు మహాభయముతో రాజునొద్దకు వెళ్లఁగా వారి వృత్తాంతమును నామూలాగ్రముగా దెలిసికొని రాజు వారిపుత్రుని వారలకు నర్పించి ధనధాన్యముల నొసఁగి పొమ్మనెను. అప్పుడా బ్రాహ్మణుఁడు రాజును జూచి "మహాత్మా! దైవానుగ్రహమువలన నాకన్నవస్త్రములకు లోటులేదు. మఱియు ముగ్గురుపుత్రులు కూడ నింటఁగలరు. అందుచే నీవు సంతాన హీనుడవు కనుక నీవీపుత్రుని పెంచుకొనుమని యిచ్చివేసెను. అప్పుడు రాజు మహాప్రసాదమని పరిగ్రహించి యా బ్రాహ్మణుని గౌరవించి పంపెను. అప్పుడు రాజు నాబాలునకు వరరుచియని పేరిడి గారాబముతో పెంచుచుండెను.

3

ఇట్లు కొంతకాలము చనఁగా వృద్ధుడగుప్రభావసుఁడు ప్రాప్తయౌవనుఁడగు వరరుచికి రాజ్యము నప్పగించి తపస్సుకై పోయెను. అప్పుడు వరరుచి జనానురంజకుఁడై రాజ్యము పాలింపుచుండెను. ఇట్లుండ నొకనాడు వరరుచికి వివాహమాడు తలంపుగలిగి "నీయభిమాన మెవ్వరిది నిక్కముగా లిఖయించుకోమలీ!" అని యొక్క పద్యపాదమును లేఖపై వ్రాసి కొందరు సేవకులనుబిలిచి "దీనిని సమస్తదేశములలోఁ గల రాజకన్యలకుఁ జూపుఁడు. ఆయా రాజకన్యలు వ్రాయు జబాబులను నచిరకాలమున నాయొద్దకు తీసికొని రం"డనియాజ్ఞాపించెను. అట్లువారు పత్రికను నాయారాజకుమారికలకు జూపిరికాని తగిన సమాధాన మెవ్వ రివ్వజాలరైరి. కాని చోళదేశపు రాజపుత్రిక మాత్రము "నాయభిమానంబు నాదె నయగుణదీపా!" అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను.

ఆప్రత్యుత్తరము తీసికొనివచ్చి రాజునకుఁజూపిరి. అప్పుడురాజుసంతసించి సపరివారముగామహావైభవముతో చోళదేశమునకుఁబోయెను. చోళరాజువానిని గౌరవించి వరరుచి మనోరథము తెలిసికొని సంతోషపూర్వకముగా చోళరాజు ప్రియంవదయను దన పుత్రికారత్నమును వరరుచికిచ్చి విధ్యుక్తముగా వివాహము చేయించెను. వరరుచి వివాహసంబరము తనపరివారమును అనేకమగు ధనాలనొసంగి తనదేశము పంపించెను. తాను మాత్రము కొంతకాలమచ్చటనేయుండి యొకనాడు భార్యయగు ప్రియంవదతోఁ గలసి తనదేశమునకు పయనమయ్యెను. అప్పుడు త్రోవలో నొకనదిని దాటవలసివచ్చెను. అప్పుడా మహాస్రవంతిని ప్రవాహపరంపరలతో రెండుగట్టులను నొరసిపారుచుండెను. అట్టి నదిని దాటుటకై యొకనావలో నిరువురు కూర్చుని నదినిదాటుచుండ నంతలో దురదృష్టవశమున నా పడవ రెండు వ్రక్కలయ్యెను. అప్పుడు ప్రియంవదా వరరుచులు నాప్రవాహములో కొట్టుకొనిపోయిరి.

లోధ్రమహిమ

స్త్రీరత్నముల అభిప్రాయములు.

ఆంధ్ర యువతీమణులు

శ్రీమతి కవయిత్రి పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు రాజమండ్రినుంచి యిట్లువ్రాయుచున్నారు.—

"నాసోదరి బహిష్టయందు కడుపునొప్పిచే చాల బాధపడుచుండెడిది. తమ "లోధ్రను" మూడు బుడ్లను తెప్పించి యామె కొసంగితిని. నాచెల్లెలు స్వస్థురాలగుటయేగాకుండ నిరువురు బిడ్డలనుకూడ కనినది. తమ లోధ్ర స్త్రీలపాలిటి వరప్రసాదిని యనుటకెట్టి సందియమును లేదు. మా స్త్రీల వ్యాధులకు తమలోధ్ర కల్పతరువువలె కన్పడుచున్నది."

శ్రీమతి ఎన్. కనకమ్మగారు, C/o నరసయ్యగారు, విలేజిమాజస్ట్రీటు, కదిరినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"మీలోధ్ర 4 పెద్దబుడ్లను సేవించినాను. 4 నెలలనుండి కడుపునొప్పి బొత్తిగనిలచిపోయినది."

కర్ణాటక స్త్రీలు.

శ్రీమతి బి. ఇందిరా కుమారిదేవిగారు మెట్టూరునుంచి ఇట్లువ్రాయుచున్నారు.-

"నేను మీకేసరికుటీరం "లోధ్రను"ను సేవించుచున్నాను. తత్పూర్వము నాకు బహిష్ఠకాలమందు మిక్కిలి బాధకలుగుచుండెను. ప్రతినెలయును క్రమముదప్పి బహిష్ఠ యిరువది దినములోపుననే యగుచుండెను. రెండు సంవత్సరములవరకు ఆసుపత్రియందు పుచ్చుకొంటిని గాని గుణము కనుపించలేదు. పిమ్మట వారు ఆపరేషన్ చేసుకొమ్మని చెప్పిరి; నేనిష్టపడలేదు. తమ "లోధ్ర" ప్రభావమువిని రెండుబుడ్లు పుచ్చుకొన్న తర్వాత మామూలుప్రకారము క్రమముగ 28 రోజులకు బహిష్ఠయగుచున్నాను. బాధలన్నియు నివర్తిఅయినవి. మరి రెండుబుడ్లు తమ "లోధ్ర"ను నాకు పంపగోరుచున్నాను."

శ్రీమతి జయలక్ష్మమ్మగారు, కొల్లిగల్ బాలికాపాఠశాల ఉపాధ్యాయిని, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"గడచిన మూడు సంవత్సరములనుండి, నాకు సరిగా ఋతుస్రావము కాకుండెను. రెండుమూడు నెలల కొకసారి బహిష్టు కలుగుచుండెను. ఇందువలన నడుమునొప్పి, కీళ్లనొప్పులు, బలహీనము, దేహము బరువుగతోచుట, మొదలగు బాధల ననుభవించుచుంటిని. మీ "లోధ్ర" రెండు సీసాలు తెప్పించి వాడి నందులో పైకనిన వ్యాధులన్నియు మాయమైనవి. ఇపుడు సకాలమునకు బహిష్టులగుచు సుఖముగనున్నాను. మరియు రెండుసీసాలమందును వాడదలచినాను. నావలెనే బాధపడుచున్న స్త్రీలకు లోధ్రను వాడితీరవలెనని ఖండితముగా తెలుపుచున్నాను."

క్రైస్తవ నారీమణులు

శ్రీమతి అన్నాచాండిగారు ఎం. ఎ. ఆనర్స 'శ్రీమతి' సంపాదకురాలు, కొట్టయంనుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"మీ 'లోధ్ర'ను వాడినాను. స్త్రీల ఋతుసంబంధమగు జాడ్యముల కుదుర్చుటకు అపూర్వమగు ఔషధరాజమని చెప్పగలను. తియ్యనిరుచిగల్గి, పథ్యపానాదుల పాలింపవలసిన అవసరము లేకుండుటచే, యీ మందును సంతోషముగ వాడవచ్చును."

శ్రీమతి డాక్టరు అన్నతామస్ అమ్మగారు బెంగుళూరు, ఆస్పత్రి సూపరిండెంటు, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"ఇంగ్లీషు అవుషధములవల్ల గుణములేనందున తమ "లోధ్ర"ను నాసోదరికి వాడితిని. ఆశ్చర్యకరమైన గుణము నిచ్చినందుకు సంతోషించుచున్నాను. ఇకమీదట ఈ యవుషధమును నారోగులకు వాడెదను."

శ్రీమతి కె. ఇసయగారు, ఎ.బి. మిషన్, సత్తెనపల్లి, గుంటూరుజిల్లా, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"మీ 'లోధ్ర'వలన నాకుమిక్కిలి ఆరోగ్యముకల్గినది. నాకు వచ్చుచుండిన దగ్గునయమైనది."

శ్రీమతి మిసర్సు. ఏ. దేవదాసుఅమ్మగారు ఇ. డబ్ల్యు. ఎమ్. స్కూలు, సాలెం, మింక్ బుజిల్లా, ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.---

"మీవద్దకొన్న "లోధ్ర" నాలుగు బుడ్లను, ఋతుస్రావదోషములచే బాధనొందుచున్న స్త్రీలకిచ్చినాను. వాటిని వాడినందున వారి రోగములు కుదిరినవి."

కేరళవనితలు

శ్రీమతి ఎడపిల్లి పార్వతమ్మగారు తిరుచూరునుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"నేను 25 సంవత్సరములుగ ఋతుసంబంధమగు జాడ్యములతో బాధపడుచుంటిని. ఎన్నియో మందులను వాడినను గుణముగుపడలేదు. తుదకు మీ 'లోధ్రను' కొద్దికాలము మాత్రము వాడగా అత్యద్భుతముగ రోగనివారణ గావించెను."

శ్రీమతి అమ్ముకుట్టియమ్మగారు, సంగీత ఉపాధ్యాయిని, సర్కారుహైస్కూలు, తిరుచూరు, కొచ్చినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"చాలాకాలముగ అనేక విధములైన గర్భాశయ రోగములవల్ల బాధనొందుచుంటిని. అనేక విధములైన చికిత్సలను పొందితిని గాని నివారణము కాలేదు. కడపట తమ "లోధ్ర" సేవించిన వారము రోజులలోనే గారడీవిద్య వలెగమందు పనిచేసెను. దానిప్రభావమును వర్ణింపజాలను."

శ్రీమతి మిస్‌గోపాలపణిక్కర్ గారు, శారదావిలాసము, చిత్తూరు, కొచ్చినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"మీవద్దనుండి తెప్పించిన 6 లోధ్రబుడ్లలో 3 నేనును తక్కిన 3 మాచెల్లెలును సేవించుటచే మాయొక్క ఋతుశూలలు మాయమాయెను."

శ్రీమతి మిసర్సుకర్తగారు, కోరోలి అమ్మనాత్ హౌవుస్, ఇరింజలకుడ, కొచ్చినుంచి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.---

"పది సంవత్సరములుగ ముట్టుకుట్టువల్ల బాధపడుచుంటిని. దానిని మీలోధ్ర అత్యద్భుతముగ నివారణచేసెను."

౪

కొంతసేపటికి వరరుచియొక తిప్పచేరెను. అదియొక అరణ్యప్రాంతము. అచ్చట వరరుచి మూర్ఛితుడై నిద్రించియుండగా భగవంతుడు వీనిధైర్యము పరిశీలింపవలెనని జగన్మోహనాకారియగు నొక స్త్రీరూపము ధరించి వరరుచి సమీపమున కూర్చుండెను. కొంతసేపటికి వరరుచి సేదదేరి యెదుటను స్త్రీనిచూచి దప్పికొన్న వాడగుటచే జలమును జూపెను. అప్పుడా స్త్రీ తనయభిలాషమును దీర్చిన జలము దెచ్చెదనని చెప్పెను. అందుపై వరరుచి "తల్లీ! నేనేకపత్నీవ్రతుడ. నావృత్తాంతమిది" అని తనవృత్తాంతము నంతయును జెప్పెను. కాని యాస్త్రీ యనేకశృంగారనీతులు చెప్పియు నమీపహితము తీర్చుకొనలేక, వరరుచి ధైర్యమునకు వెఱగొంది నిజరూపముచూపెను. అప్పుడు వరరుచి భగవంతుడగు నాపరమేశ్వరుని ననేకవిధముల గీర్తించెను. అంత భగవంతుడు వరరుచియొక్క భావియభ్యుదయమును ప్రియంవదయొక్క క్షేమవార్తయును, అచిరకాలముననే వారిరువురియొక్క కూటమియును వక్కాణించి యదృశ్యుడయ్యెను.

అంత వరరుచి భార్యను వెదుకుచు నెందేని జనియెను. ప్రియంవదకూడ క్షేమముతో నొకయొడ్డును చేరికొనెను. ఆమెకూడ మూర్ఛాక్రాంతయై కొంతసేపాయొడ్డుననుండి మూర్ఛదేరి తన దురదృష్టమును నిందించుకొనుచు భర్తను వెదకుచు నొక యరణ్యమార్గమున పోవుచుండెను.

అంత కుసుమధ్వజు డనునొకరాజు వేటకై యాయరణ్యమునకు వచ్చి యామెను దిలకించెను. చూచి యామె వృత్తాంతము గనుగొని యాతనితోడ దన గృహమునకు తీసికొని పోయెను. అచ్చట నామె సౌందర్యాదులకు మోహితుడై యాతని మనోరథమును నామెతోడ జెప్పెను. విదుషీమణియగుటచే ప్రియంవద యిట్లని చింతించెను. "నే నిప్పుడు వీని యభిలాష తీర్చనని చెప్పినచో బలాత్కారము చేయకమానడు. కనుక వీని నెట్లైనను వంచించి పోవలె"నని తలంచి రాజును చూచి "మహాత్మా! తమరు నన్ను రక్షించితిరి. కనుక తమ మనోరథము తీర్చుట నావిధి. కాని నాకొక వ్రతము కలదు. ఆ వ్రతముచేసిన గాని పురుషుని చూడగూడదనిచెప్పెను. రాజు "నీ యిష్టాను సారముగ వ్రతాదులు చేసికొనుము. ఆ వ్రత మెట్టిది? దాని కేమిసామగ్రియుండవలెను?" యనియడిగెను. అప్పుడు ప్రియంవద "ప్రభువర్యా! బంగారు చేటలు ఒకలక్ష, బంగారు గుమ్మడిపండ్లు ఒకలక్ష, పతివ్రతల కొకమాసము పంచిపెట్టవలెను. ఈ నెలరోజులు బ్రాహ్మణులకును బీదజనులకును

షడ్రసోపేతముగా నన్నము పెట్టవలయును. పిమ్మట మీయభీష్టము తీర్తును." మోహపిశాచావిష్టుఁడగు రాజు వల్లెయని యా సామగ్రియంతయును సంస్థానము పై ఋణము తెచ్చి యాయత్తము చేసెను. ఆమె వ్రతము నారంభించెను. ఇట్లు పూర్వోక్తప్రకారముగా వ్రతము సమాప్తమయ్యెను. ఆ నాటి రేయి రాజు ప్రియంవదను చూచి మనోరథము తీర్చుమనెను. "మహాత్మా! యీరోజున నుపవాసముతోనున్నాను. ఎల్లితప్పక నీమనోరథము నెరవేర్తును" అని చెప్పెను. అప్పుడురాజు తన గృహమునకు పోయెను.

౫

అంత ప్రియంవద "భగవంతుఁడా! దిక్కరి దీనాననై యిట్టి మహాపత్తున పడియున్న నన్నురక్షింపవా? ఇట్లు నావలెనే అవమానము భరింపనున్న ద్రౌపదిని కాపాడినావు కావా? నీ కింత పక్షపాతమా?" అని ప్రాణములు బలవంతముగా త్యజింప నుంకించు నాయనద వాక్కులు భగవంతు డాలకించెను. అప్పు డామెడగవాక్షమునుయొక్క ఇనుపకడ్డీలప్రయత్నముగా విఱిగిపోయినవి. ఆకిటకీలనుండి భూమివఱకు నొక గొలుసు వ్రేలాడియుండెను. ఆమె యా గొలుసు పట్టుకొని క్రిందకు దిగి యథేచ్ఛంజనియెను.

ఆమె యట్లుపోయి యొకయరణ్యమార్గమున పోవుచుండగా కొందఱు దొంగలు ఆమె నెదుర్కొని నీచులగుటచే ఆమెను బలాత్కారముగాఁ జెరుప నుంకింప నామె యాచోరులఁగాంచి "మీ యిద్దరి అభిలాషయును దీర్చెద. నా కాకలిగానున్నది. కొంచెము అన్నమున్నచో నిఁడు." అనియడిగెను. అప్పుడు దొంగ లిద్దరును, అన్నము తెచ్చుటకై నీవు వెళ్లుము నీవువెళ్లు మని పోట్లాడుకొనుచుండఁగా ప్రియంవద "మీయిద్దరును పూర్ణముగా తెచ్చిన మన ముగ్గురము కడుపునిండఁ దినఁగలము" అని పలికెను. అప్పుడు మద్యపానవిమోహితులగు నాచోరులు అట్లచనిరి. అంత ప్రియంవద బ్రతుకు జీవుఁడా అని చనిచనియొక్క పట్టణప్రాంతమునకుఁ జేరెను. సర్వానర్థములకు కారణమగు నా స్త్రీరూపముతో నుండుట ప్రమాదమని పురుషవేషము ధరించి యొక పట్టణముచేరెను.

అట్లు చేరి యాపురమున రాజునొద్ద మంత్రియుద్యోగమును దనబుద్ధివిశేషముచే సంపాదించెను. కాని తన భర్తనుకూడ నచ్చటకు రప్పించవలయునని తలచి చిత్రకళా పరిచయముగల యామెయే తన స్త్రీచిత్రమును వ్రాసి దేవిడీయెదుట పెట్టించి, చారులతో నిట్లుచెప్పెను. "ఆ చిత్రముచూచి యెవరుదూషింతురో, విచారింతురో, వారలను నా యొద్దకు రప్పించుడు." అని యాజ్ఞాపించెను.

అంత నొకనాడు దొంగలామెను వెదకికొనుచువచ్చి చిత్రపటము చూచి దూషింప నారంభించిరి. అప్పుడు వారిని మంత్రికిఁజూప ఖైదులోనుంచమని యాజ్ఞనిచ్చెను.

మఱియొకనాడు కుసుమధ్వజుడు ప్రియంవదనువలచి తన సర్వస్వము కోలుపోయి రాజ్యభ్రష్టుఁడయి యామెను వెదకుచునచ్చటకు వచ్చి యా చిత్రపటముజూచి విచారింప నారంభించెను. అప్పుడు చారులు మంత్రికిఁజూపిరి. అప్పుడు మంత్రియయియున్న ప్రియంవదవాని చరిత్రమువిని వానికనేక ధర్మోపదేశములుచేసి యిటుపయిని బుద్ధిగా నుండుమని చెప్పిపంపెను.

అంత వరరుచి ప్రియంవదను వెదకుచు నీయూరువచ్చి చిత్రపటమును చూచి విచారింప నాచారులు వానిని మంత్రియొద్దకు తీసికొనిపోయిరి. అప్పుడు ప్రియంవద భర్తను జూచి లోపలికి తీసికొనిపోయి స్త్రీరూపము ధరించియుండెను. అప్పుడు భార్యయగు ప్రియంవదను కౌఁగలించుకొని యామె వృత్తాంతము నడిగెను. ఆమె తన చరితము సవిస్తరముగాఁ జెప్పెను. అప్పుడు రాజు ఆమె బుద్ధికుశలతకును ధైర్యమునకు ఆశ్చర్యము నొందెను. అప్పుడిద్దరు తమ రాజ్యమునకుపోయి యథేచ్ఛగానుండిరి. తన మానమును తానె కాపాడుకొందునని ప్రతిజ్ఞ చేసి ప్రియంవద యట్లు నెరవేర్చుకొనెను. అందరు స్త్రీలు నట్లె యత్నించుట శ్రేయము.

మహాత్మాగాంధి

శ్రీమతి వెలువోలు వసంతాదేవిగారు

సర్వసర్వంసహా జనశ్రవణసుఖము
మధురమధురమ్మహింసాసుమాన్యగీత
మాలపించు వసంతపికాధిపతివి
గాంధి! మమ్మేబ్రోచు మీపాదకంజరజము.

ఖండఖండాంతర స్థితాఖండజనము
పూరుషశ్రేష్ఠుఁడని మిమ్ముఁబొగడుచుండ
నతపరాధీన దుఃఖాసనమ్మునందుఁ
దెల్ల స్మితరేఖ భరతభూదేవి దాల్చె.

ఈ దరిద్రనారాయణు లీవిధానఁ
గోట్లకొలఁదిగఁ గూడుగుడ్డ లేక
పొందువంతకు నీవెంతో కుందికుంది
రాట్నమొసఁగితి తన్నివారణము గాఁగ.

తతసనాతనహిందూమతమ్ము పేర
స్త్రీలకును బంచములకును జెప్పరాని
క్లిష్టవేదనలెన్నెన్నొ చెల్లుచుండ
మించుమీబోధ వాని వారించుచుండె.

మీస్వరాజ్యసంకల్ప మమేయసిద్ధి
నందుఁగావుతమని మాదు ప్రార్థనంబు;
అలమహాత్ముల సంకల్పబలమువలన
నెట్టి కార్యము లేని గట్టెక్కకున్నె?

శారదలేఖలు

సౌభాగ్యవతియగు కల్పలతకు :—

సచ్చెలీ!

నీవు వ్రాసిన జాబు చేరినది. నేనుగూడ నీవలెనే స్త్రీ నాటకరంగప్రవేశమును గూర్చియే అహర్నిశలు యోచించుచున్నాను. "అయినను ఈనాటకసమస్య మనకు గానిపని. ఆడువారమా, పాడువారమా, యంటివేల? స్త్రీయుద్యమమనిన తరువాత అది స్త్రీజాతి కంతయు సంబంధించినదే. ఏలయన నేడు యీయుద్యమము వలన కలుగబోయెడి లాభనష్టములు, మానావమానములు, కీర్త్యపకీర్తులు, స్త్రీజాతికంతయు జెందును. ఏనాడో కైకచేసిన యకార్యమును, చిత్రాంగిచేసిన దుష్కృత్యమును కారణముగా "అబ్బా! ఆడవాళ్లెంత గట్టివాళ్లు. ఎంతకైనా సాహసులే" అనువాదు స్త్రీజాతి కంతయు చుట్టుకొనినది!

> మ॥ నరకద్వారము సాహసాకరము పుణ్యస్వర్గవిఘ్నంబు దు
> స్తరమాయాశతపేటి దంభనిధి దోషస్థాన మప్రత్యయో
> త్కరను క్షేత్రము కాలకూట మమృతాకారంబు స్త్రీయంత్రముల్
> ధర నెవ్వాఁడు సృజించె బూరుషగళోద్బంధక్రియాపాశముల్.

అని భర్తృహరి స్త్రీని హృదయభేదకముగా దూషించినాఁడు. భక్తిజ్ఞాన వైరాగ్య విషయములలో కృషిచేయువారు స్త్రీని యెంత పేలవముగా నిరసింపవలెనో అంతనిరసింపుచుందురు. దేవవేశ్యలైననేమి; మర్త్యవేశ్యలైననేమి; వేశ్యజాతి మూలకముగా స్త్రీసంఘమునకు చెందిన యపఖ్యాతి అపారముకాని యీజాతిని సృష్టించినవారును పురుషులే, దూషింపుచున్నవారును పురుషులే. కాన వీని నన్నింటిని బాగుగా గుర్తించి నూతనోద్యమమునకు చేయూత నిచ్చుటో నిరసించుటో యనెడు బాధ్యత ప్రతిస్త్రీ పైనున్నది. ఇది మనదిగాదని యూరకొనుట మనజాతి సౌభాగ్యమును నష్టపఱచుకొనుట. మఱియు దీనివలన గలిగెడు మంచిచెడ్డలు స్త్రీలవేగాబట్టి పురుషులకంటె స్త్రీలే ఈ విషయమును పూర్ణముగా విచారించి కర్తవ్యమును నిర్ణయించుకొనవలసినవారై యున్నారు.

రసపోషణకే, భావపుష్టికే, కళాభివృద్ధికే, స్త్రీ నాటకరంగములో ప్రవేశించిన తరువాత మోటారుబస్సులయందును, రైలుబండ్లయందును, ఒదిగి కూర్చున్నట్లును, విధిలేక తలవంచుకొని ఆపత్కాలమందు డాక్టరుగారికి చేయిచూపించినట్లును, చిన్ననాడు తప్పని సరిగా బడిలో పంతులుగారివద్ద చదువుకొనినట్లును, సభామధ్యమున తనకిష్టమైన విషయమునుగూర్చి ఒడలు వణుకుచునో మాటలు తడబడుచునో నాల్గుముక్కలు చెప్పినట్లును, నాటకరంగములో చరించుటకు వీలులేదు. లజ్జావతియగు స్త్రీ నాటకరంగమధ్యమున పరపురుషుడని యాంగికాభినయమున నాతనితో సమముగ జరించుటకే కొంచెము వెనుదీసినను నాటకకళ అధ్వానమైపోవును. హంగుచెడిచినయెడల స్త్రీ రంగమున కెక్కి ప్రయోజనమేమి? నవరసముల పోషించి హావభావప్రకటనము నందు లోటులేకుండ ప్రదర్శించి నాటకములలో స్త్రీప్రవేశింప కుంటుటవలన గలిగెడు గొప్పలోటును తొలగించి నాటకకళను మహోన్నతస్థితికి దెచ్చుటకేగదా, స్త్రీ నటకురాలు కావలసి వచ్చినది? కాన స్త్రీ రంగమున కెక్కిన తరువాత మడిలేని పిన్న పెద్దలు సంచరించెడిచోట మడిగట్టుకొనిన ముసలమ్మ యొదిగి యొదిగి నడచినట్లు యెడ యెడగా నుండుటకు వలనుపడదు. కలిసి చరించుట స్త్రీల కర్హముగాదు. అయినను నాటకకళాభివృద్ధికొఱకు స్త్రీల నేల బలవంతముగా నాకర్షింపవలెనో నాకు తోచకున్నది. రాముడుగానితా నచ్చముగ రాముడుగను, సీతగాని తా నచ్చముగ సీతగను, నటించి వేషధారి ప్రేక్షకుల నానందింపజేయుటయే నాటకము. తాము సీతారాములముగామని నటకులకు దెలియును, ప్రేక్షకులకును దెలియును. అట్టిచో సీతవేషమును స్త్రీవేసినను నొకటే. పురుషుడు వేసినను నొకటే. పురుషుడు స్త్రీగా నటించిన నందు కొంత సామర్థ్యప్రకటన ముండునేమోగాని స్త్రీనటించినచో నందద్భుతమేముండును? స్త్రీయైన మాత్రమున పలుభావములు ప్రకటించుటలో కౌశలము వలదా? యనిన నదియు నిజమేకాని పురుషుడే యిన్నిభావములు ప్రదర్శించిన మఱియు నధికకుశలుడైయనిపించు కొనును గదా! శీలము మనుష్యునిబట్టి యుండునుగాని వృత్తినిబట్టియుండదని కొందఱనుచున్నారు. కాని సీతవంటి శీలవతి నాటకరంగములో సీతవేషమునుధరించు ననుకొనుము. ఆదర్శపాత్రమగు సీతశీలమును ప్రతిస్త్రీయును తనజీవితమునందనుష్ఠేయముగా నుంచుకొనదగినదికదా. హనుమంతుడు సీతను తన మూపున నిడుకొని శ్రీరామచంద్రుని కడకు గొంపోవుదునని సీతతో జెప్పినప్పుడు పరపురుషునంటనని సీతచెప్పినది. ఉత్తమమైన యాసతీధర్మము ననుష్ఠించెడు యాసీతవేషధారిణి నాటకరంగములో నెట్లు చరించును? నాకు దుర్జ్ఞేయముగానున్నది. అదిసరే. భాగవతములు నాటకములు

మున్నగు నీకాలక్షేపము లెందులకుఁబుట్టినవి? ఇంచుక యోచింతము. ప్రజలలో నీతిని నింపొందించుటకును, దేశానురక్తిని గలిగించుటకును మతాసక్తిని బుట్టించుటకును దైవభక్తిని వ్యాపింపఁ జేయుటకును, జనులను కూటమిగాఁ జేర్చి కాలక్షేపములు జరుపుట మన దేశములో ననాదిగా నడచుచున్న యాచారము. ఇవి సామాన్యముగా పామర జనుల ప్రబోధము కొఱకే యేర్పడినవి. వీనిలో మొదటి మెట్టు కథలు చెప్పుకొనుట. కథ నీతికరమైనదియు కథకులు వచోనైపుణిగలవారును నైనచో ఆటపాటలు, మద్దెల తాళములు, బహుపాత్రలు లేకపోయినను, వినువారి మనస్సు నట్టె యాకర్షించి చిత్ర ప్రతిమలుగాఁ జేయవచ్చును. వీనిలో శ్రోతలు కథలోని పాత్రలను మానసికముగా సృష్టించుకొందురు. వీనిలోనున్న యేకాగ్రత మేళతాళాడంబరములలో నుండెడి కాలక్షేపములలో నుండదు. తల్లివద్ద నేకాగ్రచిత్తముతో నిట్టి కథల నాలకించియే మహారాష్ట్రచక్రవర్తియైన శివాజీ యంతటి శూరుడై నాఁడు. వీనికి కొంచెము పైమెట్టు గొల్ల సుద్దులు, తందాన పదములు మున్నగునవి. వీనిని వినువారు ముఖ్యముగా జానపదులు. ఈ పదములు వట్టి పాడిమాటలు కాకపోయినను తత్తుల్యములగు కొంచెము రాగముతోఁగూడిన పదములు. వీనికి కొంచెమూత ఏకతంత్రీసాధనమగు తంబూరయు కొమ్ము, తిత్తి, మున్నగునవి. పూర్వము జనసామాన్యములో మతము, యుద్ధము, మున్నగు వానినిగూర్చి ప్రబోధము కలిగించ వలసినప్పుడు పరవశచిత్తులగు వారిచే నుద్రేకముగా చదువబడెడి యీ పదములు బహూపయోగకరముగ నుండెడివి. ఇప్పటికిని బొబ్బిలికథ, పల్నాటివీరచరిత్రము, మున్నగు వీరచరితములు పాడబడునపుడు జానపదులలో గల్గెడి యుత్సాహ మద్భుతము. వీనికి పైమెట్టు తోలుబొమ్మలాటలు. జనులలో నాగరికత యభివృద్ధియైన కొలది యీకాలక్షేపముల యభివృద్ధియు పలుతెఱగులుగా నుండజొచ్చినది. ఉపనిషత్కాలమున మానసికముగానున్న యేకేశ్వరోపాసన కాలక్రమమున ఆడంబరములతోఁగూడిన ప్రతిమార్చనగా మాఱి మనుజుని పతనమునకు కారణమైనట్లు ఈకాలక్షేపముల వృద్ధియు మన పతనమునకే దారిచూపినవి. కథలను గేయములను వినునప్పుడాయాకథలలోని యుత్తమపాత్రలకు మానసికముగా రూపకల్పన గావించుకొని వాని సత్యశీలసామర్థ్యములను గుర్తించి వానిని తమ జీవితములందనుష్ఠేయముగా నుంచుకొనుటకు శ్రోతల కవకాశముండెడిది. కాని తోలుబొమ్మలాటలలో ప్రసిద్ధ వ్యక్తులకు కృత్రిమరూపములు కల్పించుటచే చిత్తైకాగ్రత నశించినది. తోలుబొమ్మలాటతోనే రంగస్థలమున తెఱయెత్తబడినది. వాయిద్యపరికరములుగూడ నధికమైనవి

గాత్ర మాధుర్యమునకు ప్రాముఖ్యత ఈయబడినది. కాన కథలకు కళాసాంకర్యము గల్గినది ఈతోలుబొమ్మలాటలయందేనని చెప్పవచ్చును. కాని మన భరతఖండమునందలి ప్రసిద్ధేతిహాసములగు రామాయణభారతాది యుద్ధగ్రంథములయందలి శూరభక్తానీకముల చరిత్రములను బొమ్మలద్వారాసుబోధముగావించి పామరజనులలో నీతి ప్రబోధము గావించుటయే యీతోలుబొమ్మలాటల లక్ష్యముగూడ నై యుండెను. కాని యచేతనములగు తోలుబొమ్మల నాడించి సచేతనపుతోలుబొమ్మలగు జనసామాన్యము నానందింప జేయుటయనునది కాలక్రమమున నాగరికులకు మోటుగా తోచినది. కాన తామే ఆయాపాత్రముల ధరించి నటించుట యుక్తముగా భావించినారు. అవియే భాగవతములు. తోలుబొమ్మలాట వఱకు మనుజుడు మొగమునకు రంగుపూసికొని రంగమున కెక్క లేదు. మఱియు తోలుబొమ్మలాటవఱకు నీకథల నడుపువారు సామాన్యముగా శూద్రులే యైయుండిరి. ప్రాయికముగా వీరి గురువులు బ్రాహ్మణులై యుండినను నలువురిలో నాడెడివారు మాత్రము బ్రాహ్మణేతరులే. బ్రాహ్మణేతరులలో నిట్టియాటపాటల కాలక్షేపములు జరుగుచుండ బ్రాహ్మణు లూరకొనలేదు. పురాణపఠనము హరికథలు మున్నగునవి వారి కాలక్షేపములుగా నుండెడివి. అయితే వారి కాలక్షేపములకు వీరును వీరికాలక్షేపములకు వారును పోకుండిరని భావనకాదు. వాని ఆధిపత్యము లాయాజాతుల వారు మాత్రమే చేయుచుండిరని యర్థము. అయితే భాగవతములలో అన్ని జాతులవారును పాల్గొనిరి. బ్రాహ్మణభాగవతులు—వీరే కూచిపూడి భాగవతులు, గొల్లభాగవతులు, ఏనాదిభాగవతులు, మాలభాగవతులను పేరులతో వేర్వేఱు కులములవారు భాగవతముల నాడుచుండుట యిప్పటికిని కందుము. నాట్యకళాబ్రహ్మయగు భరతాచార్యునకు పూజ్యత ఈ భాగవతములయందే కల్గినది. మఱియు హావభావముల కాధిక్యతయు, శృంగారమునకు ప్రాముఖ్యతయు, కృష్ణచారిత్రమునకు ప్రాధాన్యతయు, నీతికి న్యూనతయు నీభాగవతముల కాలముననే గల్గెను. కాని యొకమేలు వీథిభాగవతముల వఱకు వీనివ్యయము జనసామాన్యమునకు తగిలెడిదికాదు. గ్రామములో పెద్దలైనవారేనలుగురైదుగురో దాని వ్యయమును భరించి ప్రజాసామాన్యమున కాయాటను ప్రదర్శించు భాగ్యమును ధారాగతము చేసెడివారు. వాని తరువాతవే నాటకములు. [illegible]లలో గూడ వీథినాటకములని యొక్కటే తెఱతో వీధులలో నాడునవి కలవుకాని ప్రచారము స్వల్పము. ఇప్పటి నాటకములనగా వానికొక ప్రత్యేక మందిరముండును. రంగానుకూలములైన పరికరము లధికము. నేపథ్యాడంబర మెక్కువ. నృత్యగీతాభినయములకు ప్రాముఖ్యత

యధికము. మఱియు ప్రతిచూపరియు కొంతమూల్యమును తన స్థితినిబట్టి యిచ్చుకొన వలయుట వీనిలో ముఖ్యవిషయము. టిక్కెట్లపద్ధతితో గూడిన నాటకములు ధనికులను పేదలను విడదీసినవి. కాన భాగవతములు నాటకములు మున్నగు కాలక్షేపములు జరుపుట ప్రజాప్రబోధమునకనెడి యాదర్శమును నాటకములు చెఱచినవి. నాటకములు శ్రీమంతులగు నాగరికుల కానందమును గూర్పవచ్చును, కాని ప్రజాసామాన్యమునకు వీని ప్రయోజనములేదు. ఒకవేళ యే పాటకపు జనుఁడైనను పావలా, అర్ధా, చెల్లించి నాటకమునకు వెళ్లియుండినచో త్రాగుబోతైన వాఁడు యింటిలోని భార్య, బిడ్డలగోడు జూడక కల్లంగడికి వెళ్లినట్లే నాటకముల చూడవచ్చిన కూలివాడుకూడ యింటిలో మఱుపూట గంజి కాధారములేకుండ జేసి నాటకసందర్శనమనెడి దుర్వ్యసనపిపాస దీర్చుకొనుటకు వచ్చి యుండెననుట స్పష్టము. కాన ధనికులగు విద్యాధికులకే నాటకములు. వీరి యానందమునకు పురుష వేషధారులు చాలలేదు. కాన స్త్రీలనుగూడ రమ్మనుచున్నారు.

ఇటీవల కొంతకాలమునుండియు నాటకకళ విషయమై మనయాంధ్రదేశమునందు ప్రచారము జరుగుచున్నది. సమర్థులైన నటకులు కొందఱు బయలుదేరి బహుమానములు, బిరుదులు, పొందుచున్నారు. ఈ కళాభివృద్ధికై గ్రంథములు కొన్ని ప్రకటింపఁబడినవి. పత్రికలుగూడ స్థాపింపఁబడినట్లు జ్ఞాపకము. కాని ఈ ప్రచారసంతయు పురుషులలోనే జరుగుచున్నది. స్త్రీలుగూడ నాటకరంగములో పాల్గొనకుండుట లోపమను సంగతిని కళావిదులు నిన్నమొన్నటివఱకు గుర్తింపలేదు. బహుశఃయిది ఈవత్సరమే దేశములో ప్రవేశించిన నవ్యమారుతము. ఇది పశ్చిమవాయువని కొందరన; కాదు, కాదిది ప్రాచ్యమారుతమే యని కొందఱనుచున్నారు. ఇది యేగాలియైననేమి మన హిందూస్త్రీ మనస్తత్వముల కిదిసరిపడునా? లేదా ? యనునదియే యోచింపవలసిన యంశము. వేశ్యజాతి స్వర్గలోకములోనున్నది. మర్త్యలోకములో నున్నది. పాతాళలోకములోనున్నది. చతుర్యుగములకు సంబంధించిన శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసములలో వీరి ప్రస్తావన గలదు. కాన యిది అతిపురాతనమైన తూర్పు వాయువు అని చెప్పుటకు సందేహములేదు. అయిన నేమి? నీతిభ్రష్టమైన యీజాతి ధర్మమును కూకటివేళ్లతో గూడ పెల్లగించుటకు దేశహితైకాభిలాషులెల్లరు తీవ్రముగా యత్నింపుచున్నారుగదా. అట్లైన ఈ నాటకరంగ ప్రవేశోద్యమముగూడ పాచ్యమైననేమి, ప్రతీచ్యమైననేమి, ప్రాక్తనమైననేమి; అధునాతనమైననేమి; సతీశ్రేయమునకు భంగకరమైనచో నది నిర్మూలింపఁజేయుట స్త్రీలకర్తవ్యము. మనయింటిదీపమని ముద్దుపెట్టుకొననగునా?

కల్పలతా.

"లోకోభిన్నరుచి" యన్నట్లు జనులతలఁపులు బహువిధములు. నీతి లక్ష్యము కొందరికి, కళాప్రియత్వము కొందఱికి, కనులపండువు కొందఱికి, ఎవరి యుద్దేశము కాదనినను వారి కావేశమే యెత్తుకొనివచ్చును, కాని ఆలోచింపవలసిన విషయముల కావేశముచెందితే లాభములేదు. కాన ఒకప్పుడు శీలమునకై యాత్మార్పణము గావించి యశోవిశాలమైన భారతమహిళ నేడు నాటకకళకు బలియై తన పూర్వౌన్నత్యమును చెఱుచు కొనుట యుత్కృష్టమో, నాటకకళకులోపము కల్గిన గల్గుగాక తన శీలమునే ప్రాధాన్యముగా బెట్టు కొని నాటకరంగములకు వెలిగానుండుట యుత్కృష్టమో, స్త్రీలును స్త్రీసంఘాభ్యుదయ పరులగు పురుషవరేణ్యులును యోచింతురు గాక.

దూఱుదూఱుమను వారేగాని తోడు దూఱువారుండరు. స్త్రీలిందు పాల్గొనుట వలన దేశమభివృద్ధి జెందుననియు, నాట్యకళ పెంపొందుననియు, స్త్రీపురుషులు యోగ్యులై యున్నచో వారెంత కలిసి మెలసి యున్నను ప్రమాదములేదనియు, కళాభిమానులగు వారు తమ యుద్యమ విస్తారమునకై పలుతెఱగుల సమాధానములుచెప్పి స్త్రీలనాకర్షింప వచ్చును. కాని నాటకములాడు స్త్రీలనుగాంచి లఘుభావమున పలుగాకిమూకలాడు ప్రల్లదముల నాప నీరితరమా?

మహాత్మునివంటి యుత్తమోత్తమ పురుషవరేణ్యునిచే నడుపబడుచున్న సబర్మతీ సత్యాగ్రహాశ్రమమును బోలు నిష్ఠురనియమవిధానముగల సంస్థయందే స్త్రీపురుషులలో లోపములు గననయ్యెనని మహాత్ముడు వలవల విలపించినాడు. శీలభంగభయముచేతనే స్త్రీపురుషులుకలిసి పనిచేసెడు ఫ్యాక్టొరీవిధానమును మహాత్ముని వంటి ప్రాజ్ఞులు నిరసింపు చున్నారు. అట్టిచోనిక నాటకరంగములా స్త్రీలమర్యాదను చెక్కు చెదరకుండ రక్షింపునవి?

పూర్వము మనదేశమున స్త్రీలు నాటకములలో పాల్గొనినట్లు కానము. ఉండిరని చూపఁబడుచున్న వారు దేవవేశ్యలైన అప్సరసలేగాని సంసారిణులుగారు. మన శాస్త్ర మహోదధియందు బాల్యవివాహ వాదులకును ప్రౌఢవివాహవాదులకును నుదాహరణ ములుగా జూపదగిన శ్లోకరత్నములు లభించినట్లే ఒకవేళవెదకినచో నీ విషయమునగూడ యుభయవాదులకును నుదాహరణ శ్లోకరత్నములు కొదువలేక దొరకవచ్చును. వేష ధారణము గృహస్థ నిషిద్ధకర్మమని శాస్త్రదృష్టాంతములు పెక్కులుగలవు. వాని నెల్ల

నిక్కడ వాకొనుట అనవసరము. ముంజేతి కంకణమునకద్దమెందులకు? స్త్రీనాటకరంగ ప్రవేశముయొక్క ఫలితములు సాధారణ విషయములను బట్టియే కరతలామలక మగుచుండ ప్రాచీనోదాహరణముల కొఱకు ప్రాకులాడుటేల? కల్పలతా! నాటకకళనుగూర్చి సందర్భమునుబట్టి యింతగా విమర్శించుటచే నాటకకళయనిన నాకు ద్వేషమని భావింపకుము. స్త్రీల ప్రవేశమునుగూర్చియే నాకభిప్రాయభేదముగాని కళాకోవిదులగు పురుషవరేణ్యులీనాట్యకళోద్ధరణకై విశేషము పాటుబడి మన యాంధ్రదేశమును నీ విషయమునగూడ తీసిపోని దానినిగాఁ జేసిరేని నాకు పరమసంతోషము. కాని యే స్త్రీజనాభ్యుదయచింత స్త్రీజనప్రయోజనకరములగు నుదారసంస్కరణములకు నన్ను సుముఖురాలనుగాఁ జేయుచున్నదో ఆమహనీయ చింతయే నన్నీయుద్యమమునకు వ్యతిరేకాభిప్రాయనుగా చేయుచున్నది. దీర్ఘముగా నాలోచించిన పిదపనే నే నీనిశ్చయమునకు వచ్చితిని. అది నాకళాయనభిజ్ఞతయు ఛాందసమునునని యేరైన నధిక్షేపించినను నదియు నాకొక యలంకారమే యనుకొందును.

శారద.

చందమామ

శ్రీమతి లలితకుమారి

చందమామా రావె జాబిల్లి రావె
వెండిరథమ్ముపై వేవేగ రావె
చిగురాకు మోవిపై చిరునవ్వు సుధలు
తొలిచూపు తీవలో వలపుల పూలు

పాలబుగ్గల మీద మంచు చన్నీరు
పాలు పొంద ప్రకృతియే పులకించిపోవ
చందమామా రానె జాబిల్లి రావె
ప్రాచ్యసౌధ ద్వార బంధమ్ము చెంత

చెంగావిరంగుల చేలమ్ము దాల్చి
మందమారుత గీతమాధురుల్ చిలికి
ఎవ్వరో హారతి నిచ్చుచున్నారు
భూమియే పాటగా పులకించిపోవ
చందమామా రావె జాబిల్లి రావె.

కొరియా స్త్రీలు

కొరియా యొక ద్వీపకల్పము. ఆశియా ఖండమున ఈశాన్యమూలయందు జపానునకు సమీపమున కొరియా దేశముగలదు. ప్రపంచమందలి అతిప్రాచీన రాజ్యములలో కొరియా దేశ మొకటి. నాలుగు వేల సంవత్సరముల పూర్వమునఅకు కొరియాజనులు తమ చరిత్రమును తీగసాగించెదరు. కాని మూడు వేల సంవత్సరముల నుండి మాత్రమే కొరియా దేశ చరిత్ర లోకమున ప్రతిష్ఠితమైయున్నది.

పుత్రవతియైన కొరియా స్త్రీ. సంతోష దేవతానిలయమైన ఆమె యిప్పటి వద నార విందము ఆకర్షణీయమై యున్నది.

కొరియా దేశము చిన్నది. విస్తీర్ణము సుమారు 85, 180 చతురపుమైళ్లు మాత్రమే. ఆద్వీపకల్పము యొక్క నిడివి 600 మైళ్లు; వెడల్పు 135 మైళ్లు. మంచూరియా దేశమును, తూర్పుసైబీరియా దేశమును ఈ దేశమునకు ఉత్తరపు సరిహద్దులు; తూర్పున జపాను సముద్రము ఎల్ల; దక్షిణమున ఛోజనుఛానలు, పశ్చిమమున పసపుసముద్రమును గలవు. కొండలు లోయలు మెండుకొని యుండ కొరియా దేశము అతి విచిత్రముగ నుండును. ఆ దేశమున నదులు త్రాచు పాము పిల్లలవలె పరుగెత్తు సెలయేళ్లు మాత్రమే. అ దేశమునందు విశేషభూభాగము అడవులచే ఆక్రమింపబడియున్నది.

హిందూ దేశమునందువలెనే కొరియా దేశమున కూడ వ్యవసాయమే జనులకు ముఖ్యవృత్తి. సుమారు 10,599,000 యకరములభూమి ఆ దేశమున సేద్యము చేయబడుచున్నది. వరి, గోధుమలు, చిట్టిజొన్నలు, బార్లీ, చిక్కుడు, పత్తి, జనుము, పొగాకు ఇవి ఆ దేశపుపంటలలో వరుసక్రమమున ముఖ్యముగా పేర్కొనదగినవి. పశువులలో మంచి జాతి పెంపబడును. చేపలనుపట్టు పరిశ్రమకూడ గలదు. జలచరములలో గొప్పది

నైన తిమింగలములను వేటాడుటలో కొరియావారు మిక్కిలి చురుకుతనము చూపుదురు. కాగితము తయారుచేయుట, చాపలల్లుట అచ్చటి పరిశ్రమలలో నెన్నదగినవి.

కొరియావారు మంగోలియా జాతికి చెందినవారు. వారి ప్రస్తుతపు జనాభా 180 లక్షలు. వారుపయోగించు భాష తురేనియాకుటుంబమునకు చెందినది. ఉత్తర ప్రత్యుత్తరములను మాత్రము చిత్రలిపిగల చీనాభాషాలోనే జరపుకొందురు.

విలక్షణమైన టోపీ. ఇట్టిటోపీలను ధరించిన వారిని కొరియాదేశమున పెక్కురను కాంచనగును.

కట్టువస్త్రముల నిర్మాణపద్ధతిలోను, వానిని శుచిగా నుంచుకొనుటలోను ప్రాచ్య దేశములందలి స్త్రీలలోకెల్ల కొరియాస్త్రీలే ఐరోపాదేశ స్త్రీలకు సరితూగుదురు. కొరియా స్త్రీలు సాధారణముగా సిల్కుబట్టలనే కట్టెదరు. ధవళవస్త్రములందు వారికి ప్రీతి విశేషము. అంచులుగల చీరెలు, చిన్నజాకెట్లు ఇవి ఆజాతిస్త్రీల వస్త్రములు. స్త్రీలు, పురుషులుకూడ టోపీలను ధరింతురు. ఎత్తునందును, వెడల్పునందును మితముదప్పి అచ్చటి టోపీలు వివిధములై వికృతములైయుండును. పండుగ పబ్బములందు టోపీలను ధరించి ఒకచోగూడియుండు కొరియావారిని చూచుటకు విచిత్రముగానుండును.

ఉన్నతకుటుంబములకు చెందిన అచ్చటి స్త్రీలు మనదేశమునందువలెనే సాధారణముగా బయటికి రారు. ఒకవేళ రాకతప్పనిచో మేలిముసుగువైచికొని మాత్రమేవత్తురు. బీదకుటుంబము లందలి స్త్రీలు యథేచ్ఛమున వీథులవెంట నడుతురు. వారి వస్త్రధారణము విలక్షణముగ నుండును. నడుమునకు లంగా, పైన జాకట్టు, ఇంతే. కాని పమిటలేదు. మనదేశమందలి మళయాళపుస్త్రీల వస్త్రధారణమును బోలియుండును.

కొరియాదేశపు స్త్రీలకు పిల్లలను కనుటయనినను, వారిని అతిజాగ్రతతో సాకుట యనినను అతిప్రీతి. ఆడపిల్లలకంటె మగపిల్లలయందు వారికి మమకారము హెచ్చు. ఆదేశపుస్త్రీలు శిశుపోషణమునందు అశిక్షితపాటవముగలిగి తమజాతి చిరంజీవముగ వెలయుటకు కారణభూతలగుచున్నారు.

కొరియారాజు అంతఃపురజీవితము స్తుతిపాత్రముగ నుండియుండలేదు. అతనికి బహుభార్యలుండిరి. కొజ్జాలు వారిని వృద్ధిఖడియలు కాపలా కాయుచుండిరి. రాజు ఉంపుడుకత్తెలలో కొందఱు అప్పుడప్పుడు రాజ్యాంగమున వేలుపెట్టి ఒకప్పుడు ముప్పును ఒకప్పుడు లాభమును కల్గించిన నిదర్శనము లనేకములు గలవు.

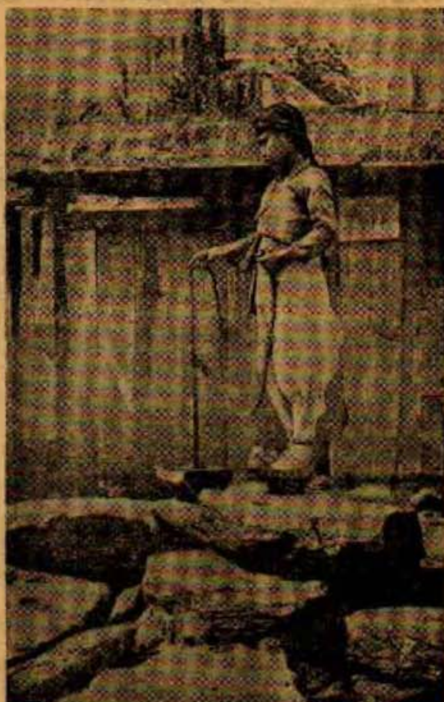

వివిధవస్త్రాలంకృత యైన కొరియా స్త్రీ. రకరకముల సిల్కుబట్టలనే కాని వారు స్వర్ణరజిత భూషణములను మనవారివలె ధరింపరు.

పెండ్లికూతురిని అలంకరించుట ఆదేశమున అతివిచిత్రముగా నుండును. తొలుత వధువు మొగమున మిక్కిలి తెల్లని విభూతి పూయుదురు. పిమ్మట నుదుటిమీద ఎఱ్ఱని చాదుబొట్టు పెట్టి బుగ్గలమీద చుబుకమునను ఎఱ్ఱనిచాదు కొంచెములందుదురు. బంగారు సరిగె బుటేదారు పనిచేసిన వస్త్రమును ధరించి గగననీలమైన కోటుధరించి, కట్టిన మడి చేతులకు శాలువలుచుట్టి, అనేకమైన అలంకారములు చేయబడిన టోపీని ధరించి కొరియావధువు దర్శనీయమై యుండును.

ఈ విధముగ అలంకృతయైన కన్యను చెలికత్తెలు వివాహమగువఱకు వెన్నంటి యుందురు. మంత్రవేత్తలు మంత్రించి మాహాత్మ్య మాలుదించిన టోపీ ధరించుట అచ్చటి వివాహకర్మలలో ముఖ్యమైనది.

కొరియాదేశమునను, ఆదేశపు రాజధానియగు కెయిజో నగరమునను నూతులు విస్తారము. నీళ్లు చాల పైన పడును. కొండదేశము గావున నూతులు త్రవ్వుటయే కష్టము. కాని రాతితోను ఇటుకలతోను కట్టవలసిన అవసరములేదు. కొరియావారుపయోగించు చేద విచిత్రముగ నుండును. ప్రక్కపటములో నదిచూడగలరు.

బాలిక నూతినుండి నీళ్లుతోడుట.

హైందవరమణులవలెనే కొరియాజాతి స్త్రీలకు 'సోదె' 'మొఱక' ఇత్యాదులయందు మంచినమ్మకము గలదు. సోదెచెప్పు స్త్రీలు కొరియాదేశమున విశేషముగ గలరు. ఎట్టి శుభకార్యము చేయ తలపెట్టినను ముందు మొఱక చెప్పించుకొననిది కొరియా స్త్రీ కార్యాచరణమునకు గడంగదు. కొరియావారికి దయ్యములందు భూతములందు గాఢమైన విశ్వాసము. పెద్దలను కొలుచుటయే వారిమతము. ఇతర మతములకా దేశమున స్థానము లేదు.

హిందూదేశమునందు వలెనే ఆదేశమున మశూచికము కనుపించినవారికి మందు వేయరు. ఏమన మనకువలె కొరియావారు కూడ మశూచికము అమ్మవారి ప్రభావమున వచ్చిన జాడ్యమని నమ్ముటచేత. ఒక వ్యక్తికి మశూచికము కనుపించినతోడనే వారు మందుమాకులకై ప్రయత్నింపక ముందు మంత్రగాని పిలుతురు. మంత్రగానితో గాయకులును నటకులును నగువాని శిష్యులు కొందఱు వత్తురు. వారు ఆడియు పాడియు మశూచికపు దేవతను ఇంటినుండి తరిమివేయుటకు ప్రయత్నింతురు. రోగికి మందు మాత్రము ఈయనీయరు. అట్లుచేయుట ఆదేవతను నిర్లక్ష్యముచేసినట్లు అగును కావున.

పండుగ దినములలో కొరియాస్త్రీలు అత్యుత్సాహముతో నుందురు. ఆదినమున వారు పాకశాస్త్రమందలి తమ నేర్పునంతయును వినియోగించి రకరకముల పిండివంటలను చేయుదురు. అనంతరము వానిని పళ్లెరములందు దొంతరలు దొంతరలుగా పేర్చి

నడుమ పూవులతో కలకలలాడు చెట్టుకొమ్మలను చిన్నవి నిలుపుదురు. అట్లు అలంకృతములై కంటికింపు గూర్చు ఆపదార్థములను చుట్టపక్కములతో ఇష్టాగోష్టి సల్పుచు కడుపు కింపుగా భుజించి కొరియావారు పండుగ జరుపుదురు.

కొరియా దేశమునందలి శీతోష్ణస్థితి మెచ్చదగినది. ప్రపంచమునందలి ఆరోగ్యవంతములైన దేశములలో కొరియా యొకటియని భూగోళశాస్త్రపండితులు నొక్కి పలుకుచున్నారు. సంవత్సరము పొడుగునను శీతోష్ణములు ఇంచుమించు ఒక్కలాగుననే యుండును. కావున అచ్చటి స్త్రీపురుషులు బాగుగా పాటుపడగలవారై ఆరోగ్యవద్దేహులై యుందురు.

అచ్చటి పురవీథులందు నడచువారిలో విశేషము పురుషులే అయియుందురు. కాని స్త్రీలు తఱచు గానరారు. ఒకరిద్దఱు గానవచ్చినను వారు సాధారణముగ దాసివాండ్రును, తక్కువకులమునకు చెందిన స్త్రీలును అయియుందురు. వారు వాగులందు వస్త్రము లుదుకుకొనుటకో లేక నూతులనుండి జలము చేదుకొనుటకో పోవుచుందురు. ప్రేలాడుబురఖా, టోపీలు పెట్టుకొని నడిచిపోవుచుండు పురుషులు వారిని గమనింపనే గమనింపరు.

కొరియా దేశమున వివాహకర్మములు పేర్కొనదగినవి. కన్యలను ఘోషాలో నుంచు ఆచారము ఆ దేశమున బహుళము. వారివివాహములు ప్రాయికముగా తల్లితండ్రులే మధ్యవర్తుల సాహాయ్యమున నిర్ణయింతురు. సాధారణముగ బాలికలకు ఆఱు ఏడు సంవత్సరములువచ్చినతోడనే ప్రధానము చేయుదురు. పదమూడు పదిహేను సంవత్సరములు వచ్చుటతోడనే వారికి వివాహముచేయుదురు. వివాహమునకుముందు ఎఱుకచెప్పు స్త్రీతో సంప్రదించి ముహూర్తనిశ్చయము కావింపబడును. గతించిన తనకొలముసాములను తలచుకొని అప్పుడు పెండ్లికుమారుడు తానుపరిణయ మాడబోవు విషయము వారికి నివేదించును. వధూవరుల ఉభయుల గృహములందును విందులు ఏర్పాటుచేయబడి బంధుజనులు రావింపబడుదురు. వివాహానంతరము వధువు తనభర్తయింటికి కొంపోవబడును.

పాశ్చాత్యనాగరకతాప్రచారము సోకినపిమ్మట కొరియా దేశమున అనేకమైన మార్పులు కలిగినవి; కలుగుచున్నవి; కలుగనున్నవి.

౧

ఉత్తముని పేరేమి? ఊరి పేరేమి?
సత్యపురుషుల గన్న సాధ్వి పేరేమి?
ఉత్తముడు దశరథుడు ఊరు అయోధ్య
సత్యపురుషుల గన్న సాధ్వి కౌసల్య.

* * *

శ్రీరామ! జయరామ! శృంగారరామ!
కారుణ్యగుణధామ! కళ్యాణనామ!
జగతిపై రామయ్య జన్మించినాడు
సత్యమ్ము లోకాన స్థాపించినాడు
తల్లిదండ్రులమాట చెల్లించినాడు
ఇల్లాలితో పాటు హింసపడ్డాడు
సీతామహాదేవి సృష్టిలోపలను
మాతల్లి వెలసింది మహానీయురాలు,

* * *

దండమ్ము దండమ్ము దశరథరామ!
దయతోడ మముగావు దాక్షిణ్యధామ!

౨

విఘ్నమ్ము లేకుండ విద్యనియవయ్య
విఘ్నేశ్వరుడ నీకు వేయిదండాలు.

సరసకవితాధురీణులును, సంస్కృతాంధ్ర సారస్వత నిష్ణాతులును, ఆంధ్రపరిశోధకశిఖామణులును నగు శ్రీయుత వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు చిరప్రయత్నముచే ఏర్చికూర్చియున్న ఇట్టి మనోహరగేయములను గృహలక్ష్మి పత్రికాముఖమున లోకమునకు అందజేయ దయతో నంగీకరించియున్నారు. ఇకమీద ప్రతిమాసము ఆమధురరచనములను భాగములు భాగములుగా నిందు వెల్వరించుచుందుము.

౩

ఉంగరమ్ములు పెట్టి ముంగురులు దువ్వి
ఒద్దపెట్టుకు తల్లి ముద్దులాడింది
పలకబలపము లిచ్చి పద్యాలు పాడి
సరసపెట్టుకు తండ్రి చదువు నేర్పాడు.

౪

పిల్లలందరు రండి బళ్లోకి పోయి
చల్లన్ని గాలిలో చదువుకొందాము
విసరు విసరూ గాలి విసర వే గాలి
మల్లెపూవుల గాలి మామీద విసరు.

౫

చదువంటె అబ్బాయి చండికేశాడు
బద్దెపలుపా రావె బుద్ధిచెప్పాలి
చదువంటె అబ్బాయి సంతోషపడును
అగసాలి రావయ్య నగలు చెయ్యాలి.

౬

అరటిపండూ తీపి ఆవుపాల్ తీపి
మాచిన్ని అబ్బాయి మాటల్లు తీపి

౭

చదువుకో నాయన్న! చదువుకో తండ్రి!
చదువుకొంటే నీకు సౌఖ్యమబ్బేను!
ఆడుకో నాయన్న! ఆడుకో తండ్రి!
ఆడుకొంటే నీకు హాయికలిగేను!

* * *

పొరుగుపిల్లలతోను పోట్లాడబోక
ఇరుగుపిల్లలతోను యేట్లాడబోక
చక్కగా నీచదువు చదువుకో తండ్రి!
చదువుకొంటే నీకు సౌఖ్యమబ్బేను!

శ్రీశంకరాచార్యుల కాలములో స్త్రీవిద్యా ప్రాముఖ్యత.—

జాను నెల పదియవ తేదీనాటి 'త్రిలిఙ్గ' పత్రికలో ఆయుర్వేద మార్తాండ భిషగాచార్య పండిత హెచ్. సుబ్బరాయశాస్త్రి గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు.—

"శ్రీశంకరుని కాలములో ఉత్తర హిందూస్థానమందు మండన మిశ్రులని కర్మమార్గములో ప్రామాణ్యము వహించిన పండితోత్తముడుండెను. ఇతడు సన్యాసుల ద్వేషించువాడు. శ్రీశంకరులవారు యితని శాస్త్రవాదమున నోడించవచ్చిరి. మండనమిశ్రులవారి ఇంటిలో మహాసరస్వతియే భారతియను పేర భార్యగా నుండెను. శ్రీశంకరులును మండనమిశ్రులవారును హోరాహోరిగ పోరి పోరి తుదకు వాగ్వివాదములోదిగి గెలిచినవారి ఆశ్రమము ఓడిపోయినవారు స్వీకరింప వలెనని పందెము వేసుకొనిరి. ఈవాదము పరిష్కరించు న్యాయాధిపతి యెవరని భారతినే ఉండుమని యిరువురును కోరిరి. ఏ కాలములోనేని, ఏ చరిత్రలోనేని ఆడుదానిని అందులో ఒకపక్షపువారి భార్యను మధ్యవర్తినిగా నియమించిన చిత్రముకలదా? దీనిచే స్త్రీలకెంత గౌరవము, స్త్రీవిద్యకెంత ప్రాముఖ్యము శంకరుని కాలమున నుండెనో తెలియనగును."

పసిబిడ్డలను ముద్దుపెట్టుకొనుట:—

పై విషయమును గూర్చి ఒక సుప్రసిద్ధవైద్యుడు 'టైమ్సు ఆఫ్ ఇండియా' దినపత్రికలో నిట్లు వ్రాయుచున్నాడు.—

"పసిబిడ్డలను, పిల్లలను ముఖములమీద, పెదవులమీద ముద్దుపెట్టుకొను అలవాటు బహుళముగా నున్నది. అది మిక్కిలి అనారోగ్యకరమైన అలవాటు. అపరిశుద్ధమైన ఉచ్ఛ్వాసవాయువు—అది బహుళ రోగకరములైన సూక్ష్మక్రిములతో నిండియుండును—పిల్లలనోళ్లలోనికి వదలబడుటయుగలదు. పెద్దవారు తమకు పిల్లలపైగల మమకారము కొలదియు నిట్లుచేయుచున్నారు; అంతియే కాని అది వారికి హానికరమైనదని తెలిసికొనిగాదు. అనారోగ్యకరమైన ఈలాలనవలన ఊపిరితిత్తులకు సంబంధించిన వ్యాధి పిల్లలకు గలిగిన సందర్భములు నే నెఱుగుదును. ముఖము, పెదవులు వీనిని ముద్దుకొనుట కంటె శిరము, భుజములు, రొమ్ము వీనిని ముద్దుగొనుట క్షేమకరమైనది."

ఆంధ్రదేశమున స్త్రీవిద్యాలయములు.—

పంజాబు నందలి జలంధరునగరములోని కన్యామహావిద్యాలయమును గూర్చి ప్రస్తావించుచు జూనుమాసపు 'భారతి' పత్రికలో ఏతత్పత్రికాసంపాదకులు తెలుగు మాగాణిలో స్త్రీవిద్యాలయములను గూర్చి వ్రాసిన దిగువ వాక్యములు ఆదరణీయములును, అందుచే అవశ్యాచరణీయములును నై యున్నవి.—

"వ్రాతలలో మాటలలో స్త్రీల యభివృద్ధి యెడ సానుభూతి చూపుచున్న ఆంధ్రులందరును జాతి మత భేదములను దూరముగనుంచి తెలుగుదేశము నందంతటను చాలినన్ని స్త్రీవిద్యాలయములను నెలకొలుపుటకై నిరంతరము కృషి చేయవలెను. వీరికృషికి జమీందారులు, ఇతర సంపన్నులు స్వార్థములు, తుచ్ఛములు నగు నైహికసుఖములను సమకూర్చుకొనుటకయి వినియోగించు తమ యమూల్యసంపదయందు కొంత యేని తోడుచేసి ఆవిద్యాలయములు స్థిరప్రతిష్ఠములగునట్లు చూడవలెను. ఇట్లు నెలకొన్న విద్యాలయముల యందు స్త్రీజాతి సర్వతోముఖాభ్యుదయపరంపరకు వలసిన యెల్ల విద్యలను జాతీయ విధానముల ననుసరించి బాలికలకు నేర్పవలెను. ఇంతయు సాగినచో మనసోదరీమణులకు మేలుకలుగ గలదు."

మానవజాతికి అత్యంత శత్రువగు ఇంటియీగ.

'లిబర్టి' అనుపత్రికలో నిట్లు వ్రాయబడియున్నది:—

మనుజునకున్న శత్రువులలోని కెల్ల ఇంటియీగయె అత్యంతశత్రువని చెప్పినచో చాలమంది కది యవిశ్వసనీయమైన యతిశయోక్తిగ నగపడును. అదిచూచుట కెంతో అపాయము లేనిదిగ గాన్పించును. అంటుగుట్టునదియు, రక్తముపీల్చునట్టిదియు నగు యితరజాతి యీగలవలెనది యెన్నడును కుట్టుచున్నట్లగపడదు. ఈగ మనుష్యుని ఏలాగున గాయపరుపగలదు? కందిరీగవలె దానికి కొండిలేదు. పెద్దపులి, చిరుతపులి, తోడేళ్లవలె దానికి గోళ్లుండవు. దోమలవలెనది నెత్తురు పీల్చదు. అయినను అది మనుష్యునకు యన్నిటి కంటె యెక్కువ అపకారమొనర్చునట్టి ప్రబలశత్రువని యెంచబడుచున్నది. కారణమేమన నది వ్యాధిని ఒకరి నుండి మరి యొకరికి వ్యాపనము చేయునట్టి జంతువగుటచేత. సృష్టిలో నపరిమితముగనున్న యీజంతువు నాగరక జనుని ప్రపంచమందలి ప్రతిభాగములోనికిని యెట్లు వెంబడించి, ఇంటిలో యితర చీడ పురుగులకన్నను యెక్కువగా నెట్లు వ్యాధిని కొనిపోవుటలో పాలుపడుచున్నది సూక్ష్మదర్శనీయంత్రము మనకిపుడె తెల్పునది. జంతువిషయ శాస్త్రజ్ఞానము ఈ కాలములో మనకు బాగుగ నీవిషయమును బోధించుచున్నది.

ఈగలు గ్రుడ్లనుండివచ్చును. తల్లియీగ దాని గ్రుడ్లను దుర్గంధభూయిష్టమగు నొకతావున పెట్టును. గుఱ్ఱపుశాలలు, ఆవులకొట్టములు, పందులు పడుకొనుతావులు, పాకీదొడ్లు మొదలగునవి అటువంటిచోట్లు. ఇట్టి చోట్లే తల్లియీగకు ప్రియమైనవి. చచ్చినజంతువు కుళ్లిపోయిన ఆకులలములును గూడ దానికిసరిపడును. గ్రుడ్లనుండి పురుగులువచ్చును. ఇవి గ్రుడ్లు పెట్టబడిన చోట్లనే అభివృద్ధినొందును. కొంతకాలములో నివి చిన్నపిల్లలై చివరకు పెద్దయీగలగును. ఇంటియీగ మధ్యమధ్యకొన్ని గుంపులుగ నాలుగైదు సారులు గ్రుడ్లుపెట్టుననియును, మొదటిసారి 150, తరువాత 100, అంతకంటె తక్కువగాను గ్రుడ్లుపెట్టునని శాస్త్రజ్ఞులు చెప్పెదరు. ఈగలకు అనుకూలమైన తావులలో ఆపెట్టినగుడ్లు పెట్టినకొన్నిగంటలలోనే పగు

లును. పుట్టిన తొమ్మిది లేక పదిరోజులలోనే పెద్దదై అది గ్రుడ్లను పెట్టుటకు మొదలిడును. కనుక మిక్కిలి అనుకూలమైన గాలిగల ఒకనెలలో, ఒక్కయీగదంపతుల కుటుంబవృద్ధి 500 వరకున్ను రెండుమాసములలో వాసంఖ్య 250 సార్లు 500 లును మూడు నెలలలో కొన్ని లక్షలున్ను కాగలవు.

ఈగల గుంపునకు, రోగవ్యాప్తికిని సంబంధము ఉన్నదని పూర్వకాలమునుండియును చాలమంది యభిప్రాయమైయున్నది. ఇంటిఈగ దుర్గంధపు తావులందు పెరుగుట అంత యెక్కువలోనిది కాదు. కాని, మనుష్యుని జీవితమునుబట్టి యాలోచించినచో దాని యనంతరజీవితము విడువులేని యొక హీనజీవితమైయున్నది. ఈగలు వాని బంధువులగు తేనెటీగల మాదిరి పూదేనెను మాత్రమే తమ యాహారమునకు పరిపెట్టుకొనవు. మానవజాతి యారోగ్యమున కపాయకరమైన పురుగులు మూగియున్న మలము, ఉమ్మి, కుళ్లిపోయిన పదార్థములున్ను వాని యాహారములో చేరును. తినునప్పుడు అది ఆహారముపై వాలును. అది తనకుతాను పలుమారు పరిశుభ్రము నొనరించుకొనుచున్నను, వెంట్రుకమయమైన దాని కాళ్లు పురుగులను వ్యాపింపజేయును. వాలిన చోటులలో నెల్ల అది యప్పుడప్పుడు మలమును నల్లని స్వల్పమరకలను వదలిపెట్టునట్టి పాడు అలవాటొకటి దానికి కలదు. ఇట్టి మరకలు గోడలమీదను, కిటికీలలోను, ఇండ్ల కప్పులందును, ముఖ్యముగా మనుష్యులు విశ్రాంతి తీసికొనుట కుత్సాహపడెడి ఉయ్యాలలమీదను, కానవగును. అది అన్నముతిను విధము అన్నము మీద దానియుమ్మిని అపరిమితముగా విడుచుచు తిరిగి పీల్చుకొనుచుండుటయే. అది అన్నముమీద విడిచిన రసములో తరచుగా సూక్ష్మజీవులు ఉండును. బజారులోను, అంగడిలోను, వంటయింటి యందును, ఇంటియీగలు తమకు అవకాశము దొరికినప్పుడెల్ల మన యాహారమును అపరిశుభ్ర మొనరించుచుండును. కనుక లక్షల కొలది జనులు ఈ యసహ్యజీవరాశియొక్క పీడకు గురియగుచున్నారు. పట్టణములలో ఈగలు ముసరకుండునట్లు తన యాహారమును కప్పియుంచడేని, అతడు తన భోజనముతో లోపలికిగొనని ముతికితేయుండదన్నమాట. హిందువులలో కొందఱు తక్కువకులమువారు ముట్టికొనిన యాహారమును యంటనేఅంటనివారున్నారు. అట్టి జనులు, ఇంటియీగలు వాలిన యాహారపక్షమున గూడ నవలంబించిన బాగుండును.

కలరా, జీర్ణజ్వరము, గ్రహణి, నీళ్ల విరేచనములు, మశూచికము, కుష్ఠు మొదలగు పెక్కుఅంటువ్యాధులకు మూలకారణమగు సూక్ష్మజీవులను ఒకచోటనుండి మఱియొకచోటికి ఒక జంతువునుండి మఱియొక జంతువునకును ఒకమనుష్యునినుండి మఱొక మనుష్యునకును తీసికొనిపోవునవి ఈగలే. ఒకయీగ ఒకమనుష్యుని జబ్బుకంటిమీదనుండి మఱొకని మంచి కంటిమీదికి యెగురవచ్చును. అసిరొక బిచ్చగాని పుండుపైనుండి యొక చంటిబిడ్డ యవయవములపై వ్రాలవచ్చును. అది కలరా తగిలిన యొకని యుమ్మి లేక మూత్రము పైన వ్రాలి యక్కడనుండి నేరుగా పొరుగువానియింటికిపోయి తరచుగా మూసియుంచని యతని యన్నముపై వ్రాలుట తటస్థింపవచ్చును.

ప్రకృతియందు ఈగలయొక్క యుపయోగము కొంతయైన లేదా? అని ఒక ప్రశ్నతఱచు అడుగబడుచున్నది. ఇతరజాతి యీగల గుంపులతోబాటు అవికూడ పాకీవాండ్ల పనులకు తోడ్పడుచున్న మాట నిజమే. కాని జబ్బులువచ్చుటకు తోడ్పడునట్టి వాటికీడు అవిచేయులాభమును మించిపోవుచున్నది. ప్రపంచమునకు ఈగలయొక్క యుపయోగము అతి స్వల్పము. ఒకవేళనున్నచో అవి కొన్ని పక్షులకును పురుగులకును ఆహారమగుటయే. ఇంటి యీగ కాన్పించుటయే అక్కడ ఎదో కొంతమురికియున్నదని తెలియజేయును. ఈగల బాహుళ్యము మురికియొక్క హెచ్చునుగాని మురికి సమీపములో నున్నదని గాని తెలుపును.

కావున, హిందూదేశమండలియందున్న యరణ్యమృగములయు, పాములయొక్క మెంత్తముకంటె ప్రబల విరోధులగు ఇట్టి శత్రువుల బారినుండి మనలను రక్షించుకొనుటకు మన మేమిచేయగలము? మనము వేధింపనిచోట, ఈగలను నాశనమొనర్చుటకు ఇంటిలో చేయదగిన సాధనముల నవలంబింతము. అట్టి సాధనములలో నొకటి మన యెంగిలియన్నము, కుళ్ళిపోవునట్టి చెత్త మొదలగు వాటిని తొట్లలోనుంచి వాటిమీదికి తల్లి యీగలను ముసరునట్లుచేయుట. వంటయింటి అన్నివిధములైన చెత్తచెదారము గోధుమవన్నె రంగు కాగితపు సంచులలో పడవేసి వాటిని కొన్ని రోజులపాటు ఇంటిచుట్టునున్న బయలున అక్కడక్కడ ఉంచి తల్లి యీగలు వాటిమీద ముసరునట్లుచేయవలెను. అటువంటి చెత్తచెదారము పెట్టిన మూడవరోజే పాతివేయవలెను. ఈగబోనులు, విషము, ఈగలనాశనమునకు ఉపయోగింపవచ్చును. ఒక పళ్లెముమీద యీగ కాగితముంచి దానిమీద నీరుపోసినచో ఆనీరు విషపూరితమగును. ఈగలు దానిమీద వాలి దానిని రుచిచూడగనే చచ్చిపడును. 'ఫార్మల్ డి హైడ్' అనుమందును ఒక గిన్నెడు పాలలో వేసినచో ఆపాలును అదేపనిని (నాశనము) చేయగలవు. ఒకగిన్నెడు తేనీటిలో ఒకడ్రాము బైక్రోమేట్ ఆఫ్‌పొటాషు వేసినచో నదియును అగుణముకలదగును. గ్లాసుతో చేయబడిన యీగబోనులు చౌకగదొరకును. వాటి సహాయమున ప్రతిదినము నూర్ల కొలది యీగలను చంపవచ్చును. మరి యొకమార్గము అంటుకొనునట్టి కాగితమును గోడకు కొట్టియుంచుట. కొండతీకి, బడితెలు, బల్లెములు మొదలగు ఆయుధములతో పాములను చంపుట కంత యభ్యంతరముండదుగాని, ఈగలను చంపుటకు ఆహారములోను, పానీయములోను విషముకలపుట యన్నమాటయే యెంతో అయిష్టముగ నుండును. ఇంటియీగయే ఆహారమును విషమయముగ జేయునట్టిది. కనుక పాముల మొదలగు భయంకరమృగములకంటె నదియె యెక్కువ ఘాతుకమృగమైయున్నది.

కావున మనము అన్నిటికంటె యెక్కువగా యింటి యీగలకే భయపడుచు ఈ క్రింది నియమములను పాటింతము.—

1. ఆహారమును, వస్తువులను మూతలువేసి యుంచని యంగడులనుండి యెవ్వరును కొనరాదు.
2. ఈగల నాకర్షించెడి చెత్తచెదారమును సాధ్యమైనంతవరకు యింటికి కొంతదూరములో నుంచుచు యీగలను యింటిలోనికి చేరనీయరాదు.
3. ఇంటిలోనున్న యీగలను విషముతోగాని బోనుల సహాయమునగాని చంపివేయవలెను.
4. ఆహారపదార్థముల నన్నిటిని మూసియుంచి యీగలు వానిపై వాలకుండునట్లు చేయవలెను.
5. నిద్రబోవు బిడ్డపైని సన్నని వలుదను కప్పవలెను.
6. ఈగగ్రుడ్లునాశనమగు లాగున వీలైనన్నిసారులు ఇంటికి సున్నము కొట్టుచుండవలెను.
7. గుఱ్ఱపుశాలలను, ఆవులకొట్టములను, పాకీదొడ్లను యెల్లప్పుడును పరిశుభ్రముగానుంచవలెను.

భారతరమణుల కొఱకు బహిరంగలేఖ.—

మే మాసపు "ప్రబుద్ధభారత" పత్రిక ఇట్లు ప్రచురించుచున్నది.—

రమణీమణులారా!

భారతదేశపు భవితవ్యము పురుషులపయికంటె వనితలపై హెచ్చుగా నాధారపడియున్నదని స్వర్గీయులగు వివేకానందుల వారి సునిశ్చితాభిప్రాయము. ప్రాణములను హరించినపతిని అనుగమింపనోరి సంతోషచిత్తముతో మండుచితిని దుమికిన సాహసికురాలు హైందవకాంత. హైందవస్త్రీల ఓరిమికి, అసూయారహిత పతిభక్తికి లోకమాతయగు సీత నిదర్శనము. సావిత్రి గూడ నట్టిది. ఈశ్వరారాధనకేళికౌతుకపరాయణయై మణిభూషణములు విసర్జించి తపస్సమాధి నొందిన ఉమాకన్య భారతసతీత్వమునకు ప్రబలనిదర్శనము. మఱేదేశ పురాణములందుగాని ఇట్టి స్త్రీరత్నములకు సములగు వారుండిరా?

నాగరికత—పవిత్రత—యివి నిలుపవలసిన వారు ఏదేశమునగాని స్త్రీలే. ఒకతీర్థరు పురుషులు మతప్రవర్తకులు గావచ్చును. కాని ప్రాయికముగా వారిలో పెక్కురు పొట్టకోసము తమ ముకొనుటలోనే మునిగి తేలుచుందురు. పురుషునకు జ్ఞానము తేజమునిచ్చునది గృహము. గృహముయొక్క గౌరవము స్త్రీలచేతులలో నున్నది. కర్మక్షితియందు బుట్టిన రమణీమణులగు మీకు రాముని, శ్రీకృష్ణుని, శంకరాచార్యుని ప్రతిభకు వారితల్లులు ఎంతవఱకు కారణభూతులో తెలియకపోదు. ఆడంబరరహితమైన జీవితము—శాంతియుతమైన చిత్తము—గలిగి తపస్వినులవలె గృహపరిపాలనము చేయుచు భారతస్త్రీ విలసిల్లినది. దేశము మతమునిని కొఱకు జరిగిన కత్తులయుద్ధములకంటె భారతస్త్రీల ఆత్మవిశ్వాసమే మనదేశమును మన మతమును కాపాడినది.

ఈనాడు భారతధర్మము అడుగంటు సూచనలు గాన్పించుచున్నవి. దానిని అడుగంటకుండ చేయవలసిన భారము స్త్రీలపై నిలచియున్నది. ఆ భారమును వారెట్లు నిర్వహింపగలరు? తమ పుత్రులయందు తిరిగి బ్రహ్మచర్యవ్రతావలంబనమును పురికొల్పుటవలన భారతయువకులు బ్రహ్మచర్యవ్రతావలంబులై కీర్తికెక్కుచో నేడు అధమస్థితియందున్న భారతమాత కొలది దినములలో మహాభారతమాతయై సరివారిలో తలవంపులు లేకుండ తిరుగగలదు. ఆపరిస్థితులు కల్గించు ప్రజ్ఞ భారత స్త్రీలయందే యున్నదని మనవిచేయుచున్నాను"— ఇట్లు, సోదరినివేదిత.

స్త్రీవిద్య—గ్రంథాలయములు.—

అను విషయమును గూర్చి అంగలూరునందలి శ్రీబాల సరస్వతీ పుస్తక భాండాగార ప్రారంభోత్సవమునకు అధ్యక్షత వహించిన శ్రీరాజాశివప్రసాద్ బహద్దరుగారు తమ ఉపన్యాసములో నిట్లు చెప్పియున్నారు.—

దేశౌన్నత్య మంతయు స్త్రీలమీదనే ఆధారపడియున్నది. వారు భావిసంతతి వారికి మాతలు గావున ప్రఖ్యాత చరిత్రుడగు నెపోలియను "శిశువు పుట్టుటకు పూర్వము యిరువది సంవత్సరములనాడే జ్ఞానోపార్జన చేసియుండవలెను. అనగా తల్లి సంపూర్ణవిద్యావతిగ నుండవలెను." అని చెప్పినాడు. హిందూ వనితలలో విద్యాగంధమే కలిగినవారు స్వల్ప సంఖ్యాకులు. అయినను ఆంధ్రవనితలు విజ్ఞానార్జనమునందు ఇతరదేశ

స్త్రీలవలె ముందంజవేయు సూచనలు కనుపట్టుట ప్రశంసనీయము. గ్రంథాలయములు పురుషులకన్న స్త్రీలకే ఎక్కుడు లాభకారిగ నుండవలెను. గ్రంథాలయ కార్యనిర్వాహక సంఘము వారు స్త్రీ విద్యాభివృద్ధికి పాటుపడనిచో గ్రంథనిలయ స్థాపనోద్దేశ మెప్పటికిని చేకూరదని హెచ్చరించు చున్నాను.”

వితంతూద్వాహములు.—

కదిరి తాలూకా కొండకొమర్ల గ్రామమున జరిగిన రెడ్డిమహాజనసభలో సభాధ్యక్షులగు శ్రీమాన్ చింతల రఘునాథరెడ్డిశర్మగారు నుడివిన క్రిందివాక్యములు స్త్రీజనోద్ధరణమునందు వారికిగల అభిరుచిని వెల్లడించుచున్నవి: —

“శతవర్షములు జీవితసుఖము ననుభవింపవలసిన స్త్రీలోకమున కొందరు యువతులు వితంతువులయినపుడు వారిని జన్మాంతరము వరకు నిర్బంధవైధవ్యమునకు గురిచేయుటయు నొకవిధమగుపాపమే. ఇందుచే వ్యభిచారదోషము హెచ్చును. భ్రూణహత్యలు పెరుగును. స్త్రీహింసలు సంఘటించును. కాన నిట్టి ఘోరకర్మలను తొలగించుటకై వితంతువులలో నిష్టమున్న వారికి పునర్వివాహము గావించుట యుచితము. ఈకారణములచే నేను రమారమి యేబదిమంది యనాథయువతులకు పెండ్లిండ్లు చేసినాడను. పురుషులకులేని యీ రెండవ వివాహ సంబంధమగు నాటంకము స్త్రీల కేలదాపురించెనో తెలియరాదు. మహమ్మదీయ క్రైస్తవ మతములలో నీ నిర్బంధము లేనేలేదుకదా?”

స్త్రీవిద్య—పల్లెటూరి పడుచులు.—

ఈశీర్షిక క్రింద శ్రీమతి ఈడుపుగంటి వేంకటరత్నమాంబగారు జూను 7 వ తేది నాటి ‘సత్యసాధని’ లో వ్రాసిన దిగువ వాక్యములు ఎంతయు సత్యములై తనరుచున్నవి.

“పట్టణవాసులలో పురుషులలోవలె స్త్రీలలోగూడ కొంతవఱకు విద్యావ్యాప్తియున్నది. పల్లెలలో నున్న స్త్రీజనము విద్యలో బొత్తుగా వెనుకబడియున్నది. విద్యాధికుడైన పురుషుడు విద్యావిహీనురాలైన యొక పల్లెటూరి పడుచును తన సతిగా గ్రహించినప్పుడు, వారిరువురకు అనేక విషయములలో పొసగక, ఏటికొక రీడ్చిన కోటికొక రీడ్చుట అనేకులకు అనుభవనీయమే. కనుక భర్త విద్యావంతుడైనప్పుడు, భార్యకూడ తదనుగుణ్యముగా విద్యావతియైననే దప్ప, ఆదాంపత్యము సుఖదాయకముగా నుండదు. లేనియెడల ఒకరికి అమృతతుల్యమైన విషయము రెండవవారికి కాలకూటముగా దోపవచ్చును. సతీపతులిద్దరు డొక్కశుద్ధి లేనివారైనచో దాంపత్యము అనుకూలముగానే యుండవచ్చును. గాని విద్యావిహీనతవల్ల గలిగెడి పైన పేర్కొనబడియున్న చెడుగులును, దేశారిష్టపు ఫలితములును బోవుటెట్లు? కనుక స్త్రీపురుషు లిరువురును సరిసమానముగా విద్య నేర్చుకొనుటయే యగత్యముగా సిద్ధాంతీకరింపబడుచున్నది. పట్టభద్రులగు వారు విద్య నభ్యసించినను, మనదేశపు యువకులు తాము పుస్తకములలో చదివినట్టియు, తమ యుపాధ్యాయుల వల్లబోధింపబడి తమచే నమ్మబడినట్టియు, సత్యములు, సూత్రములు ఏమాత్రమును కష్టసాధ్యములు గానప్పుడు కూడ వారు ఆచరణలో పెట్టుటకు వెనుకంజవేయుట సర్వసాధారణముగా మనమందరము చూచుచునే

చుచున్నాము. వీనికి కారణమేమిటి? కాటికి కాళ్లు చాచుకొని జీవితకాలపరిమాణమును గుర్తింపజాలని ఏమూలలోనున్న ముసలమ్మలరో, లేక మేడిపండువలె పైకిమాత్రము ముస్తాబైయుండి, నిరక్షరకుక్షులైయున్న తన ప్రియపత్నియో సదా తన కడ్డుదగులుచునే యుండును. వారిని ధిక్కరించి, లేక వారికి నచ్చజెప్పి, మంచివని తాను తెలిసికొని, నమ్మిన విషయములను ఆచరణలో బెట్టుట కాయువకునకు ధైర్యస్థైర్యములుగలవా? వారికి తానెన్నటికిని మంచిమాటలతో నచ్చజెప్పలేడు. తానుజెప్పెడి దర్థముచేసుకొనెడి మనశ్శక్తిఏది వారికెక్కడిది? తాను వారిని ధిక్కరించి, బెదరించి యేకార్యమునైన జేయ సాహసించినచో, ఏమూతికో, ఏగోతికో వారు తమ ప్రోవచూచుకొందురు. ఈ విషయములన్నియు సదా మనము పల్లెలలో చూచుచునేయున్నాము. తత్ఫలితముగ స్త్రీజనము మాట యటుంచగా ఈకాలపు యువకులనేకులు తమ విద్యవలన పొందవలసిన లాభమేమియు తమకు వ్యక్తిపరముగా గాని, తమ దేశమునకు గాని గడించలేకుండా యున్నారు. విద్యాధికుడైన యువకుడు విద్యావిహీనురాలైన తన స్త్రీవల్లసదా క్రుంగుచున్నాడు. రాజకీయములలోగాని సాంఘిక మత సమస్యలలోగాని తాను భావోద్రేకముగలవాడై ఉన్నతాశయములలో నోలలాడ దలచుకొన్నప్పుడెల్లను, అక్షరజ్ఞానము లేని యవివేకిరాలైన తన భార్య మాట మనసునకు గోచరించి నిలువున నీరై పోవును.”

అల్యూమినము గిన్నెలు హానికరములు—

శ్రీయుత సి. టి. బీట్సుగారు ‘హెల్తు మెసంజరు’ అను పత్రికలో నిట్లు వ్రాయుచున్నారు:—

“ఒకరోజున నేను సోడానీళ్లను అల్యూమినము గిన్నెలో పోసితిని. అప్పుడవి బుస్సుమని పొంగినవి. వానినే మఱియొక గాజుగ్లాసులో పోయగా ఏమియు పొంగలేదు. అల్యూమినము పాత్రలలో పదార్థముల నుడికించినచో అల్యూమినము ఆ పదార్థములలో మిళితమగుననియు, నందువలన నారోగ్యము చెడిపోవుననియు అప్పుడు నాకు తోచినది. ఇంతకు కొంతకాలమునకు ముందు నాకుచేసిన జబ్బునకు కారణము మాయింట అల్యూమినము పాత్రలలో వంటచేయుటయే అయియుండునని నేను నిజమూరసితిని. ఈ విషయము సత్యమో కాదో సమాలోచించుటకు విశ్వప్రయత్నము చేసితిని. మామూలు నీటిని అరగంటసేపు అల్యూమినము గిన్నెలో పోసి మరగించి దానిని పిమ్మట నొక స్వచ్ఛమైన గాజుగ్లాసులో పోయగా నాసంశయము తొలగిపోయెను. అల్యూమినం ఆనీళ్లలో కలిసి అల్యూమినం హైడ్రాక్సైడు అను విషమును నీళ్లలో కలుగచేసినదని స్పష్టముగ తెలిసినది. ఇతర పదార్థములను అల్యూమినం గిన్నెలలో నుడికించినచో వానిలోగూడ నిటులే జరుగుననిగూడ తరువాత పరీక్షించి నేను కనుగొంటిని. అల్యూమినం కడుపులో వాయువును కలిగించునను విషయమును వైద్యులుకూడ పెక్కు రంగీకరించియున్నారు.”

తక్కువధరకుదొరకుచున్నవి కావున మనవారు అల్యూమినము పాత్రములను విశేషముగ వాడుచున్నారు. కాని అవి అనారోగ్యకరములను విషయము వెల్లడియైనది. అగుట నీ పాత్రల వాడుక త్వరలో తగ్గించి జాతీయారోగ్యమును పెంపొందించవలసిన భారము స్త్రీలపై నిలిచియున్నది.

వనితాలోకము

శ్రీమతి భక్తి అధికారి:—

ఈమె బెనారసు హిందూ విశ్వవిద్యాలయమున వేదాంత శాస్త్రోపన్యాసకులగు ఫణిభూషణ అధికారిగారి కడగొట్టు తనయ. ఈ సంవత్సరము ఆవిశ్వవిద్యాలయము వారి పట్టపరీక్షలో ఈమె ప్రథమురాలుగా నెగ్గినది. ఫణిభూషణుగారి పుత్రికలు నలుగురును ఉన్నత విద్యాధురీణలే. అందు జ్యేష్ఠురాలు పాఠశాలలోను కళాశాలలోను ఒజ్జల మెప్పునందుచు విద్యగఱచి ఎం. ఏ. పరీక్ష ప్యాసుచేసి ఉపాధ్యాయినీవృత్తి నవలంబించి యున్నది.

డాక్టరు మూర్తా శేషమ్మగారు:—

డా. మూర్తా శేషమ్మగారు రెడ్డిజన సంఘము వారి ఉపకార వేతనము బడసి మదరాసులోని వితంతుశరణాలయమునందుండి యల్. ఎం. పి. వైద్యపరీక్షయందుత్తీర్ణురాలై నెల్లూరు జిల్లాబోర్డు ఆసుపత్రిలో కొంతకాలము పనిచేసినది. ఇపుడు రాయపురం ప్రభుత్వ వైద్యశాలయందు సబుఅసిస్టాంటు సర్జనుగ నియమింపబడెను. ఈమె బాలవితంతువు. నెల్లూరుజిల్లా వాస్తవ్యురాలు. రెడ్డికులమునకు జెందినది.

బాలసుబ్రహ్మణ్య చెట్టిగారి సతి.—

దేవాంగస్త్రీల మహాసభా ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షురాలు కోయంబత్తూరుజిల్లా విద్యాసంఘసభ్యురాలు, ఆనరరీ మేజస్ట్రేటు.

శ్రీమతి రాధాకృష్ణమ్మగారు.—

నెల్లూరుజిల్లాబోర్డు విద్యాసంఘసభ్యురాలుగా నియమింపబడెను.

ఇ. పెరైరాసతి, ఎం. ఏ.—

చిత్తూరుజిల్లా విద్యాసంఘ సభ్యురాలుగ నియమింపబడెను.

శ్రీమతి రాధాకృష్ణమ్మగారు

తంబుచెట్టిగారి కుమార్తె.—

ఫిడేలు వాద్యమునందు ఎక్కువ కృషి జేయుటకుపారిసు నగరమునకు బోయెను. లండనులోని గానకళ నేర్పు ట్రినిటీకాలేజియందు ఫెలోషిపుబడసెను. మైసూరుమహారాజాగారి హుజూరు కార్యదర్శి తంబుచెట్టిగారి కుమార్తె.

టి. వి. మాధవకాంతిగారు:—

ట్రివేంద్రము అక్కౌంట్సు ఆఫీసులో ఉద్యోగము చేయుచున్నది. తిరువాన్కూరు ప్రభుత్వపు సెక్రటరీయెట్ కార్యాలయములో నియమింపబడిన ప్రథమ స్త్రీ.

అన్నా చాండీసతిగారు, ఎం. ఏ. బి.ఎల్.,

అన్నా చాండీసతిగారు, ఎం. ఏ. బి. ఎల్.,

ఈమె కేరళవనిత. ఈ సంవత్సరమున జరిగిన న్యాయశాస్త్రపరీక్షలో విజయమునొందినది. బి.యల్. పరీక్షనిచ్చిన కేరళకాంతలలో నీమె ప్రథమురాలు. యఫ్.యల్. పరీక్షలో నీమె రెండవతరగతిలో అతిగౌరవముగ జయమునందినది. స్త్రీల సాంఘిక రాజకీయనైతిక పురోభివృద్ధి కాంక్షించి ఈ విద్యావతి తన మాతృభాష యగు కేరళమున 'శ్రీమతి' అను నొక వారపత్రికను ప్రశంసనీయముగ నిర్వహించుచున్నది. ప్రత్యేకము స్త్రీల కొఱకు స్త్రీచేత నడుపబడుచున్న హిందూదేశ దేశభాషలలోని వారపత్రికలలో 'శ్రీమతి' తొలుత పేర్కొన దగినది.

వి. కమలాదేవిగారు :—

తూర్పు గోదావరి మండల ముఖ్యస్థానమగు కాకినాడ ఈమె నివాసస్థానము. ఆంధ్ర కాంగ్రెసు సంఘమునకు ఉపాధ్యక్షురాలుగా నెన్నుకొనబడినది. కాకినాడయందు జరిగిన ముప్పది తొమ్మిదవ హైందవజాతీయమహాసభయొక్క స్వచ్ఛందసేవకురాండ్ర దళనాయకురాలుగా పనిచేసిన దేశహితైకతత్పరురాలు.

విద్యాగౌరీరామణభాయి నీలకంఠ:—

ఈమె గుజరాతు దేశములో నొక విఖ్యాతజాతీయనాయకుఁడు కీర్తిశేషుఁడును నైన సర్ రామణభాయి మహీపత్రం నీలకంఠగారి సతి. గుజరాతు దేశములో పట్టభద్రు లైన స్త్రీలలో ప్రథమురాలు. విద్య, సాంఘిక విషయములయందు ఈమెకు అభిరుచి మెండు. సాంఘికౌన్నత్యమును గురించి తన శక్తిని వినియోగించుచున్నది. తన దేశములోని విద్య, సాంఘిక సంస్థలలో దాదాపు ప్రతిసంస్థతోడను ఈమెకు సంబంధముకలదు. వానిలో నీక్రింద చేర్కొనబడినవి ముఖ్యములు. గుజరాతు యువతీమండలి సాహిత్య సభ (స్త్రీభాగము), శారదామందిరము (మాంటిసోరిపాఠశాల)—ఈ సంస్థలకు అధ్యక్షు రాలు. అహమదాబాదు ప్రార్థనసమాజము, గుజరాతు కాలేజీ, గాన నాటకసంఘము, వీనికిఉపాధ్యక్షురాలు. దివాలిబాయి బాలికాపాఠశాల, బొంబాయి రాజధాని యువతీసభ (అహమ్మదాబాదుబ్రాంచి), గుజరాతు లేడీస్ క్లబ్, నేషనల్ ఇండియన్ అసోసి యేషన్ (అహమ్మదాబాదుబ్రాంచి), విక్టోరియా జూబిలీ ఆస్పత్రి (స్త్రీలకు), గుజరాతు దేశభాషాసమితి, వీనికి కార్యదర్శిని. ఈమె పాల్గొనుచున్న ప్రతియుద్యమమునందును, తనకార్య శ్రద్ధ, సౌజన్యము, ఉదారభావములను నుపయోగించి కార్యఫలమునందుచున్నది. విద్యాసంపన్నురాలైన హిందూయువతి కుండవలసిన సుగుణములన్నియును నీమెయందు మూర్తీభవించియున్నవి.

శ్రీమతి నల్లముత్తు అమ్మాళ్లు కన్య.—

ఈమెగొప్పవిదుషి. ఎం. ఎ. (ఆనర్సు), ఎల్. టి., బి. ఎస్‌సి. (లండను), టి. డి. (లండను) అని ఈమెకుగల బిరుదము లీమె వైదుష్యమునకు తార్కాణములు. ఈమె రాజమహేంద్రవరములోని గవర్నమెంటు వారి స్త్రీల బోధనాభ్యసన పాఠశాలా ప్రధానో పాధ్యాయిని. ఈమె తన అక్కగారును, మదరాసు శాసనసభోపాధ్యక్షురాలునునగు శ్రీమతి డాక్టరు ముత్తులక్ష్మిరెడ్డిగారివలెనే స్త్రీజనాభ్యుదయమునకును, సంఘ సంస్కరణ మునకును నిరంతరము ప్రబలప్రయాసకోర్చి పాటుపడుచుండును. ఈమె రాజమహేంద్ర వరమున కరుదెంచినది మొదలు ప్రతిసాంఘిక, సారస్వత, మహిళోద్యమ విషయము లందును పాల్గొనుచు ఆ నగరజీవనమున నూతనచైతన్యమును గల్గించినది. ఆ నగర మండలి యువజనసమితికి అధ్యక్షురాలుగా నీమె అచ్చటి సాంఘిక సేవావిధానమున కనేక విధముల వన్నెయు వాసియు గూర్చుచున్నది. ప్రభుత్వమువారు ఈమె నిప్పుడు రాజ మహేంద్రవరపురపాలకసంఘమున సభ్యురాలుగా నియమించియున్నారు. ఇట్టి విదుషీమణి కార్యచోదనమున నియమితమైయుండ రాజమహేంద్రవరపురపాలకసంఘము సత్వ రాభివృద్ధియు, నూతనోత్తేజమును పొందుననుటలో సందియములేదు.

ఒక స్త్రీ కడుపులో మూడువీశల మత్స్యములు.—

కలంబూరుకు చేరువనున్న అయ్యంపేట గ్రామములో నొక స్త్రీ గర్భవతియయ్యెను. ఆమెను ప్రసవము నిమిత్తము వేలూరు వైద్యశాలకు తీసుకొనివెళ్లిరి. అచట డాక్టరుపరీక్షించి శస్త్రచికిత్స అవసరమని నిర్ణయించి ఆమెకడుపు కోసి చూడగా కడుపులో బిడ్డకనబడలేదు గాని మూడువీశల (పడులు) మత్స్యములు కనబడినవి. వానిని చూచి డాక్టరు చాల విస్మయమునుజెంది పరీక్ష నిమిత్తము ఆ మత్స్యములను అధికారులకు పంపించెను.

తాటిచెట్టున అరటిపండ్లు.—

తూత్తుకుడి పరిసరములందలి కొట్టారం గ్రామమునకు దగ్గరగ కిజవాథం అనుగ్రామము గలదు. ఆ గ్రామము నందలి విష్ణ్వాలయము వెనుక తాటివనముకలదు. ఆ తాటితోపులో నొకదానిపయి అరటిపండ్ల గెలలు కొన్ని దినములుగ కాచియున్నవట. ఎవరైన చెట్టెక్క ప్రయత్నించినచో సగమెక్కునప్పటికి యెక్కిన వానికి తలతిరిగి మైకము క్రమ్ముచున్నదట. ఎవరో "చెట్టెక్కవద్దు" అనిచెప్పినట్లు వినబడునట. ఈవిచిత్రము చూచుటకై జనులు చుట్టుపల్లెలనుండి గుంపులు గుంపులుగ పోవుచున్నారు. వృక్షమునకు ధూపదీపనైవేద్యము లర్పించుచున్నారు.

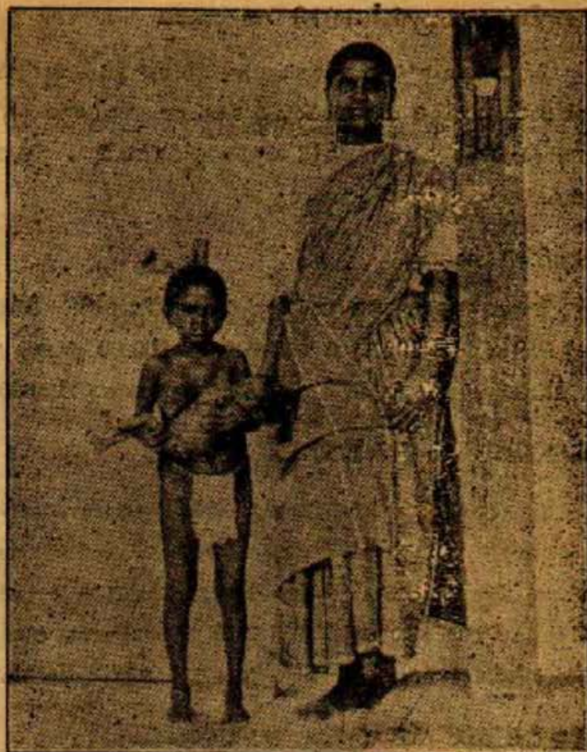
అగ్నిపర్వతములు.—

ఇటలీలోని విసువియసు అగ్నిపర్వతము కదలిక జూపుచున్నది. నిప్పుపొగ లెగసి గ్రామములను ధ్వంసము చేయుచున్నవి. గంధకపుకాలువలు పారుచు, పరిసరములను పొగచే నింపుచున్నవి. బ్రహ్మాండధ్వని బయలుదేరి భూమినంతను కదలించుచు, ఇండ్లను, వాకిళ్లను కూల్చుచున్నది. గ్రామస్థులు దిక్కుగానక పారిపోవుచున్నారు. మూడుమైళ్ల ఎత్తున పొగలుగ్రమ్మి అగ్నిజ్వాలచే ప్రకాశించుచున్నది. పదునైదువేల అడుగులయెత్తున నిప్పురవ్వలెగయుచున్నటుల వార్తలు దెలుపుచున్నవి. దక్షిణ అమెరికాలో గూడ నొక అగ్నిపర్వతము బ్రద్దలై భూకంపములకు కారణమై అనేకులమరణములకు హేతుభూత మగుచున్నదట. ఇంతటితో నీ పర్వతముల ధాటి ఆగనిచో, జనక్షయమును గ్రామనాశమును ఎంతయధికముగ గలుగునో యూహింపవచ్చును.

ప్రసవించిన కుబ్జ.—

ప్రసవించిన ఒక పొట్టిస్త్రీయొక్క విచిత్రవృత్తాంతము మార్చి మాసపు "మెడికలు కాలేజి మేగజీను"లో తెలుపబడినది. ఆవృత్తాంతము నిచట వివరించుచున్నాము:—

"చిట్టుపిళ్లే అనబడు నొక పొట్టి హిందూస్త్రీ సులభప్రసవము కొఱకు మధురలోని గవర్నమెంటు వారి హెడ్డు క్వార్టర్సు ఆసుపత్రికిగొని రాబడెను. ఆమె మిక్కిలి పొట్టిగానుండెను. మూడు అడుగుల నాలుగు అంగుళములకంటె ఎక్కువ పొడుగులేదు. తూకము ముప్పదిఆరుపౌనులు, చూచువారికి నాలుగు సంవత్సరముల బిడ్డకంటె పెద్దగా ఆమె కాన్పింపదు. కాని ఆమెకు ఇరువది యొక్కటవ సంవత్సరమట. ఆసుపత్రిలోని సేవకురాండ్రు ఆమెను పొత్తిళ్లలో పట్టుకొని ప్రసూతి వేదికపై పండుకొన పెట్టుటకు ఏమాత్రమును భారము నొందలేదు. ఆకుబ్జ స్త్రీకి తలపై వెంట్రుకలు బొద్దుగానుండెను. జ్ఞానదంతము లింకను పొడసూపలేదు.

ప్రసవించిన కుబ్జ బిడ్డను యెత్తుకొని నిలచియున్నది. ప్రక్కను నిలచిన స్త్రీపటము సాధారణస్త్రీకిని ఈ కుబ్జకునుగల భేదము చూపుటకు ఉంచబడినది.

ఆమె తన తల్లి తండ్రులకు నాల్గవ బిడ్డ. పెద్దవారు ముగ్గురును మగవారు. వారికి వరుసగా 29,27,23 సంవత్సరముల వయస్సు. వారు ఒడ్డు, పొడుగు మొదలగు విషయములలో మామూలుగానే యుందురు. కాని ఆమెవలె పొట్టివారు కారు. ఈమెకు 18 సంవత్సరముల చెల్లెలుకలదు. ఆమెకూడ పొట్టిదిగాదు.

ఈకుబ్జ తన 15 వ యేట ప్రథమ రజస్వల యయ్యెను. అప్పటినుంచియు ఋతుక్రమము సరిగానే యుండెను. పది మాసములకు పూర్వము ఆమెగర్భమును దాల్చెను. నీళ్లాడ ప్రొద్దులు వచ్చెను. ప్రసూతివేదన దుర్భరమయ్యెను. పండ్రెండుగంటలకాలము నొప్పులుపడెను. అప్పుడు మధ్యాహ్నము రెండు గంటలవేళ మధురఆసుపత్రికి గొనివచ్చిరి. అచ్చటి డాక్టరు ఆమెకు ఆపరేషనుచేసెను. 18 అంగుళముల పొడవు, 47 పౌనుల బరువుగల ఆడపిల్లను బయటికి తీసెను. క్రమముగా మందిచ్చి డాక్టరు ఆపొట్టిస్త్రీకి పూర్తి ఆరోగ్యమును కలిగించెను. ఆసుపత్రినుంచి వెళ్లిపోవునప్పటికి ఆమె తన పిల్లకు సరిపోవునన్ని పాలియ్య గలుగునంతటి ఆరోగ్యవతియైయుండెను. చంటిపిల్ల మరియొక ఆరపౌను బరువు పెంచెను,

టైపుచేయుటలో అగ్రేసరురాలు.—

ప్యారిసులో హీరోక్రీను అనువామె నిమిషమునకు 96 మాటలను టైపు చేయుచున్నదట. ఇంతకు మించినవేగములో ఎవరును టైపుచేయలేదు.

ఒకే కాన్పున ముగ్గురు బిడ్డలు.—

బాగ్దాదు నగరమునందు ఫారిసీ యువతి కొకమారు ముగ్గురు బిడ్డలు పుట్టిరి. అందు ఇరువురు తెల్లగాను మూడవశిశువు కారునలుపుగా నున్నదట.

ఒకబాలిక కడుపులో 1813 రాళ్లు.—

సింహళములోని మగలకంద గ్రామములో 12 ఏండ్లవయసుగల నొకబాలిక కొంకిపురుగు వ్యాధిచే బాధపడుచు నీరసస్థితి యందుండుటచే కలుబురా వైద్యశాలకు గొనిరాబడెను. అవైద్యశాలలో శస్త్రచికిత్స చేయగా ఆబాలిక కడులో 1813 గులకరాళ్లు కనబడెను. ఆబాలిక ఆరాళ్లను అప్పుడప్పుడు మ్రింగియుండునని అచటి వైద్యు లూహించుచున్నారు.

క్షయరోగము.—

హిందూదేశము మొత్తముమీద క్షయరోగముతో తీసికొనువారు 1,000,000 మందికలరు. ఒక్క వంగరాష్ట్రమునందే 1927- వ సంవత్సరమున 800,00 మంది క్షయరోగపీడితులు కలరు. ఆసంవత్సరము వంగదేశమున క్షయరోగముచే చనిపోయినవారి సంఖ్య 100,00 మంది జనులు.

తిమింగలములను తినుఓడ.—

పూర్వము మహాసముద్రములలో తిమింగిలములు ఓడలను మ్రింగుచుండెడివని చెప్పెడివారు. ఇపుడు తిమింగిలములను మ్రింగే ఓడలే బయలుదేరినవి. వైను నదీతీరమునగల వాల్సుఎండు పట్టణములో నట్టి తిమింగిలములను పట్టే ఓడయొకటి తయారుచేయబడినది. దీనికి వెనుకతట్టు అడుగుభాగమున 18 అడుగుల వెడల్పున తిమింగిలముల నందుకొని లోపలికి గైకొనే బోరియకలదు. అట్లు పైఅంతస్తునకు గైకొని పోబడిన తిమింగిలములట కోయబడును. ఈఓడయే యొకపెద్ద తిమింగలముయొక్క ఆకారమున నుండును

మణిఖచితమైన మూపుగల తాబేలు.—

లండనులో ఇంపీరియల్ వాయువిమాన సర్వీసు అధికారులకు విదేశములనుండి యరుదెంచిన ఒక విమానమందే ప్రయాణీకుని వలననో విడిచిపెట్టబడిన యొకచిన్న పెట్టె దొరికినది. దానిని తెరచిచూడగా నందు పూలతో చుట్టబడిన ప్రాణముగల తాబేలున్నదట. ఈతాబేలుయొక్క మూపు పెంకంతయు వజ్ర వైఢూర్యము లాదిగాగల ప్రశస్తమణులచే పొదగబడి యున్నదట.

మూగవారి వివాహము.—

పోర్టులాండులో నొకమూగ వివాహము జరిగినది. వధూవరు లిరువురుగూడ మూగవారే. మొదట ఉత్తరములద్వారాను, తరువాత పెదవులుకదల్చు భాషతోను మాట్లాడుకొనుచు ప్రేమించుకొనిరి,

వీరాంగన:—

నైజాము రాజ్యమున కామారెడ్డి తాలూకాలో కూడలియను నొక గొప్ప క్షేత్రము కలదు. కొన్ని రోజుల క్రితము నవయౌవనుడగు నొక రైతును అతని భార్యయును స్వగృహము నుండి బయలుదేరి అత్తవారింటికి వెళ్లుచు నీకూడలికి వచ్చిరి. అప్పటికి కాలాతీతమయినందున అచట చలిది నారగించి వెళ్లుటకు వారు నిశ్చయించిరి. అచటి నది బాగుగా ప్రవహించుచుండెను. ఆయువతి గట్టున నొక చింతచెట్టు క్రింద కూర్చుండెను. ఆయువకుడు యేటిలోదిగి ముఖప్రక్షాళనము చేసికొనుచుండెను. అచట అపుడు నరసంచార మేమియు లేకుండెను. అంతలో అతిక్రూరుడగు నొక ముసల్మానుడు చుక్కలెగపడ్డ వడువున నెక్కడినుండియోవచ్చి చేత ఖడ్గముధరించి రెప్పపాటులో ఆయువకుని శిరమును ఖండించి ఆస్త్రీని బలాత్కరింపసాగెను. ఆమె ధైర్యమును చిక్కబట్టి తాను వానికోరికను తీర్చుదననియు, ముందట నామృతకళేబరమును ఖననము చేసిన గాని మనశ్శాంతి కలుగదనియు వానితో చెప్పెను. వాడామాటలునమ్మి కత్తిని క్రిందపెట్టి గుంటను త్రవ్వసాగెను. తానుగూడ కొంతసేపటులే నటించి సమయము కనిపెట్టి ఆపతివ్రత అచ్చటి కత్తిని తీసుకొని ఒక్కవ్రేటున భర్తృహంతకుని శిరమును ఖండించెను. ఈసంగతి తెలిసినవెంటనే ప్రభుత్వోద్యోగులువచ్చి ఆమె ధైర్యసాహసములను కొనియాడి పారితోషికమును స్వీకరించుట కామెను భాగ్యనగరము (హైదరాబాదు) నకు పంపిరి.

సుగని క్రౌర్యము మరణమునకు కారణము.—

షోలాపూరునందు జనాబాయి అను నొక యువతి క్రూరుడగు తనభర్తతో కాపురము చేయలేక పుట్టినింటికివచ్చెను. తనభర్తమరల తన్ను గొనిపోవుటకు రాగా ఈయువతి యొక పెట్టెలో దాగి మూతవైచుకొనెను. జనాబాయి యింట లేదనుకొని ఆమెభర్త వెడలిపోయెను. కొంతసేపటికి మిత్రురాలా పెట్టెను తెరచి చూడగా జనాబాయి యూపిరాడక మృతినొంది యుండెను.

కన్యభార్యతో సంభోగము—

కొన్నిదినములక్రిందట నెల్లూరు డిస్ట్రిక్టుమ్యాజిస్ట్రేటువారు కొప్పోలు వెంకట్రావు అను నొక బ్రాహ్మణ యువకునికి ఒక సంవత్సరము కఠిన శిక్షను విధించిరి. ఆ యువకుని యత్తమామలు అతనిపై ఇండియన్ పీనల్ కోడ్ సె 375 క్రింద ఒక అభియోగమును తెచ్చిరి. శ్రీయుత చివుకుల కృష్ణస్వామి, బి, ఏ. బి. యల్. గారు ప్రాసిక్యూషన్ జరిపిరి. కేసుపూర్తిగా విచారణ జరుగగా పన్నెండు సంవత్సరముల వయస్సునకు లోనయి

అవయవవృద్ధిలేని బాలికయైన తనభార్యతో పై వెంకట్రావు బలాత్కారసంభోగము గావించినందున ఆబాలిక అంగములు క్షతములైపోయినవి. డాక్టర్లు సాక్ష్యము చెప్పిరి. అందువలన బాలిక ఆజన్మాంతము భర్తృసాంగత్యమున కనర్హ యయ్యెనని ఋజువు అగుటచే సదరు వెంకట్రావుగారు రేప్ అను నేరమును చేసెననియు దోషియనియును తలంచి జిల్లామేజస్ట్రేటు వారు ఒక సంవత్సరము కఠినశిక్షను వానికి విధించిరని తెలియుచున్నది.:—

సాహసిక:—

తెలిసియే నిర్ణయించెనో తెలియకయే నిర్ణయించెనో తండ్రి కుదుర్చుకొని వచ్చిన వరునకు కుష్ఠురోగము కలదు. తాళిగట్ట బోవుచున్న వరుని పరిశీలించిచూచి నిజము తెలిసికొని కన్య చటాలున వివాహవేదిక వదలి పారిపోయెను. వివాహము నిలిచిపోయినది. తమ గ్రామమున జరిగిన ఈ కన్యాసాహసమును కుంభకోణవాసులు తఱచు స్మరించుచున్నారు. ఈవధువుచేసిన సాహసము శ్లాఘనీయమైనది గదా!

మానప్రియ.—

గుంటూరు తాలూకాలో నొక ప్రదేశము. సక్కని రోడ్డు గలదుగాని ఆప్రదేశమున జనుల రాకపోక ప్రచారము మాత్రము లేదు. అక్కడ ఒకసత్రముకలదు. చెదరుగా మోటారులు ఆదారిని వచ్చుచు బోవుచుండును. కొన్ని దినములక్రిందట ఒకనాటిసందె చీకటివేళ ఒకస్త్రీ కొంచమను ఆభరణములుకలది, తన ఇద్దఱు బిడ్డలతోడను ఆమార్గమున బోవుచుండెను. పరుగులమీదవచ్చి పడుచున్న చీకటిని తలచి ఆరాత్రి కామె తన ఇద్దఱు బిడ్డలతోడను ఆసత్రమున విడియనెంచెను. ఆసత్రమున మఱియెవ్వరును లేరు. బాగుగా చీకటిపడెను. చీమరాళ్ల ధ్వనియే కాని మఱియెట్టి సవ్వడియును లేదు. భూలోకభూతమన దగిన ఒకపురుష విగ్రహము పెద్దకత్తి పట్టుకొని ఆస్త్రీయున్నగదిలో ప్రవేశించెను. మగవారి కృత్యములు సందునడిమాయలని కవి నిర్వచించి యున్నాడుగదా! కొంచమగు నామె యాభరణములు లాగికొన్నాడు. అతని దౌష్ట్యమంతతో కుదమట్టలేదు. అలనాటి కౌరవ సభలో దుశ్శాసనుడు ద్రౌపది వలువలు ఒలువ ప్రయత్నించినట్లు ఇప్పుడీ దుష్టుడు ఈ అసహాయ కట్టువస్త్రమును ఒలువ ప్రయత్నించినాడు. అది శ్రీకృష్ణమూర్తిగల ద్వాపరయుగము గావున దుశ్శాసనుడు తన ప్రయత్నమున కృతార్థుడు కాలేకపోయెను. ఇది కలికాలము. కృష్ణుడు లేడు. అగుటచే ఈదుర్మార్గుని పాపచింతపండినది. నగ్నయై ఆస్త్రీ కూలబడినది. మానభంగము చేయ ఆరాక్షసుడు ప్రయత్నపడినాడు. అప్పటి ఆ అనాథ స్త్రీయాలాపములు అరణ్యరోదనములైనవి. తోడనే ఆమె మంచి మాటలతో వానిని పందిరిపెట్టి అవశిష్టము తీర్చికొని వత్తునని గదినుండి బయటికివచ్చి చటాలున గదితలుపు ఇవతల గొళ్లెమిడెను. తనబిడ్డ లిద్దఱును, యములాడును లోననుండిరి. కిటికీచెంత నిలచి ఆమె వానిని చూచెను. 'తలుపుతీయకేని నీబిడ్డలను తుండ తుండములు చేతు'నని వాడనెను. 'నామానముకంటె నాఅంశములగు నా బిడ్డలు నాకు ఎక్కువకాదు' అని ఆమె అనెను. ఆకటికిగుండెలకామన్న అంతట అబిడ్డల నిద్దఱిని తన కత్తితో ముక్కలు ముక్కలు చేసెను. ఆమానప్రియ యది అంతయును చూచుచునే యుండెను. ప్రాణములో ప్రాణములు పిల్లలు తుండ తుండములైనను ఆమె విచారింపలేదు మానమునిల్పుకొన గల్గితినిగదా యను సంబరమున. ఇంతలో నచ్చటికి ఒక మోటారువచ్చెను. అందలి ప్రయాణికులు ఆమెకు కట్టువస్త్రములిచ్చి గదిలోనికంసుని తీసికొనిపోయి పోలీసు వారికి అప్పగించిరి. ఆ కేసు ఇప్పుడు గుంటూరులో విచారణ జరుగుచున్నది. అదిఎట్లు పర్యవసితమగునో మనకక్కర లేదు. ఆస్త్రీ మానప్రియత్వము మాత్రమే మనకు గావలసినది. అతిలోకమైన ఆమెమానసంరక్షణాభిమానమును ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పుటకైనను వాఙ్మయమునకుశక్తిలేదు.

కీ. శే. వేదము. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు:—

చ. “కలుషమునుబట్టియేమి కలకాలము నిట్టుల దుఃఖవార్తలే
తెలుపుటలయ్యెనే హతవిధీ !”

ఆంధ్రకవికుమారుడు మద్దిపట్ల. వేంకటరమణయ్యగారి మరణవార్తకు విచారించుచున్న ఆంధ్రులకు పుంస్త్వము దాల్చిన శారదావతారము అవతారము చాలించిన విషాదవృత్తాంతము, జంగమమైన సారస్వత విజ్ఞానసర్వస్వము తన సంచారముడిపి కొన్న దుఃఖవార్త ఈ మాసమున నివేదింపవలసి వచ్చినందులకు మిక్కిలి విచారముగా నున్నది. జూను నెల 18-వ తేది ఉదయము 6 గంటలకు చెన్నపురి మల్లికేశ్వర దేవాలయ వీధి 4-వ నెంబరు స్వగృహమందు వేదము. వేంకటరాయ శాస్త్రులవారు తమ భౌతికశరీరమును వదలి దివంగతులైరి. ఈ బహుళాంధ్రోక్తిమయప్రపంచమునకు వీరి మరణము వలన గలిగిన లోటు నిజముగా తీరరానిది. ఈ అభినవమల్లినాథులవారు శృంగారనైషధము, ఆముక్తమాల్యదలకు వ్రాసిన వ్యాఖ్యానములు వీరి అసాధారణసార్వజ్ఞతకు మానదండములై యున్నవి. ఆంధ్రభూమియందు విశ్వవ్యాపనమందిన ప్రతాపరుద్రీయనాటకము ఈ కళాప్రపూర్ణునకు అజరామరమైన కీర్తినిగొనివచ్చినది. కుమారసంభవము, మేఘసందేశము మొదలగు సంస్కృతగ్రంథములకు శ్రీవారు వ్రాసిన టీకలు ఆంధ్రవిద్యార్థులకు పూజ్యలింగములై యున్నవి. ఈ వశ్యవాక్కుని వచనరచనాచాకచక్యమునకు 'కథాసరిత్సాగరము' నిక్షేపముద్రయైయున్నది. వైక్లబ్యముననున్న మేము వీరిపవిత్రాత్మకు పరమశాంతిని గోరుటతప్ప ఈ సాహిత్యసముద్రుని, ఈ వ్యాఖ్యాతృశిరోమణిని, ఈ విమర్శకశిఖామణిని, ఈ నాటక కళాప్రపూర్ణుని గూర్చి విశేషముగ వివరింపలేము. వివరించియు ప్రయోజనములేదు. ఏమందురా?

చ॥ “కవివచనంబు లీతని యగాధయశఃకలశాంబురాశిలో
లవములు వోలెడిందు”

పాటునొందును గావున.

శాన్నోదేవి శపథము:—

ఏ దేశము ఒక స్త్రీవ్యక్తిని విద్యకు అధిష్ఠాన దేవతగా నిల్పి సేవించుచు గణనాతీత కాలమునుండియు స్త్రీవిద్యకు అత్యంతప్రాధాన్యత నిచ్చెనో అట్టి భారత దేశమునగల స్త్రీవిద్యాప్రతిష్ఠాపనములలో పంజాబునందలి జలంధరుపట్టణములోని కన్యామహా విద్యాలయము నాయకరత్నము. శ్రీమతి శాన్నోదేవి యను విద్యాధికురాలు ఆసంస్థకు ప్రధానోపాధ్యాయిని. తనవిద్యాలయమునకు ఒకలక్షరూప్యములు వసూలుచేయ నామె సంకల్పించినది. ఇట్టి సంకల్పములు స్త్రీవిద్యాలయనిర్వాహకురాండ్రకు ఇతరులకు గూడ నుండుటలో విచిత్రమేమియునులేదు. అయితే శాన్నోదేవి సంకల్పములో నొక విశేషము. తాను సంకల్పించిన లకారము చేకూర్చుకొని గాని విద్యాలయము గడప త్రొక్కి చూడనని ఆమె శపథము పూనినది. పంజాబునందు సంచారము చేయుచున్నది. తన వాంఛితార్థము పంజాబున లభింపనిచో ఆమె బర్మాదేశమున గూడ సంచారముచేయ తలపుగొనియున్నది. తన రాష్ట్రపు పొలిమేర దాటకుండగనే ఆమె సంకల్ప మీడేఱు సూచనలు చూపట్టుచున్నవి. స్వరాష్ట్రప్రతిభకుతార్కాణమై విలసిల్లుచున్న విద్యాసంస్థలలో కన్యామహావిద్యాలయ మొకటిగావున పరోపకారసంప్రభవయశస్వులైన పంజాబీయులు విరివిగా ఆమెకు ధనమర్పించుచున్నారు. అప్పుడే దాదాపు ఏబదివేల రూప్యములు చేకూరినవి. మొదటినుండియు పరార్థప్రవణమైన శాన్నోదేవి బుద్ధి, అచిరకాలముననే పాలితప్రతిజ్ఞగాఁ గల ఆమె దీక్ష కొనియాడదగియున్నవి. నిశ్చితార్థము విడువని శాన్నోదేవివంటి నిపుణమతులగాంచు భాగ్యము సుపుత్రోదయలీలాగణ్యయైన ఆంధ్రమాత కెన్నడుగల్గునో?

హూణవిద్య నేర్చిన భారతయువతి.—

మదరాసు వ్యభిచారనిషేధనచట్టమును గూర్చి విచారణ సల్పుచున్న ఉపసంఘమువారి సమక్షమున సాక్ష్యమిచ్చుచు క్రైస్తవకళాశాలయందు విద్యార్థులకు ఆరోగ్య పరీక్షాధికారియగు రివరెండు వి.జె.ఆర్. ఆశీర్వాదముగా రిట్లు చెప్పియున్నారు. "నూతన విద్యావ్యాప్తిపద్ధతివలనను, నవీనాభిప్రాయముల ప్రచారము వలనను బాలికలలో స్వేచ్ఛాప్రవర్తనాభిలాషయు చేసికొనిన భర్తయెడల నిరసనభావమును వ్యాపించుచున్నవి." ఈ వాక్యములు సత్యసమీపములని మానమ్మకములు. ఏమందురా? ప్రస్తుతపరిస్థితులలో హూణవిద్య నేర్చిన భారతయువతికి ప్రేమించిన వానిని పెండ్లాడుటా? పెండ్లాడిన వానిని ప్రేమించుటా? అను సమస్య జీవితాంతమువఱకును తెంపునొందక తెవులులేని వేదనను

గలిగించుచున్నది. సనాతనసాంప్రదాయములలో పుట్టి పెరిగిన బాలిక పెండ్లాడిన వానిని ప్రేమించి చీకుచింత లేక సంసారము నిర్వహించుచున్నది. ఆమె దిద్దు గృహము నిజముగా శాంతిదేవతానిలయమై ఒప్పుచున్నది. స్వశరీరసుఖమును కూడ మఱచి భర్తకు సేవ చేయుటలో నామె రవ్వంతయైన పరాకుపడదు. జోరీగలవలె వేధించుకొని తినుచున్నను ఆమె తనబిడ్డలపై సాధారణముగా చిరాకుపడదు. చిన్నతనమునుండియు పనిపాటలలో నారితేరిన ఆమె నైపుణ్యము, ఆరోగ్యమును సూచించు ఆమె అవయవస్ఫూర్తి, అలసట యెఱుగని ఆమె కార్యకాంక్ష, సంసారమును స్వర్గతుల్యముగ చేయుచున్నవి. ఇక హూణ విద్యావతియగు యువతి దిద్దు కొన్నిసంసారములను చూచితిమేని మిక్కిలి విచారము గల్గకమానదు. రక్తమును పీల్చు హూణవిద్య ఆమెకు అవయవస్ఫూర్తి లేకుండ జేసినదే కాని గృహకృత్యములను సమర్థతతో నిర్వహింపగల పుష్టిని ప్రసాదింపలేదు. లౌకికజీవనమునకు ఏవిధముగను పనికిరాని నేటి పాఠశాలలోని విద్య ఆమెను సర్వదా ముక్కద్దములతో పడకకుర్చీలో హస్తమలంకరించిన పుస్తకముతో నంటియుండుటకే ప్రోత్సాహించుచున్నది. కాని వలయుచో పట్టుమని పదిమందికి వండిపెట్టుశక్తిని అనుగ్రహించుటలేదు. ఉన్నదానితో అసంతృప్తి, లేనిదానికై దేవుల్లాడుట-ఇది ఆంగ్లవిద్య నేర్చిన యువతి మానసిక ప్రవృత్తియై యుండుచున్నది. ఈ వాక్యములు నిజములగుటచే నిష్ఠురములుగా నుండకమానవు. ఇట్లనుటచే మేము స్త్రీవిద్యను తెగడుచున్నామని భావింపరాదు. స్త్రీలకు విద్యఅవసరమే. కాని అది ప్రస్తుతము పాఠశాలలలోను, కళాశాలలలోను బోధింపబడుపద్ధతి పూర్తిగ మార్పునొందవలయును. గృహపాలనము, శిశుపోషణము, పాకశాస్త్రము, ఆరోగ్యమార్గములు మొదలగు ఆవశ్యకగుణములను హత్తించని నేటి కల్లబొల్లి విద్యలతో వరిముల్లువాసియైన ప్రయోజనము లేదుగదా, మీఁదు మిక్కిలి కొండంత చెఱుపుకూడ కల్గుచున్నదని మామనవి. దేశనాయకు లీవిషయమై తగినశ్రద్ధ వహింతురు గాక యని కోరుచున్నాము.

"దేవతల బానిసలు."—

తిట్టి తిట్టించుకొనుట కొందఱికి పుట్టుతో బుట్టుగుణము. మేయోకన్య స్వభావమట్టిది. 'మదరిండియా' అను గ్రంథమున ఆమె హిందువులను ఎట్లు నిరసించినదో లోకమునకు వెల్లడియైనది. అందుతో తృప్తినొందక ఇప్పుడామె తన దూషణవ్రతమునకు రెండవపరికరముగా 'దేవతల బానిసలు' అను గ్రంథమును ప్రచురించినది. ఇది కొన్ని

కథలసంపుటి. అనృతవిషయములను గోరంతలు కొండంతలుచేసి సభ్యలోకమున భారత దేశమునకు తలవంపులు సంఘటించు తలంపు ఆమెనీగ్రంథరచనమునకు పురిగొల్పియుండును.

"తప్పు తడవ తడవ తమకన్ను లేపోవు"

నని మేయోకన్య వ్రాతల యెడ భారతీయులు పెక్కులు ఉదాసీన్యత వహించిరి. కాని దేశాభిమానవ్యగ్రహృదయులగు లజపతిరాయి, నటరాజను మొదలగు వారు మేయో కన్య వ్రాతలు సత్యదూరములని పుస్తకదర్పణముల జూపిరి. శ్రీమతి సరోజనీదేవి, మిస్సుకజిన్సు, సి. ఎఫ్. ఆండ్రూసు మొదలగు వారు పశ్చిమదేశములందు ఉపన్యాస పరంపరలతో మేయోకన్య వాకట్టుచున్నారు. ఏయుద్దేశముతో వ్రాసిననేమి మేయో కన్య గ్రంథములు హైందవసంఘము విషయమై నింతటి జిజ్ఞాస గలిగించినవి గావున నదియు నొకమేలునకే.

లేబరు కాబినేటులో నొక స్త్రీ.—

లండను డవునింగువీథిలో మఱల లేబరుకాబినేటు సమావేశమైనది. అయిదు సంవత్సరములకు పూర్వ మొకసారి లేబరు మంత్రాంగ మేర్పడినది. కాని అది అప్పుడు నాలుగురోజుల నవ్వులాటయైనది; ఏకుసారు లోడిపోయి లేబరు నాయకుడు రామ్సే మేక్డొనాల్డు మంత్రిపదవికి స్వస్తి చెప్పినాడు. మరల నేడు ఆతడు లేబరు మంత్రి వర్గమును నేర్పాటు చేయగల్గినాడు. 1924 వ సంవత్సరమునాటి మంత్రివర్గమువలె నేటి లేబరు మంత్రివర్గము బుబ్బలోపుట్టి హస్తలోమాడునట్లుగాక కొంచము స్థిరముగనుండు నట్లు దోచుచున్నది. ఇదియొక మోదావహమగు విషయము. ఇప్పటి లేబరు కాబినేటు విషయములో సంతోషపడవలసిన సంగతి మఱియొకటిగలదు. అది కాబినేటులో నొక మంత్రిణి నుండుటయే. బ్రిటీషు పార్లమెంటు చరిత్రలో నిదియొక నూతనాధ్యాయ మంగళా చరణము. మొన్నజరిగిన పార్లమెంటరీ ఎన్నికల ఓటర్లలో అధికసంఖ్య స్త్రీలే. ఈ ఎన్ని కలందు స్త్రీలు చూపిన ఉత్సాహము వర్ణనాతీతము. ఓటర్లను ఓట్లువేయించుటకు గొని వచ్చు మోటార్లకు సారథ్యము వహించిన వారిలో అధికసంఖ్య గలవారు స్త్రీలే. అది యునుగాక ప్రపంచమండలి అన్ని దేశములందును స్త్రీ జనాభివృద్ధి హుటాహుటి నడలతో ముందునకు సాగుచున్నది. ఇది అంతయు గమనించియే లోకజ్ఞుడగు మాక్డొనాల్డు తన మంత్రివర్గమున విఖ్యాతరమణీమణియగు మిస్. మార్గరట్ బాండ్ ఫీల్డును నొక మంత్రిణిగా జేర్చికొన్నాడు. స్త్రీలు ప్రీవీకవున్సిలులో చేర్చుకొనబడుటకు కాబినేటులో మంత్రిణిగా ప్రవేశించుటకును ఈమెయే ప్రథమురాలు. రాజకార్యనిర్వాహణమున తన

ప్రజ్ఞాపాండిత్యములను కూలంకషముగ చూపి ఈమె స్త్రీలోకమునకు వన్నెయు వాసియు గూర్చుగాక!

సమదర్శిని: శుక్ల సంవత్సరాది సంచిక:—

వందనములతో సందుకొంటిమి. ముఖపత్రమున చిత్రితమైన స్వర్గీయ పానుగల్లు ప్రభువు వారి దివ్యచిత్రము ముగ్ధమోహనమై ఆరాధనమును పురిగొల్పుచున్నది. త్రివర్ణ చిత్రఫలకములలో గౌరవస్థానము (Place of Honour) నలంకరించుచున్న 'నవోఢ' భావగభీరత లుట్టిపడుచు పాఠకుల మనములను అయస్కాంతము లోహమునట్లు ఆకర్షించు చున్నది. బుద్ధభగవానుని సంసారపరిత్యాగము; ప్రేమోన్మీలనము; సంధ్యారాగము; భావసుందరి; చంద్రికాసుధాకరము అను మిగిలిన త్రివర్ణచిత్రములు కూడ రమణీయ సుందరములై నొప్పుచు సంచిక విలువను రెట్టించుచున్నవి. మహానాయకుల ఛాయా చిత్రములును పెక్కులుగలవు. వ్యాసములలో శ్రీయుత మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారి అనాదృతవాఙ్మయము అనునది అమూల్యమైయున్నది. పంచాగ్నుల ఆదినారాయణ శాస్త్రులవారి గౌరిగర్వ భంగము అనుపాటను గూర్చిన విమర్శనము పఠనయోగ్యమై యున్నది; నిడమర్తి. సత్యనారాయణమూర్తిగారి తిక్కన: స్వతంత్రరచనములు అనునది తిక్కన కవితావిమర్శనములలో నొక నూతనపక్కిని ద్రొక్కుచున్నది. శ్రీయుత వేమవరపు రామదాసుపంతులుగారు; బుఱ్ఱా శేషగిరిరావుగారు మొదలగు పెద్దల వ్యాస ములను సేకరించి ప్రచురించిన పత్రికాధిపతి కార్యశ్రద్ధయు, సారస్వతాభిమానమును శ్లాఘనీయములై యున్నవి. లింగము వీరభద్రచౌదరిగారి పాశ్చాత్య స్త్రీలు అను వ్యాస ములోని విషయములు అరోచకములుగా, సత్యదూరములుగా నున్నవి. గుడిపాటి వెంకట చలముగారి రెడ్డిరంగమ్మకథ సభ్యలోకమునకు ఏవబుట్టించునదిగానున్నది. మిగిలిన వ్యాసములు ఆవ్యాసకర్తల సారస్వతాభినివేశనమునకును, విషయపరిశీలనమునకును నిదర్శనములై యున్నవి. గ్రంథాకృతి ఆకర్షణీయముగను; ముద్రణము ముచ్చటగను నున్నవి. శాల్యరమణీయమున నొప్పుచున్న ఈ సంచికను గూర్చి ఎంత చెప్పినను తనివి నొందలేము గావున అక్షరాస్యుడైన ప్రతి ఆంధ్రుడు చదివితీరవలెనని హెచ్చరించుచు విరమించుచున్నాము. సంచిక వెల చందాదారులకు రు ౧-౦-౦ ఇతరులకు రు ౧-౮-౦. పోస్టేజి (౦-౬-౦ అణాలు) ఎవరికైనను ప్రత్యేకము. వలయువారు మదరాసు: మౌంటు రోడ్డు నెం. 14న నున్న సమదర్శినీకార్యాలయమునకు వ్రాయునది.

గ్రంథవిమర్శనము

శ్రీమతి బెంగుళూరి నాగరత్నముగారి గ్రంథములు.—

ఆంధ్రలోకమునకు చిరపరిచితురాలైన గానవిద్యాసుందరి శ్రీమతి బెంగుళూరి నాగరత్నముగారు రచియించిన ౧. ఇదేమేపిల్లా! ఈలాగు మారిపోయినావు? ౨. అయ్యో! నీవూ నామగండా? ౩. ఏమే ఒకరినుండి యొకరు ఇద్దఱము చెడిపోతిమి. ౪. మద్యపానము. ౫. శ్రీత్యాగరాజాష్టోత్తర శతనామావళి. అను గ్రంథములను వందనములతో నందుకొంటిమి. బ్రహ్మశ్రీ పండిత, పురాణం. సూర్యనారాయణ తీర్థుల వారిచే సంస్కరింప బడియున్నవగుట నీగ్రంథములు నిర్దుష్టములై యున్నవి. ప్రశస్తినందిన ఆంధ్రవిదుషీమణి రచియించిన ఈగ్రంథములను తెనుగు వారెల్లరును చదివి ఆనందింప గోరెదము. వలయువారు గ్రంథకర్త్రి పేర 7, శ్రీనివాసయ్యరువీధి, మద్రాసు అని వ్రాయవలెను.

ఏనుగు తమ్మిరాజుగారి గ్రంథములు.—

శ్రీరామశతకము, శ్రీకృష్ణశతకము, శ్రీమహాత్మశతకము, శ్రీమిత్రశతకము, శ్రీబుచ్చిరాజీయము.— అను శ్రీ ఏనుగు, తమ్మిరాజుగారి గ్రంథములను కృతజ్ఞతతో స్వీకరించితిమి. కవిత్వము ప్రాథమికముగానున్నను పాకముగానున్నది. విశేషవ్యాసంగము కావలయును. పుస్తకములు వలయువారు గ్రంథకర్త పేర తాపేశ్వరము (తూర్పుగోదావరి) జిల్లాకు వ్రాయవలెను. బుచ్చిరాజీయము వెల 0—2—0 మిగిలిన వాని వెల తెలుపబడ లేదు.

ఏజెళ్ల. శ్రీరాములు చౌదరిగారి గ్రంథములు.—

1. పశువైద్యచింతామణి :—అక్షరాస్యుడగు ప్రతి రైతుబిడ్డయు చదివి పశువ్యాధుల వివరమును ; ఆవ్యాధులను నివారించు మార్గమును తెలిసికొనుటకు ఈగ్రంథము పరమోపకారిగా నుండగలదు. క్రౌను సైజు 200 పుటలు. వెల ప్రతి ఒక్కంటికి రు. 1—4—0. 2. విషనివారిణి:—విషజంతువులవలన కలుగు ఉపద్రవములకు చికిత్సల నుపదేశించు గ్రంథము అనేకవైద్యగ్రంథములనుండి క్రోడీకరింపబడిన వైద్యప్రక్రియలుగలవు. ఫూల్ స్కేపు సైజు 60 పుటలు. వెల. రు. 0—4—0. 3. గానవిద్యా కుమారి :— సప్తస్వరముల ప్రకృతి వికృతి తారతమ్యము హార్మోనియమునందు సంగీతము నభ్యసించు బాల బాలికలు

చక్కగా తెలిసికొనవీలగు మంచిగ్రంథము. క్రౌనుసైజు. పుటలు 60. వెల రు. 0—6—0. 4. బాలవినోద గీతావళి:—ప్రాథమిక పాఠశాలలందు ఉదయ సాయంకాలములందు ప్రార్థనలు, రాజభక్తికీర్తనలు మొదలగునవి పిల్లలచే పాడించు నాచారమును పోషించుటకనువైన గ్రంథము. క్రౌను సైజు. 40 పుటలు. వెల రు. 0—3—0. ఈ నాలుగు గ్రంథములును కర్తలు శ్రీయుత యేకెళ్ల. శ్రీరాములు చౌదరిగారివద్ద (కృష్ణాజిల్లా అంగలూరు) లభించును.

కుముద్వతి—

ఈ గ్రంథమును సుప్రసిద్ధకవయిత్రియగు శ్రీమతి పులవర్తి. కమలావతీదేవిగారు రచియించి, రాజమండ్రి సరస్వతీ గ్రంథమండలిలో ౧౮-వ కుసుమముగా ప్రకటింపబడినది. డెమ్మీ అక్టావో సైజు ౧౮౪ పుటలు. ౩౧ ప్రకరణములు. గ్రంథమున కవయిత్రిగారి ఛాయాపతముకూడగలదు. ఇదియొక చరిత్రాత్మకనవల. సముచితములగు కల్పనా విశేషములతో నలరారు చున్నది. కథలో వీరాద్భుతరసములు ప్రధానములయ్యును ప్రకరణానుగుణ్యముగా నచ్చటచ్చట శృంగారకరుణాదులును ప్రవేశములయి యున్నవి. కథయొక్క ముఖనిర్వహణములు అత్యద్భుతములు. కవయిత్రి గారిట్టి గ్రంథము లనేకములువ్రాసి యథాశక్తిని యాంధ్రభాషా యోషకు అలంకారములు సమకూర్తురుగావుతమని కోరెదము. గ్రంథము వెల రు. ౧-౦-౦. వలయువారు రాజమండ్రి యందలి సరస్వతీ గ్రంథమండలి వారికి వ్రాయునది. —బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

రాధికాచంద్రావళులు.—

ఇదియొక సాంఘిక నవల. రచయిత్రి పులవర్తి కమలావతిదేవి. డెమ్మీ అక్టావో సైజున 20 పుటలు వెల రు 0-4-0.

బాల్యప్రమాదమున తల్లిదండ్రులను గోల్పోయి విడివడి కావటికొండలగు సుఖదుఃఖముల నెంటిని చవిచూచి అనంతరము పరిణతులై పరమకల్యాణమున జీవయాత్ర నడపిన రాధికాచంద్రావళులను ఇద్దఱు కవల పిల్లల చరిత్రమిందు హృద్యమగు శైలిని వివరింపబడియున్నది. గ్రంథములుకావలయువారు గ్రంథప్రకాశకులగు పులవర్తి. మాణిక్యారావు గారికి (రాజమండ్రి.) వ్రాయవలెను.

పత్రికా పరిచయము.

"శ్రీశారదా"—

ఇది భారతసనాతనధర్మమండల పక్షమున ప్రతిపక్ష చతుర్థియందున శృంగేరినుండి విద్వాన్ శ్రీశేషశాస్త్రి గారి సంపాదకత్వమున ప్రచురింపఁబడు సంస్కృతపత్రిక. దీనికి చందా సంవత్సరమునకు పోస్టేజితో రు. 2-8-0 లు. ఇది గీర్వాణభాషయందలి సకల విషయములను అందు ముఖ్యముగ ఆయుర్వేద విషయములను గూర్చి కడుసమర్థతతో చర్చించు పత్రిక. ప్రస్తుతము మనదేశములో సంస్కృతభాషలో ప్రచురింపబడెడు పత్రిక ఇదియొకటియె. వలయువారు సంపాదకుని పేర శృంగేరి (మైసూరురాజ్యము)కి వ్రాయునది.

కాంగ్రెసు స్వాతంత్ర్య సంచిక.—

ఆంధ్రవార పత్రికలలో కృష్ణాపత్రిక తరువాత సీతానగరమునందలి గౌతమీసత్యాగ్రహాశ్రమమునుండి ప్రచురింపబడుచున్న కాంగ్రెసు పత్రికయే పరిగణనీయమైనది. ఏతత్పత్రికా సంపాదకులగు మద్దూరి. అన్నపూర్ణయ్యగారు దేశారాధకతత్పరులగు ఆంధ్రయువకులలో స్థిరప్రజ్ఞగలవారు. వారు మే ౧౦ వ తేదీని ప్రత్యేకముగ ప్రచురించిన స్వాతంత్ర్యసంచిక విమర్శనార్థము మా కార్యాలయమునకు నేడు పంపబడినది. చిత్రపటశోభితమై విషయగర్భితమైయున్న ఈ ప్రత్యేకసంచికయందలి వ్యాసములు సుబోధకములై యున్నవి. ఆంధ్రులందఱును పఠింపదగియున్నది. వెల 0-2-0 వలయువారు సంపాదకునిపేర సీతానగరము. కొవ్వూరు మార్గము, గోదావరీతీరము అను చిరునామాకు వ్రాయవలెను.

రాష్ట్రేతరాంధ్రులు —

పరభూములందు వలస నెలకొన్న ఆంధ్రులలో ఆంధ్రాభిమానమును రేకెత్తించ పాటుపడుచున్న ఈమాసోదర మాసపత్రికకు ఒక సంవత్సరమునిండి జూలై మాసములో రెండవసంవత్సరము ప్రారంభమగుచున్నది. మా పత్రికాపీఠము నలంకరించుచున్న సంపుటము ౧ సంచిక ౧౨ పత్రికఆదర్శములకు దర్పణమై యున్నది. పత్రిక చిరకాలము వర్ధిల్లి ఆంధ్రశాముద్ర వెలయించుటకు యథాశక్తిని తోడ్పడు గాక యని కోరెదము. సాలు చందా (రు ౧-౦-౦) స్వల్పము గావున తెనుగువారు పూని ఈ పత్రికను పోషింప వలసియున్నది. వలయు వారు ఖర్గపురమునకు సంపాదకునిపేర వ్రాయునది.

కౌమోదకి—

ఇది కడపజిల్లా, నంద్యాలనుండి గాడిచెర్ల. హరిసర్వోత్తమరావు యం. ఏ. యం. యల్. సి శివస్వరశైవ. సుబ్రహ్మణ్యశర్మ ఏ.ఎం., ఎ.పి, గారల సంపాదకత్వమున, ప్రచురింపబడు పక్షపత్రిక. దీని సాలు చందా సామాన్యులుకూడ తెప్పించుకొనుటకు వీలగునటుల రు. 2-0-0 లు ఏర్పరుపబడినది. మాకు అందిన ఒకటవసంపుటము 3,4 సంచికలనుబట్టి వైద్య విషయములకు ఇందు ప్రధానస్థాన మొసగబడుచుండునని విశదమగుచున్నది. అవిషయములు అందఱికిని చక్కఁగ తెలియునట్లు సులభగ్రాంథిక శైలిని వ్రాయబడుచున్నవి. ఇది యెంతయు ఎన్నఁదగిన విషయము. ఈ పత్రికను వలయువారు, కౌమోదకి ఆఫీసు, నంద్యాల అని వ్రాసినచో పడయగలరు.